

KOULULUOKASTA KATSOMOON

– SELLOSALI ESPOOLAISKOULUJEN KULTTUURIKUMPPANINA

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kulttuurituottaja (ylempi AMK)
Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Opinnäytetyö
9.5.2012
Teemu Hokkanen

Tekijä Otsikko	Teemu Hokkanen Koululuokasta katsomoon – Sellosali espoolaiskoulujen kulttuurikumppanina
Sivumäärä Aika	65 + 1 liite 9.5.2012
Tutkinto	Kulttuurituottaja, ylempi AMK
Koulutusohjelma	Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja	Tuomas Auvinen, Ph.D, MBA
<p>Opinnäytetyössäni käsittelen Espoossa sijaitsevan Sellosalin lapsille ja nuorille suunnattua kulttuuritarjontaa espoolaisten koulujen näkökulmasta. Tavoitteenani on selvittää, miten Sellosalin tarjontaa tulisi kehittää, jotta ala-asteet ja yläasteet osallistuisivat siihen aktiivisemmin. Työn tilaajana toimii Sellosali.</p> <p>Tutkimusaineistona ovat ala-asteen ja yläasteen opettajien ryhmähaastattelut. Haastattelujen avulla selvitin yhtäältä, millaiset haasteet estävät kouluja osallistumasta kulttuuritapahtumiin ja toisaalta, millä tavoin Sellosalin lapsille ja nuorille suunnattua kulttuuritarjontaa tulisi kehittää koulujen näkökulmasta. Haasteina haastatteluissa nostettiin esiin muun muassa rahan puute, koulupäivien aikataulut, matkoihin kuluva aika ja esitysten kellonajat. Lisäksi opettajat esittivät kehitysehdotuksia tiedotukseen, työpajatoiminnan lisäämiseen ja joustavuutta Espoon kulttuuripalveluiden kouluille ja päiväkodeille suunnattuun KULPSI-ohjelmaan.</p> <p>Haastatteluhavaintojen perusteella muotoilin kehitysehdotuksia, jotka toteuttamalla voidaan lisätä ala-asteiden ja yläasteiden osallistumista Sellosalin kulttuuritapahtumiin. Arvioin näitä ehdotuksia kulttuurituottajan näkökulmasta. Osan kehitysehdotuksista tuottaja voi itse toteuttaa (esimerkiksi työpajat). Osa ehdotuksista taas vaatii toimia Espoon kaupungin muilta yksiköiltä (esimerkiksi KULPSI-järjestelmä). Näitä kehitysehdotuksia tuottaja voi toteuttaa epäsuorasti välittämällä niitä kaupungin kulttuuritoimijoille.</p> <p>Opinnäytetyössäni korostuu konkreettisten ratkaisujen löytäminen. Tavoitteena on, että tulokset eivät palvele ainoastaan Sellosalia vaan myös muita Espoon kaupungin kulttuuriyksiköitä ja espoolaiskouluja yleisesti.</p>	
Avainsanat	Lastenkulttuuri, alueelliset kulttuurikeskukset, opettajat, ala-aste, yläaste, yleisötyö, ryhmähaastattelu

Author Title Number of Pages Date	Teemu Hokkanen From the school bench to the concert seat – Sello Hall’s cultural partnership with the Espoo city’s schools 65 + 1 appendix 9.5.2012
Degree	Master of Culture and Art
Degree Programme	Degree Programme in Cultural Management
Specialisation option	
Instructor	Tuomas Auvinen, Ph.D, MBA
<p>The topic of my thesis is the cultural offering for children and young people at the Sello Hall, a municipal cultural centre located in the city of Espoo, from the perspective of Espoo-based schools. My aim is to find out how the Sello Hall should develop its programme to increase the participation of lower-level schools (pupils aged 7 to 12) and higher-level schools (pupils aged 13 to 15). The study was commissioned by the Sello Hall.</p> <p>My research material consists of two group interviews with teachers of lower-level and higher-level schools. The purpose of the interviews was twofold: to find out what barriers there are for the schools’ participation and to elicit ideas on how the Sello Hall should develop its programme for children and young people from the schools’ perspective. The barriers identified include lack of money, tight schedules, transport time and timing of events. The ideas include better communications, more workshops and more flexibility in the KULPS! system, a free-entry cultural programme for schools managed by the municipal cultural services of Espoo.</p> <p>Based on the interviews, I formulated development suggestions to increase the participation of lower-level and upper-level schools in the Sello Hall’s cultural events and evaluated the suggestions from the producer’s viewpoint. Part of the suggestions, such as workshops, can be easily put into practice by the producer. Others, such as the KULPS! system, require decisions by other municipal units. The producer’s task, then, is to promote such suggestions among Espoo’s cultural actors.</p> <p>The emphasis in my thesis is on finding concrete solutions that can serve not only the Sello Hall but also the other cultural units of the municipality and all of Espoo’s schools.</p>	
Keywords	culture for children, municipal cultural centers, teachers, schools, audience development, group interview

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	1
2 TAUSTAA TUTKIMUKSELLE: SELLOSALI ALUEELLISTEN KULTTURIPALVELUJEN JATKUMOSSA	3
2.1 Sellosali	4
2.2 KULPS!-kulttuuri- ja liikuntapolkusuunnitelma	6
2.3 Tiedotus koulujen suuntaan: Opit-järjestelmä ja kulttuurikoontikirje	8
3 LASTENKULTTUURI SELLOSALIN OHJELMISTOSSA	11
3.1 Eri ikäryhmien osallistuminen Sellosalin lastentapahtumiin	12
3.2. Roolina lastenkulttuurin tuottaja	14
4 KEHITTÄMISKOHDE JA TUTKIMUSMENETELMÄT	16
4.1 Kehittämiskohde	16
4.2 Tutkimusmenetelmät	16
4.3 Teoreettisena viitekehyksenä yleisötyö	18
4.4 Yleisötyöstä yleisesti	19
4.4.1 Yleisötyö Sellosalissa ja Espoossa	21
4.4.2 Yleisötyön nykytila ja haasteet Kansallisteatterissa	22
4.4.3 Esimerkki Irlannista: The Ark ja Modernin taiteen museo	24
4.4.4 Riittääkö yleisötyöhön rahaa tulevaisuudessa?	25
5 TUTKIMUSAINEISTO JA SEN ANALYYSI	27
5.1 Ala-asteen opettajien vastaukset	27
5.1.1 Työpajoilla lisää syvyyttä konserttien sisältöön	28
5.1.2 Rahan puute rajoittaa ala-asteiden arkea	34
5.1.3 Puskaradio ja sähköposti parhaat tiedotuskanavat	37
5.1.4 KULPS!-in tiukat luokkarajat ärsyttävät	40
5.2 Yläasteen opettajien vastaukset	42
5.2.1 Elokuvia ja maailmanmusiikkia enemmän tarjolle	42
5.2.2 Kurssimuotoisuus suurin haaste yläasteopettajien arjessa	45
5.2.3 Tietoa sähköpostilla ja Opitin kautta	47
5.2.4 Lisää valinnanvaraa yläasteiden KULPS!-iin	48

6 KEHITYSEHDOTUKSIA	50
6.1 Tarjonnassa huomio yläasteisiin ja työpajoihin	50
6.2 Kuinka vaikuttaa koulujen arkeen?	54
6.3 Sähköisen tiedotuksen kehittäminen tärkeää	56
6.4 KULPS!:iin lisää monipuolisuutta ja joustavuutta	59
7 YHTEENVETOA JA OMAN TYÖN ARVIOINTIA	61
Lähteet	64
Liitteet	

1 JOHDANTO

”Miksiköhän katsomossa ei ole tämän enempää väkeä?” Jokainen tapahtumatuottaja on kysynyt mielessään tuon kysymyksen, kun yleisöä ei ole saapunut odotetunlaisesti paikalle. Itse muistan ihmetelleeni asiaa eräässä koululaisille suunnatussa konsertissa työpaikallani Espoon Sellosalissa noin puolitoista vuotta sitten. Mietin, mikseivät koululuokat olleet saapuneet suurina joukkoina konserttiin, vaikka se oli heille ilmainen. Aloin pohtia, että syyn täytyi olla jossain muussa kuin hinnassa: ehkäpä tiedotus ei ollut toiminut eivätkä koulut olleet saaneet tietoa konsertista. Ehkä artisti oli koululaisille ennestään tuntematon. Vai oliko konsertin ajankohta väärin valittu?

Nämä pohdinnat toimivat alkusysäyksenä tälle ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyölle, jossa käsittelen Sellosalin kouluille suunnattua kulttuuritarjontaa, espoolaiskoulujen kulttuuritarjontaan osallistumisen esteitä ja opettajilta kerättyjä kehitysehdotuksia tilanteen parantamiseksi. Käsittelen aihetta Sellosalin kulttuurituottajan näkökulmasta, mutta pyrin ottamaan huomioon myös koulujen näkökulman. Mielestäni on tärkeää ymmärtää kummankin tahon toiveet ja rajoitukset, jotta kehitysehdotukset olisivat mahdollisimman realistisia toteuttaa.

Olen toiminut Sellosalissa tuottajana reilut viisi vuotta, joista vajaat kaksi vuotta lastenkulttuurin tuottajana. Tänä aikana minulle on kertynyt paljon niin sanottua hiljaista tietoa, jota ei löydy lähdemateriaaleista. Olen jutellut monien päivähoiton ammattilaisten ja opettajien kanssa ja keskustellut lastenkulttuuria tekevien artistien kanssa. Olen havainnoinut, miten aktiivisesti eri ikäryhmät osallistuvat Sellosalin lasten ja nuorten tapahtumiin.

Päiväkodit hankkivat tietoa tapahtumista, ilmoittautuvat tapahtumiin ja saapuvat tilaisuuksiin hyvin aktiivisesti. Ala-asteiden osallistuminen vaihtelee enemmän: välillä kiinnostus on suurta ja välillä laimeampaa. Yläasteet puolestaan osallistuvat tapahtumiin harvoin. Niitä tuntuu olevan vaikea tavoittaa ja saada lähtemään kulttuuritapahtumiin.

Tämä opinnäytetyö pyrkii selvittämään syitä, miksi kaksi vähiten aktiivista lastenkulttuurin yleisöryhmää – ala-asteet ja yläasteet – osallistuvat tai jättävät osallistumatta koulujen ulkopuolella järjestettäviin kulttuuritilaisuuksiin. Organisoin kaksi ryhmähaastattelua, toisen ala-asteen opettajille ja toisen yläasteen opettajille, ja keräsin heiltä ensi käden tietoa koulujen osallistumisesta kulttuuritarjontaan. Haastattelemalla opettajia pääsin tuottajana lähelle yhtä Sellosalin keskeistä kävijäryhmää ja sain selville monia minulle uusia asioita, jotka vaikuttavat opettajien ja oppilaiden osallistumisaktiivisuuteen.

Tutkimuksessa käy ilmi, että kulttuuritapahtumiin osallistumisen esteitä on monia. Esimerkiksi taloudelliset seikat eli rahat pääsylippuihin eivät ole ainoa koulujen osallistumista säätelevä asia. Myös lukujärjestys, koulun sijainti ja matkoihin kuluva aika sekä sijaisten järjestäminen ovat haasteita, jotka opettajan täytyy ratkaista ennen kuin hän voi lähteä koululuokkansa kanssa liikkeelle. Lisäksi osallistumiseen vaikuttavat muun muassa tilaisuuksista tarjolla olevan tiedon määrä ja tilaisuuksien sisältö.

Opinnäytetyöni on vahvasti työelämälähtöinen, ja siinä korostuu konkreettisten ja käytännönläheisten ratkaisujen etsiminen. Alun Taustaa tutkimukselle -osiossa esittelen alueellisten kulttuuritalojen historiaa ja lastenkulttuurin asemaa Sellosalin ohjelmistossa. Teoriaosuudessa käsittelen yleisötyötä ja niitä tavoitteita ja haasteita, joita yleisötyön ammattilaiset työssään kohtaavat. Tämän osuuden valossa jäsenän myös haastatteluhavaintojani. Tutkimustulokset-osio valottaa kahden ryhmähaastattelun perusteella haasteita, jotka opettaja joutuu ratkaisemaan osallistuakseen oppilaidensa kanssa kulttuuritilaisuuksiin. Haastatteluista sain paljon materiaalia, jonka purin, analysoin ja koostin eri teemojen mukaan kokonaisuuksiksi. Näistä kokonaisuuksista olen seulonut esiin kehitysehdotuksia, joiden avulla Sellosalin lastenkulttuuritarjontaa voidaan kehittää paremmaksi ja koulujen osallistumista kulttuuritapahtumiin edistää. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, miten kehitysehdotukset voidaan toteuttaa käytännössä. Eräät ratkaisuista olen ottanut jo käyttöön työssäni Sellosalin tuottajana.

Mielestäni on tärkeää, että opinnäytetyön tulokset ovat työelämälähtöisiä ja ne pystytään hyödyntämään mahdollisimman monella alueella: Sellosalissa, espoolaiskouluissa ja Espoon kaupungin muissa kulttuuriyksiköissä. Toivon, että opinnäytetyöni toimisi lähtölaukauksena jollekin suuremmalle kehitysprosessille, jossa mietittäisiin miten kulttuurilaitosten tarjonta ja koulujen arki ja opintosuunnitelmat saataisiin paremmin kohtaamaan. Sellosalin kaltaisten kulttuuritalojen tulisi muodostaa tiiviit suhteet lähialueiden kouluihin ja toimia niiden luontaisena kulttuurikumppanina. Matkan koululuokasta katsomoon tulisi olla helppo, kiinnostava ja innostava.

2 TAUSTAA TUTKIMUKSELLE: SELLOSALI ALUEELLISTEN KULTTURIPALVELUJEN JATKUMOSSA

Sellosalin kaltaisten alueellisten kulttuurikeskusten juuret ovat 1960-luvun kulttuurisessa murroksessa. Kaupunkikulttuurikeskuksia käsittelevässä tutkimuksessaan Cantell ym. kuvaavat, miten 1960–1970-lukujen taite oli kulttuuripoliittisen keskustelun kannalta kiinnostavaa aikaa, kun taiteilijat ottivat vilkkaasti kantaa taiteen demokratian puolesta. Vuonna 1968 järjestetyssä Jyväskylän kesä -tapautumassa joukko taiteilijoita heitti ilmaan ajatuksia tulevaisuuden kulttuurikeskuksista. Jyväskylän Kesän liikkeellepanija, säveltäjä Seppo Nummi, toimi myöhemmin Helsingin juhlatuokkien johtajana ja kehotti työntekijöitään viemään kulttuuria lähiöihin. Hänen mielestään taiteen täytyi mennä sinne missä ihmiset olivat. Ajatuksillaan Nummi halusi kiinnittää päättäjien huomion taidetarjonnan tarpeellisuudesta lähiöissä. (Cantell ym. 2005, s. 11.)

1970-luvulla kulttuuripoliittinen keskustelu siirtyi taiteilijoista taiteen vastaanottajiin. Yhtenä keskeisenä puheenaiheena oli ihmisten lisääntynyt vapaa-aika ja sen käyttö. Viihteellistymistä pelättiin jo 1970-luvulla ja taiteen ja kulttuurin haluttiin yhä sisältävän ihmisen henkisen kasvun idean. Toinen keskeinen puheenaihe oli kulttuurin demokratisointi: esteitä taiteen kokemisen tieltä haluttiin poistaa. Sosiologi Katarina Eskola kirjoitti vuonna 1976, että taide- ja kulttuuriharrastusten suosio yhteiskunnassa oli kasvussa ja että taiteen vastaanotto seurailee taidepalvelujen tarjontaa. Eskolan mukaan taidepalveluja tulisi lisätä niin, harrastusmahdollisuuksien puolesta heikoilla alueilla asuvilla olisi paremmat mahdollisuudet osallistua tarjontaan. Eskola esitti myös pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnalle tekemässään tutkimuksessa, että kulttuuripalvelut tulisi niveltää osaksi asuinympäristön ominaisuuksia. Suurten kulttuurilaitosten hän katsoi kuuluvaksi kaupunkien liikenteellisiin keskuksiin ja painotti pääkaupunkiseudun kulttuuripoliittisen suunnittelutyön olevan osa yhteiskuntapoliittista suunnittelutyötä. Kaikki tämä liittyi 1970-luvulla vallinneeseen kulttuuripoliittiseen keskusteluun kulttuurin demokratisoinnista – kaikkien kansalaisryhmien oikeudesta ja mahdollisuudesta nauttia taiteesta ja kulttuurista. (Cantell ym. 2005, s. 12.)

1980-luvulla kansalaisten mahdollisuudet nauttia taiteesta ja kulttuurista lisääntyivät, kun suuri määrä erilaisia kulttuuritaloja ja -keskuksia rakennettiin eri puolille Suomea – lähinnä valtion tuen turvin. Monet näistä taloista edustivat ”lippulaiva-ajattelua”, ja ne olivat paikkakunnan ylpeyden aiheita ja nostattivat paikallisidentiteettiä. (Cantell ym. 2005, s. 16.)

Pääkaupunkiseudulla kulttuurirakentaminen 1980- ja 1990-luvulla keskittyi lähiöihin ja eri asuinalueisiin. Tarkoitus ei ollut luoda ”lippulaivoja” vaan paikallisia asukkaita palve-

levia kokonaisuuksia. Näihin tarpeisiin esimerkiksi Helsinkiin perustettiin vuonna 1984 Itä-Helsingin kulttuurikeskus Stoa, vuonna 1992 Kanneltalo ja vuonna 1994 Malmitalo. (Cantell ym. 2005, s. 16.) Espoon Tapiolaan valmistui vuonna 1989 Espoon Kulttuurikeskus, joka oli Espoon ensimmäinen mittava kulttuurirakennushanke. Kulttuurikeskuksesta tuli niin sanottu monitoimitalo, jossa sijaitsee konserttitalin, teatteritalin ja näyttelytilan lisäksi Tapiolan kirjasto, Espoon musiikkiopisto, Tapiolan yhteispalvelupiste ja Espoon työväenopiston tiloja. Espoon asukkaita haluttiin palvella paremmin kokoamalla useita kulttuuripalveluja saman katon alle.

1990-luvulla alettiin kulttuurista yhä useammin puhua kulttuuriteollisuutena ja kulttuurin merkitystä osana kaupunkien vetovoimaisuutta alettiin korostaa. 2000-luvulla alueellinen kulttuuritarjonta on kytkeytynyt urbaaniin kehitykseen ja ajatukseen kulttuurista kuluttamisena. Tutkija Pasi Mäenpää puhuu kauppakeskuksiin sijoitetuista kulttuuritaloista kulttuurin ja kuluttamisen jatkumona (Mäenpää 2005, s. 164). Tähän jatkumoon asettuu myös Sellosali sekä toimintamalli, jossa Sellosalista, Sellon kirjastosta ja musiikkiopisto Juvenaliasta luotiin Espoon Leppävaaran alueellinen kulttuurikeskittymä ja se sijoitettiin kauppakeskus Sellon yhteyteen. Mäenpää mainitsee myös kauppakeskus Sellon ja niiden yhteyteen sijoitetut kulttuuripalvelut. Erityisesti Sellon ja Ison Omenan kirjastojen sijainteja ja matalan kynnyksen toimintamalleja hän pitää vetovoimaisina. Mäenpää näkee myös kulttuurin kehittyvän yhä enemmän kaupunkimaisemmaksi ja ihmisten elämäntyyliin yhä liikkuvammiksi. Samalla hän viittaa Helsingin kaupungin vuoden 2001 kulttuurisuunnitelmaan, jossa luonnehditaan kulttuurin olevan ”yhä selvemmin kaupunkikulttuuria, jossa talous, kulttuuri, imago ja elämäntapa nivoutuvat”. (Mäenpää 2005, s. 164–165.)

Sellosalissa kulttuuripalvelut haluttiin tuoda paikallisten asukkaiden lähelle ja hyvien kulkuyhteyksien varrelle. Tämän helpon saavutettavuuden toivotaan madaltavan ihmisten kynnystä osallistua kulttuuritarjontaan ja taide-elämyksiin. Sellosali haluaa olla helposti saavutettavissa kaikille eri ryhmille: niin omalla autolla kulkeville kamarimusiikin ystäville kuin julkisilla liikennevälineillä liikkuville koululaisryhmille.

2.1 SELLOSALI

Sellosali on vuonna 2003 valmistunut Espoon Leppävaarassa sijaitseva 400-paikkainen musiikkisali, joka on saanut kiitosta erinomaisesta akustiikastaan ja monipuolisesta ohjelmatarjonnastaan. Sellosali muodostaa yhdessä Sellon kirjaston ja musiikkiopisto Juvenalian kanssa julkisten kulttuuri- ja yleisöpalvelujen kokonaisuuden Kauppakeskus Sellon liikkeiden ja palvelujen rinnalle.

Kuva: Nina Sivén

Espoon kaupunki toimii Sellosalin tiloissa vuokralaisena pitkäaikaisella sopimuksella ja rahoittaa toimintaa Espoon kaupungin budjetista. Lisäksi Sellosalilla on yksityisen sektorin kanssa kaksi suurta pitkäaikaista sponsorointisopimusta, joiden osuus kokonaisrahoituksesta on merkittävä. Sellosali toimii nettobudjetointiperiaatteella eli se kattaa omat menonsa tilaisuuksista saaduilla tuloilla.

Sellosali on osa Espoon kaupunkikulttuurin tulosityksikköä yhdessä Espoon kulttuurikeskuksen, Espoon kaupunginmuseon, näyttelykeskus WeeGeen ja Tapiola Sinfoniettan kanssa. Kaupunkikulttuurin tulosityksikön tehtävänä on kehittää kaupungin kulttuuritarjontaa ja kulttuurista profiilia sekä kulttuuriperinnön tuntemusta. Tämän lisäksi Espoon kaupungissa toimii Vapaan sivistystyön tulosityksikkö, joka vastaa kuntalaisten vapaa-ajan palvelujen tuottamisesta ja järjestämisestä sekä eräistä lakisääteisistä tehtävistä. Vapaan sivistystyön yksikköön kuuluvat Kaupunginkirjasto, Espoon työväenopisto, Kulttuuripalvelut ja Yhteispalvelut. Kulttuuripalvelut-yksikön nostan esille, sillä se hallinnoi mm. KULPS!-järjestelmää (ks. luku 2.2) ja järjestää ensisijaisesti lapsille ja nuorille suunnattua ohjelmaa mm. Karatalossa ja Taidetalo Pikku-Aurorassa.

Vuonna 2011 Sellosalissa järjestettiin 234 yleisötilaisuutta, joissa kävi yhteensä 32 773 ihmistä. Näistä 234 tilaisuudesta 43 oli lapsille ja nuorille suunnattuja tilaisuuksia, joista olen vastuussa Sellosalin tuotantokoordinaattorina. Koko kävijämäärästä oli lastentapahtumiin osallistuneita kävijöitä 8 510 eli 26 prosenttia. Keskimääräinen täyttöaste lastentapahtumissa oli vuonna 2011 65 prosenttia, kun se kaikissa tapahtumissa keskimäärin oli hieman vajaat 50 prosenttia. (Sellosalin kävijätilastot 2011.)

Lapsille ja nuorille suunnatun ohjelmiston – josta käytän jatkossa ilmaisua lastenkulttuuri – lisäksi Sellosalin ohjelmisto sisältää klassista musiikkia, rytmimusiikkia, elokuvia sekä muuta ohjelmistoa, jonka sisältö vaihtelee seniorikansalaisille suunnatuista päivätansseista stand-up-komiikkaan. Muuhun ohjelmistoon voidaan lukea myös yritystilaisuudet ja seminaarit, jotka muodostavat tärkeän tulonlähteen. Lisäksi Musiikkiopisto Juvenalialla on tietty tuntikiintiö omia harjoituksiaan ja konserttejaan varten.

2.2 KULPSI-KULTTUURI- JA LIIKUNTAPOLKUSUUNNITELMA

KULPSI on lyhenne sanasta *Kulttuuri- ja liikuntapolku-suunnitelma*. KULPSI on Espoon kaupungin kehittämä ohjelma, jossa Espoon peruskoulujen oppilaat tutustuvat oman kaupunkinsa kulttuuri- ja liikuntakohteisiin osana peruskouluopintojaan, niin että yhdeksän vuoden aikana kaikki tärkeimmät espoolaiskohteet tulevat tutuksi jokaiselle peruskoululaiselle. KULPSI:in luokka-astekohtaiset suunnitelmat vievät oppilaat ja opettajat ulos koululuokista ja tutustuttavat heidät uusiin oppimisympäristöihin kulttuurin, liikunnan ja kirjaston ammattilaisten johdolla. KULPSI on osa kaikille yhteistä maksutonta perusopetusta ja sitä hallinnoi Espoon kulttuuripalvelujen yksikkö. (Espoo 2012, KULPSI.)

Espoon kulttuuripalvelujen intendentin Milena Salosen mukaan aloite suunnitelman kehittämiseen tuli kulttuuri- ja opetuslautakunnilta 2006 keväällä. Suunnitelma hyväksyttiin sivistystoimen lautakunnissa vuonna 2007 ja toiminta käynnistyi lukuvuoden 2008 syksyllä. KULPSI oli opetushallituksen oppimisympäristöjen kehittämishanke 2008–2009, mikä on ollut tärkeää valtakunnallisella kulttuurisuunnitelmien kehittämisen tasolla. KULPSI on nykyisin Espoon kaupungin toimintamalli, jota ovat sivistystoimen johtajan linjauksella sitoutuneet toteuttamaan kaikki sivistystoimen tulosityksiköt. (Salonen 2012.)

KULPSI-toimintamallin keskeisimmät tavoitteet ovat

- edistää tasa-arvoa, suunnitelmallisuutta ja kustannustehokkuutta
- syventää oppilaiden oman kotiseudun tuntemusta ja vahvistaa heidän identiteettiään espoolaisina
- lisätä espoolaisten kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tuntemusta ja arvostusta
- tukea opettajia opetussuunnitelman mukaisen tarjonnan suunnittelussa
- tarjota oppilaiden huoltajille tietoa mahdollisuuksista, joita Espoon kaupungin kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut tarjoavat.

(Salonen 2012.)

Ohjelma on suunniteltu niin, että eri luokka-asteille on tarjolla erilaisia kokonaisuuksia. Kulttuuripolulla tutustutaan esimerkiksi ensimmäisellä luokalla paikalliseen kulttuuri-historialliseen kohteeseen, toisella luokalla klassiseen musiikkiin, kolmantena vuonna elokuvaan ja niin edelleen. Vierailukohteina ovat muun muassa konserttitalot kuten Sellosali, museot kuten WeeGee ja Espoon kaupunginorkesterin Tapiola Sinfoniettan konsertit. Vierailuihin voi sisältyä lisäksi opastuksia, työpajoja tai opetusmateriaalia luokkatyöskentelyyn, sillä KULPSI-vierailut kytketään osaksi eri oppiaineita: musiikki, kuvataide, historia, käsityöt ja niin edelleen. Vuosiluokkakohtaiset sisällöt on johdettu Espoon opetussuunnitelman tavoitteista. (Salonen 2012.)

KULPSI:iin kuuluvat kulttuurilaitokset ehdottavat omia tapahtumiaan KULPSI:in ”tarjottimelle” aina kullekin puolivuotiskaudelle. Ohjelmassa on määritelty päälinjat kunkin luokka-asteen kulttuuri- ja liikuntatapahtumille, mutta kulttuurilaitoksille ei ole annettu tarkkoja ohjeita tarjotavasta ohjelmasta. Esimerkiksi Sellosalin lastenkulttuurituottajana saan siis itse päättää mitä konsertteja ja esityksiä ehdotan tarjottimelle. Tyypillisesti Sellosalin yhden kauden noin 20 lastentapahtumasta KULPSI-tarjontaa on neljä viisi: konsertteja, nukketatteriesityksiä ja elokuvia. Kulttuuripalvelujen intendentti puolestaan päättää, mitä tarjottimelle lopulta otetaan. Hän saa kymmeniä ja kymmeniä ehdotuksia eri tahoilta Espoosta ja koostaa niistä kunkin kauden KULPSI-tarjottimen. Tämä takaa sen, että kaupungin organisaatiossa on yksi taho, joka koordinoi ja pitää hallussaan kokonaiskuvaa KULPSI:ista.

KULPSI:in merkittävin piirre on se, että KULPSI-ohjelma on peruskouluille täysin ilmaista. KULPSI-tapahtumaan ilmoittautuvien koulujen tai opettajien ei tarvitse murehtia pääsylippujen hinnoista – KULPSI takaa heille maksuttoman sisäänpääsyn teatteriin, konserttiin tai museoon. Järjestäville tahoille, kuten vaikkapa Sellosalille, KULPSI-järjestelmä puolestaan korvaa esitysten pääsylipputulot täysmääräisesti. Järjestäjä hakee korvauksen Espoon kulttuuripalvelut-yksiköltä tapahtuman jälkeen osallistuneiden oppilaiden pääluvun mukaan. KULPSI-tilaisuuksia järjestävien tahojen ei täten tarvitse ensisijaisesti pohtia yksiköidensä omia rahallisia resursseja, kun he suunnittelevat KULPSI-tarjontaa kouluikäisille.

Intendentti Salosen mukaan maksuttomuuden lisäksi toinen tärkeä seikka on, että vuosiluokkakohtaiset sisällöt on johdettu Espoon opetussuunnitelman tavoitteista ja KULPSI löytyy myös opetussuunnitelmasta. Lisäksi Salonen korostaa, että mukana ovat kaikki Espoon kaupungin kulttuurilaitokset. Vaikka mukana ovat kaikki Espoon kaupungin kulttuurilaitokset, Tapiola Sinfoniettan osuus on erityisen merkittävä: orkesterin ohjelmistosuunnitteluun kuuluvat KULPSI-konsertit toteutetaan nimenomaan toimintamallin tarpeisiin ja heidän sopimuksensa mukaan heidän on voitava ottaa vastaan kokonaisuu-

nessaan vuosiluokat 2 ja 7 joka vuosi. (Salonen 2012.)

KULPSI!:in tavoitteena on, että jokainen peruskoululainen tutustuu yhdeksässä vuodessa Espoon tärkeimpiin kulttuuri- ja liikuntakohteisiin. Kun ottaa huomioon, että Espoossa on liki sata peruskoulua ja noin 27 000 koululaista, tavoite on kunnianhimoinen. Se ei silti ole mahdoton: palveluntuottajia ja yhteistyökumppaneita on mukana tällä hetkellä noin 70 kpl ja vuoden 2011 tilastoitujen KULPSI!:kävijöiden määrä oli yhteensä 72 505 oppilasta. (Salonen 2012.) Voidaan siis sanoa, että järjestelmä on kattava.

2.3 TIEDOTUS KOULUJEN SUUNTAAN: OPIT-JÄRJESTELMÄ JA KULTTUURI-KOONTIKIRJE

KULPSI!:tarjonnasta tiedotetaan pääasiallisesti kahdella tavalla: Opit-järjestelmän kautta internetissä ja kulttuurikoontikirjeellä, joka lähetetään kouluille perinteisesti postissa. Lisäksi jokainen Espoon kaupungin alaisuudessa toimiva kulttuurilaitos ilmoittaa omasta KULPSI!:tarjonnasta omien tiedotuskanaviensa kautta (internetsivut, esitteet).

Opit on internetiin suunniteltu oppimisalusta, jota Espoon koulutoimi on käyttänyt vuodesta 2003 lähtien. Se on Sanoma Pro -yrityksen suomalaisille oppilaitoksille kehittämä sähköisen oppimisen kokonaispalvelu. Opettajat voivat kirjautua saamallaan tunnuksilla Opitiin ja sieltä he löytävät muun muassa työkaluja, käyttäjäpalveluja, koulutuspalveluja ja perussisältöpaketin, joka soveltuu eri luokka-asteille. Palveluun kuuluu lisäksi mm. sähköposti, käyttäjätunnusten hallinta ja tekninen ylläpito. (Opit 2012.) Opitiin voivat myös oppilaat voi tallentaa tiedostojaan: tekstiä, kuvia ja multimediaa. Näin oppilaat voivat koota itselleen oman KULPSI!:kansion, joka karttuu vuosittain kunkin KULPSI!:opintoretken myötä. (Espoo 2012, KULPSI!)

Espoon suomenkielisen opetuksen tulosityksikön vastuualuepäällikön Asko Lipon mukaan opettajat ovat alkaneet käyttää Opitia kankean alun jälkeen ahkerasti: vuonna 2004 Opitia käytti 15 646 opettajaa, vuonna 2011 jo 28 424 opettajaa. Potentiaalisia käyttäjiä on Espoossa n. 33 000. Aktiivisinta käyttö on perusopetuksessa vuosiluokilla 7–9, lukioidissa ja perusopetuksessa 3–6. Alhaisinta käyttö on ensimmäisellä vuosiluokalla. Lipon mukaan opettajat kokevat Opit-järjestelmän hyvinä puolina sisällöt ja käytön helppouden. Huonoina puolina mainitaan teknologian vanheneminen ja sähköpostin kehittymättömyys. (Lippo 2012.)

Sellosalin näkökulmasta Opit-järjestelmä on helppo tapa koota oma KULPSI!:tarjonta nettiin ja päivittää sitä pitkin tapahtumakautta. Valitettavasti Opit ei tarjoa tapahtuma-

tuottajalle suoraa tiedotuskanavaa, jolla hän voisi tarjota KULPSI-esityksiä esimerkiksi lähialueen koulujen opettajille. Opitin etusivulla on vain yleinen uutiset-osio, johon tuottaja voi pyytää lyhyttä uutisnostoa suomenkielisen opetusyksikön tiedottajalta. Tuottajan on siis vaikeaa saada tietoa omista tapahtumistaan juuri oikealle kohdeyleisölle Opitin kautta.

Jo useamman vuoden ajan Espoossa on julkaistu ns. kulttuurikoontikirjettä, joka on paperinen 20–30-sivuinen vihko. Kirjeeseen kootaan kaikkien espoolaisten kulttuurilaitosten lapsille ja nuorille suunnattu tarjonta ja siitä tehdään omat painokset päiväkodeille, alakouluille ja yläkouluille. Aluksi sekä Kulttuuripalvelut että Kaupunkikulttuuriyksikkö tekivät oman kirjeensä, mutta viime vuosina näiden yksiköiden tarjonta on koottu yhteen ja samaan kirjeeseen, joka on tuonut helpotusta paitsi taitto- ja painotyöhön myös postitukseen, jonka eri yksiköt tekevät eri vuosina. Kulttuurikoontikirje tarjoaa eri yksiköille tehokkaan ”massapostituskanavan”: se saavuttaa useita satoja ellei tuhansia espoolaisia varhaiskasvatuksen ja opetusalan ammattilaisia, sillä kirjeestä otetaan yli tuhannen kappaleen painos ja se lähetetään kaikkiin Espoon kouluihin ja lähes kaikkiin päiväkoteihin. Kirjeestä on saatavana myös sähköinen pdf-versio.

Kulttuurikoontikirjeessä on kaksi merkittävää eroa internetin Opit-järjestelmään. Ensimmäkin se on paperinen ja siksi helppo käyttää. Sitä voi selailla vaikkapa opettajainhuoneessa kahvitauolla. Toinen ero on, että kulttuurilaitokset voivat sisällyttää kirjeeseen myös kaikki KULPSI-järjestelmän ulkopuolelle jäävät tapahtumat, kun taas Opit-järjestelmässä julkaistaan tiedot vain KULPSI-tapahtumista. Kirje antaa päiväkodeille ja kouluille paljon laajemman tapahtumavalikoiman, josta valita.

Kulttuurikoontikirjeessä on huonojakin puolia. Sitä ei voi päivittää kesken kauden, jos vaikkapa esitysaika tai -paikka vaihtuu. Puolivuositain julkaistava kirje on työläs koota, taittaa ja postittaa, vaikka tehtäviä kierrätetään niin, että niistä vastaa joka vuonna eri yksikkö. Lisäksi on aina olemassa pelko, että kulttuurikoontikirje saapuu ajallaan koululle, mutta jää makaamaan avaamattomana koulusihteerin tai rehtorin pöydälle eikä löydä tietään opettajien käsiin. Sitä, tietävätkö opettajat kirjeen olemassaolosta tai käyttävätkö he kirjettä, ei ole tutkittu.

Vaikka Opit-sivusto ja kulttuurikoontikirje ovatkin hyviä keinoja saavuttaa potentiaalisesti suuri määrä koulujen ja päiväkotien opettajia, kumpikaan ei tarjoa tuottajalle suoraa tai tietylle yleisölle kohdistettua tiedotuskanavaa. Opit ja kulttuurikirje toimivat massapostitusmuodossa, mutta olisi hienoa, jos tuottajan käytettävissä olisi vielä jonkinlainen täsmätyökalu, jolla tavoittaa yksittäisiä opettajia. Tiettyä esitystä tai työpajaa varten olisi hyödyllistä tavoittaa vaikkapa kaikki Leppävaaran alueen yläasteiden musiikin-

opettajat tai Suur-Leppävaaran alueen ala-asteiden neljänsien luokkien opettajat. Tällä hetkellä suorapostituskanavaa ei ole, paitsi jos tuottaja itse kerää ja kokoaa koulujen internetsivuilta yksittäisten opettajien sähköpostiosoitteet ja puhelinnumerot. Se on suuri työ, kun puhutaan sadoista, ellei tuhansista opettajista.

Kuten tuonnempana esittelemissäni haastattelutuloksissa käy ilmi, myös opettajat toivottaisivat suorapostituskanavan tervetulleeksi. Heidän työpäivänsä ovat hektisiä ja välituntien aikana on harvoin aikaa avata tietokone ja ryhtyä etsimään tietoa kulttuuritarjonnasta. Suora, kohdistettu sähköposti, jonka otsikosta käy heti ilmi, mitä asia koskee ja mille luokka-asteelle tapahtuma on suunnattu, tuntuu olevan opettajille paljon miellyttävämpi tapa saada tietoa kuin etsiä sitä itse. Tästä ja muista opettajien esittämistä toiveista kerron opinnäytetyöni kehitysehdotusosuudessa.

3 LASTENKULTTUURI SELLOSALIN OHJELMISTOSSA

Sellosalin ohjelmistoprofiilissa on kolme päälinjaa: klassinen musiikki, rytmimusiikki ja lastentapahtumat. Tämä kolmijako luotiin, kun Sellosalia vielä rakennettiin ja sen toimintamallia hahmoteltiin. Lapsille ja nuorille suunnatulla tarjonnalla on ollut alusta asti erityinen paino. Tätä seikkaa on puoltanut mm. Leppävaaran uudisrakentaminen ja alueen asukasmäärän voimakas kasvu, joka alkoi 1990-luvun puolivälissä ja on jatkunut läpi 2000-luvun (Espoo 2011, Tietoisku, s. 3). Uusien asukkaiden joukossa on ollut paljon lapsiperheitä, jotka tarvitsevat paitsi ja päiväkotia ja koulupalveluita, myös kulttuuripalveluita. Espoon kaupunki halusi tuoda kulttuuritarjonnan lähelle asukkaita ja siksi Sellosali ja Sellon kirjasto sijoitettiin kauppakeskus Sellon yhteyteen.

Kohtaus kamarikuoro Addiction lastenesityksestä ”Kadonneet joululaulut” Sellosalissa 2008. Kuva: Tero Vihavainen

Sellosali aloitti toimintansa elokuussa 2003 hyvin pienen henkilökunnan voimin. Esimerkiksi erillistä tuottajaa lastenkulttuurille ei ollut. Lasten ja nuorten ohjelmiston suunnitelti ja toteutti Leppävaaran alueen aluekulttuurisihteeri yhteistyössä Sellosalin kanssa. Lastenkulttuuritarjonnalle oli kuitenkin suuri kysyntä Leppävaarassa, ja niinpä muutamana toimintavuoden päästä aluekulttuurisihteeristä tuli osa Sellosalin henkilökuntaa, jolloin lastenkulttuuri sai kokopäiväisen tuottajan.

Kokopäiväinen lastenkulttuurituottaja onkin tullut tarpeeseen, sillä yli 60 000 asukkaan Suur-Leppävaarassa asuu paljon lapsia ja nuoria (Espoon kaupunki 2011, Tietoisku, s. 3 ja 5). Suur-Leppävaaran alueella on 96 erilaista kunnallista tai yksityistä päiväkotia,

ryhmäperhepäiväkotia tai muuta vastaavaa varhaiskasvatuspaikkaa, joissa on noin 3 500 alle kouluikäistä lasta (Pitkänen 2012). Lisäksi alueella on 16 koulua ja näissä liki 4 300 lasta ja nuorta (Espoo 2011, Tervetuloa ekaluokalle, s. 39–42).

Sellosali pyrkii omalta osaltaan vastaamaan kysyntään, mutta se ei ole ainoa Suur-Leppävaaran alueen kulttuuripalvelujen tarjoaja. Sellon kirjasto tarjoaa runsaasti tiloja ja toimintaa lapsille ja nuorille. Karakalliossa Suur-Leppävaaran länsireunalla sijaitseva Karatalo taas tarjoaa runsaasti ohjelmaa etenkin päiväkodeille ja alakouluille.

3.1 ERI IKÄRYHMIEN OSALLISTUMINEN SELLOSALIN LASTENTAPAHTUMIIN

Sellosalin lastentapahtumat ovat yleisesti ottaen suosittuja. Vuonna 2011 niissä kävi reilut 8 500 ihmistä (Sellosalin kävijätilastot, 2011). Aktiivisin kävijäryhmä ovat Leppävaaran alueen päiväkodit. Niiden käyntiaktiivisuutta selittää pari eri seikkaa. Ensinnäkin konserttikäynnit tuovat vaihtelua päiväkotien arkirytmiiin, vaikka liikkuminen päiväkodista konserttipaikalle tarkoittaakin ylimääräisiä järjestelyjä ja lasten erityistä valvontaa. Konserttikäynnit tutustuttavat lapset erilaisiin musiikkityyleihin, ja konserteista saataan tuoda tuliaisiksi päiväkoteihin uusia leikkejä ja lauluja. Toinen merkittävä seikka on, että päiväkodit voivat järjestellä päiväohjelmansa paljon vapaammin kuin kouluryhmät, joiden täytyy noudattaa lukujärjestystä ja opintosuunnitelmaa. Toki päiväkodeillakin on ruokailujen ja päiväunien tapaisia ”pakollisia” ohjelmanumeroita, mutta niitä lukuun ottamatta päiväohjelma joustaa helposti yhden konserttikäynnin verran. Lisäksi 3–5 euron hintaiset pääsyliput eivät näytä olevan ongelma päiväkodeille, vaikka ne eivät kuulukaan maksuttoman KULPS-järjestelmän piiriin.

Seuraavaksi aktiivisin lastenkulttuurin käyttäjäryhmä ovat ala-asteet eli 6–12-vuotiaat (esikouluryhmistä kuudenteen luokkaan). Ala-asteryhmät osallistuvat Sellosalin konsertteihin vaihtelevasti: harvemmin kuin päiväkodit, mutta silti paljon aktiivisemmin kuin yläkoulujen ryhmät eli 13–16-vuotiaat. Alakoulujen päiväohjelmaa säätelee lukujärjestys, mutta koska suurimman osan päivästä heitä opettaa yksi ja sama opettaja, luokkaryhmien aikatauluja voi muokata vapaammin kuin yläkoulussa. Suurimmiksi haasteiksi nousevat pääsylippukustannusten kattaminen ja julkisilla kulkuneuvoilla liikkuminen, jos koulu sijaitsee kaukana tapahtumapaikasta. Näitä asioita selvitan tarkemmin luvussa 5.

Tässä kohtaa on syytä tarkentaa, että kun puhun ryhmien osallistumisesta ja aktiivisuudesta, tarkoitan ryhmien ohjaajien ja opettajien aktiivisuutta. Opettajat tekevät päätökset osallistumisesta kulttuuritapahtumiin. Lapsilla on näkemyksiä siitä, mitä he halusivat tehdä, mutta heidän mielipiteillään ei ole vaikutusta tapahtumiin osallistumiseen,

kuten luvussa 5 käy ilmi. Lapset eivät ole vielä tarpeeksi kypsiä ymmärtääkseen päiväkotitai koulupäivän kokonaisuutena, jota määrittävät mm. liikkumiseen kuluva aika, ruokailut, päiväunet, välitunnit, lukujärjestys ja rahat pääsylippuihin. Siksi päätöksen ryhmän osallistumisesta konserttiin tekee opettaja tai ohjaaja. Kun pyritään saamaan kulttuuritapahtumiin lisää kouluryhmiä, puhutaan nimenomaan opettajien tavoittamisesta ja aktivoimisesta. Siinä keinoja eivät ole vain tiedottaminen ja muu aktiivinen vaikuttaminen, vaan opettajien päätöksiin vaikuttavat myös monet muut asiat, joita selvitan tarkemmin luvussa 5.

Yläasteen ja lukion oppilaat (ja opettajat) osallistuvat kulttuuritapahtumiin kaikkein vähiten. Lukion kohdalla tätä selittää se, että nykyistä lukio-opiskelua määrittää kurssimuotoisuus, luokattomuus ja vapaavalintaisuus ja se tekee ryhmien muodostamisesta ja osallistumisesta hankalaa. Espoossa lukioikäiset oppilaat eivät myöskään kuulu KULPS:in piiriin, joten heille ei juurikaan ole tarjolla maksuttomia tilaisuuksia. Yläasteet sen sijaan kuuluvat KULPS:in piiriin, mutta silti ne osallistuvat harvoin niille tarjottaviin tapahtumiin – ainakin Sellosalissa, mutta myös monissa muissa espoolaisissa kulttuurilaitoksissa. Tärkeimpänä syynä on yläasteopiskelun kurssimuotoisuus ja jäykkä lukujärjestys, joka ei salli joustoja samalla tavalla kuin alakouluissa. Oppilaiden on vaikeaa olla poissa yhdeltä tai useammalta eri tunnilta, ja opettajien on vastaavasti vaikeaa järjestää sijaisia itselleen, kun he lähtevät jonkun ryhmän kanssa koulun ulkopuoliseen tapahtumaan. Näistäkin asioista kerron tarkemmin tutkimustuloksissa.

Koska yläasteryhmät osallistuvat Sellosalin lastenkulttuurin arkitapahtumiin selvästi harvemmin kuin päiväkodit ja ala-asteet, Sellosali on viime vuosina keskittynyt tarjonnassaan päiväkodeille ja alakouluille suunnattuihin tapahtumiin ja jättänyt yläastetarjonnan vähemmälle. Syinä ovat olleet puhtaasti salin täyttöastetavoitteet ja taloudelliset resurssit: ei ole katsottu mielekkääksi järjestää konsertteja kohderyhmille, jotka eivät tule niitä katsomaan. Tämä on kuitenkin voinut johtaa itseään ruokkivaan kehään: ehkä yläasteet eivät saavu katsomaan esityksiä sen takia, että tarjonta on niin vähäistä.

Olivat syyt mitkä tahansa, tilanne olisi syytä korjata: yläasteet olisi saatava paremmin mukaan ja heille tulisi tarjota lisää kiinnostavia esityksiä. Sellosali haluaa omalta osaltaan tarjota tapahtumia tasapuolisesti kaikenikäisille ryhmille: päivähoitoikäisille, esikoululaisille, ala-asteelaisille ja yläasteelaisille. Tavoitteena on tarjota laadukasta ja monipuolista lasten ja nuorten ohjelmistoa ja saada eri ikäryhmät osallistumaan aktiivisesti tarjontaan. Sellosali haluaa olla edellä mainittujen tahojen kulttuurikumppani – tuttu ja luotettava taho, jonne on aina mukava saapua kokemaan taidetta ja kulttuuria. Sellosali haluaa alueellinen kulttuuritalo, jonka lastenkulttuuritoiminnassa huomioidaan koulujen tarpeet ja toiveet.

3.2 ROOLINA LASTENKULTTUURIN TUOTTAJA

Sellosali haluaa eri-ikäiset lapsi- ja nuorisoryhmät aktiivisesti mukaan ohjelmistotarjontaan, mutta täydet katsomot eivät ole mikään itseisarvo. Myös taidekasvatuksen, yleisöyhteistyön ja taiteen kokemisen näkökulmat ovat tärkeitä. Esitysten tulee tarjota lapsille ja nuorille aidosti relevanttia sisältöä, joka ruokkii heidän luovuuttaan ja henkistä kasvuaan. Mutta samaan aikaan täytyy pitää mielessä myös kustannukset, joita ohjelman kokoamisesta koituu. Tässä kohtaa lastenkulttuurin tuottaja joutuu pohtimaan omaa rooliaan monelta eri kantilta.

Katri Halonen kuvailee väitöskirjansa *Kulttuurituottajat taiteen ja talouden risteyskohdassa* artikkelissa kolmea erilaista kulttuurituottajuustyyppiä – julkisen sektorin kulttuurituottajaa, freelancer-pohjaista kulttuurituottajaa ja kolmannella sektorilla toimivaa taidelähtöistä kulttuurituottajaa – ja niiden eroja. Halosen mukaan julkisen sektorin kulttuurituottajien keskeinen työtehtävä on kulttuurisen ohjelman ostaminen: kulttuurisisältö ostetaan tai tilataan alihankintana artisteilta tai taiteilijaryhmiltä ja se sijoitetaan organisaation hallinnoimiin esitystiloihin. Halosen mukaan kulttuurityön ytimessä ei ole taide puhtaana itseisarvonaan, vaan sen käyttö kuntalaisten hyvinvoinnin ja sosiaalisen eheyden kehittämisen välineenä sekä kuntakuvan rakentajana. (Halonen 2011, s. 51.)

On totta, että omassa työssäni julkisen sektorin lastenkulttuurin tuottajana ostan sisältöä ulkopuolisilta palveluntuottajilta: yksittäisiltä taiteilijoilta, teatteriryhmiltä, yhtyeiltä, osuuskunnilta. Lastenkulttuurin saralla tarjonta on kirjavaa: tarjolla on kotikutoisia ja pienimuotoisia esityksiä sekä suuria, ammattimaisesti tuotettuja esityksiä. On taiteellisesti kunniahimoisia esityksiä sekä hyvinkin populaareja ja markkinavetoisia esityksiä. Tästä monenkirjavasta tarjonnasta minä tuottajana valitsen ja ostan ne esitykset, jotka mielestäni parhaiten sopivat Sellosalin lastentapahtumatarjonnan profiiliin.

Kustannusten suhteen julkisella sektorilla ollaan nykyään yhä tarkempia. Timo Kukkasmäki mainitsee *Kulttuuritoiminnan käsikirjassaan*, että kulttuuri nähdään nykyään osana yhteiskunnan markkinamekanismeja. Kulttuuripolitiikassa on omaksuttu aiempaa markkinatietoisempi asenne ja yleinen kustannustietoisuus on kasvanut. Toiminnan rahoitus perustuu supistuvan julkisen tuen ohelle entistä enemmän sponsorointiin ja pääsylipputuloihin. (Kukkasmäki 2004, s. 83.)

Kustannustietoisuuden kasvamisen voin itsekin allekirjoittaa, sillä Sellosali toimii nettobudjetointiperiaatteella eli se kattaa omat menonsa tilaisuuksista saaduilla tuloilla. Sellosalilla on myös muutama merkittävä sponsorisopimus. Silti tuottajaan kohdistuu paineita pitää hänelle osoitettu budjetti tasapainossa eli vahtia menoja ja tuloja. Mutta toisaalta

tuottaja johtuu myös pohtimaan, onko lastenkulttuuri juuri se alue, jonka pitäisi toimia markkinavetoisesti ja tuottaa voittoa. Päiväkotien ja koulujen rahalliset resurssit eivät anna myöten maksaa kaksinumeroisia summia pääsylipuista ja liian suuret lipunhinnat saattavat karkoittaa yleisön. Markkinavetoisessa ja kustannustietoisessa ympäristössä tuottaja kokee vahvaa ristivetoa idealismin ja realismin välillä.

Ohjelmistovalintoja tehdessäni koetan painottaa toistaalta esitysten taiteellista sisältöä, toisaalta taas tunnettuutta ja yleistä houkuttelevuutta. Enkä voi olla ohittamatta esitysten kustannuksia ja mahdollisia tuottojakaan. Halonen kertookin väitöskirjassaan julkisen sektorin toimijoiden sosiokulttuuristen tavoitteiden leimaamasta ”jalosta kulttuurityöstä”, jonka puitteissa ”osittainen kulttuurituottajan markkinahenkisyys ja populistinen ohjelmapolitiikka on hyväksyttävissä” (Halonen 2011, s. 51–52).

Loppujen lopuksi lastenkulttuurin tuottajan työssä on kyse elähdyttävien kokemusten tarjoamisesta lapsille ja nuorille, joka saa heidät innostumaan taiteesta ja kulttuurista yleisemminkin. Kyse on siis tietynlaisesta kasvattavasta yleisötyöstä, jota Sellosali ja muut kulttuuritalot tekevät tahoillaan. Vieraillemalla säännöllisesti kulttuurilaitoksissa lapset ja nuoret altistuvat taidekokemuksille ja he omaksuvat luontevan suhteen taiteisiin ja kulttuuriin. Samalla heidän kulttuurikompetenssinsa vahvistuu. Kulttuurikompetenssilla tarkoitetaan yksilön kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Kulttuurikompetenssi vaikuttaa moneen lapselle ja nuorelle tärkeään asiaan: itsetuntoon, sosiaalisiin taitoihin, koulumotivaatioon ja oppimistuloksiin. (Seirala 2012, s. 4 & 9.)

Sellosalin lastenkulttuurin tuottajana pyrin tarjoamaan lapsille ja nuorille sellaisia kulttuuri- ja taidekokemuksia, jotka tukevat heidän henkistä kasvuaan, luovuuttaan ja itseilmaisutaitojaan, antavat heille mahdollisuuksia yhteiseen kokemiseen ja lisäävät sosiaalisuutta ja yleistä suvaitsevaisuutta. Haluan luoda Sellosalin sekä päiväkotien ja koulujen välille toimivan kumppanuussuhteen, joka perustuu laadukkaisiin esitysisältöihin, tehokkaaseen viestintään ja innostaviin käyntikokemuksiin. Haluan Sellosalin huomioivan toiminnassaan päiväkotien ja koulujen erityistarpeet ja toiveet toiminnan kehittämiseksi. Nämä kehitystoimenpiteet toivottavasti johtavat ryhmien aktiiviseen osallistumiseen, jonka myötä lapsille ja nuorille kehittyy terve, kulttuurimyönteinen asenne, jota he vaalivat myös täysi-ikäisiksi tultuaan, kun mikään ulkopuolinen taho ei enää pakota heitä osallistumaan kulttuuritapahtumiin. Nuorella iällä koetut innostavat käyntikokemukset takaavat Sellosalille ja muille kulttuuritaloille uutta yleisöä myös tulevaisuudessa. Yksilöstä itsestään kumpuava innostus motivoi kaikkein parhaiten taiteen harrastamiseen ja kulttuuriin osallistumiseen.

4 KEHITTÄMISKOHDE JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä osiossa selvitän opinnäytetyöni tutkimuksellista taustaa. Esittelen kehittämiskohde-teen ja tutkimusrajoituksen. Käyn läpi myös käyttämäni tutkimusmenetelmät. Teoreettisena viitekehyksenä käytän yleisötyötä, jota esittelen yleisellä tasolla sekä muutaman esimerkin kautta.

4.1 KEHITTÄMISKOHDE

Tutkimukseni kehittämiskohde on Sellosalin lastenkulttuurin tarjonta, tarkemmin määritellen espoolaisille kouluille suunnattu tarjonta. Olen edellä esittänyt, että erilaiset kouluryhmät osallistuvat Sellosalin tapahtumiin eri tavoin, mikä voi kertoa esimerkiksi tapahtumatarjonnan puutteista. Tutkimuksessani pyrin selvittämään, johtuuko vaihteleva osallistumisaktiivisuus Sellosalin tarjonnasta, kouluista itsestään vai muista syistä.

Tiedonkeruuta varten määrittelin kehittämiskohteeksi Sellosalin espoolaisten koulujen 1.–10. luokkien koululaisille suunnatun kulttuuritarjonnan. Puhun muutamissa kohdissa ”lähikouluista”, joilla tarkoitan Suur-Leppävaaran alueen kouluja. Yleisesti ottaen puhun espoolaisista kouluista, joilla tarkoitan kaikkia Espoon kaupungin alueella sijaitsevia kouluja. Käytännössä kehittämiskohdetta ei voi rajata näin kapeasti, sillä tutkimuksen tuottamista kehitysehdotuksista vain osa voidaan toteuttaa Sellosalin omin voimin. Monet kehitysehdotukset voidaan toteuttaa vain Espoon kulttuuripalvelujen tai Espoon kaupungin suomenkielisen koulutoimen tasolla.

4.2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Muodoltaan tämä tutkimus muistuttaa lähinnä tapaustutkimusta, jossa pyritään tuottamaan syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa tietyistä tutkittavasta tapauksesta – tässä tapauksessa Sellosalin lastenkulttuurista. Kyseessä ei kuitenkaan ole puhdas tapaus-tutkimus, sillä tutkimuskohdetta ei ole rajattu tiettyihin esityksiin, tiettyyn ajanjaksoon tai tiettyihin kouluihin. Tutkimuksessa korostuu oma roolini Sellosalin lastenkulttuurin tuottajana ja hiljaisen tiedon määrä, jota minulle on kertynyt työvuosieni aikana. Tutkimus pyrkii silti käsittelemään aihetta laajemmin ja myös muiden tekijöiden kuin Sellosalin näkökulmasta.

Valitsin tutkimuksen pääasialliseksi tiedonkeruumenetelmäksi haastattelut, sillä haastatteluilla saadaan nopeasti kerättyä syvällistä tietoa kehittämisen kohteesta (Ojasalo ym.,

2009, s. 95). Haastatteleamalla Sellosalin lastenkulttuuritarjonnan aktiivisia käyttäjiä sain nopeasti tietoa tarjonnan nykytilasta ja käyttäjien haasteista osallistua siihen. Haastattelut antoivat minulle myös mahdollisuuden tutustua tarkemmin koululaistarjonnan tärkeään kohdeyleisöön eli opettajiin: opettajien työtapoihin ja espoolaiskoulujen arkeen. Kirja myös mainitsee, että jos kehittämiskohde on vähän tutkittu – mitä Sellosalin lastenkulttuuri ehdottomasti on – haastattelulla on mahdollista saada kerätyksi uusia näkökulmia avaavaa aineistoa (Ojasalo ym, 2009, s. 95).

Käytin haastatteluja tiedonkeruumenetelmänä sekä taustatietojen että varsinaisen tutkimusaineiston keräämisessä. Tein taustahaastattelun Kansallisteatterin teatterikuuraattorin Pirjo Virtasen kanssa marraskuussa 2011 saadakseni pohjaa opinnäytetyön yleisötyöosioon. Sain hänen avullaan hyvän kuvan kotimaisen esittävän taiteen kentän yleisötyön nykytilasta ja vinkkejä hankkia lisää materiaalia aiheesta. Lisäksi tein sähköposti- ja puhelinhaastatteluja mm. Espoon kaupungin vastuualuepäällikkö Askon Lipon ja Tapiola Sinfoniettan tuottajan Johanna Råmanin kanssa saadakseni tarkempaa tietoa Opitista ja Espoossa tehtävästä yleisötyöstä.

Varsinaisen tutkimusaineiston muodostivat opettajien ryhmähaastattelut, joita tein kaksi: ensimmäisen tammikuussa ja toisen maaliskuussa 2012. *Kehittämistyön menetelmät* -kirjassa kerrotaan, että ryhmähaastattelun keskeinen etu on se, että ryhmässä vallitseva dynamiikka vie käsiteltäviä asioita uusille tasoille. Kirjan mukaan menetelmä sopii hyvin tilanteisiin, joissa aihepiiristä ei ole paljon tietoa tai joissa tieto on luonteeltaan epämääräistä. (Ojasalo ym, 2009, s. 100–101.) Paras tapa saada tietoa koulujen osallistumisesta kulttuuritapahtumiin on kysyä niiltä, jotka päättävät niistä eli opettajilta. Haastatteleamalla opettajia saisin ensi käden tietoa paitsi Sellosalin koululaistarjonnan toimivuudesta, myös tiedotuksen ja KULPSI-järjestelmän toimivuudesta sekä nykypäivän kouluissa vallitsevasta arjesta.

Ryhmähaastattelun valitsin haastattelumuodoksi useastakin syystä. Ensinnäkin opettajat mielletään usein sosiaalisiksi yksilöiksi, jotka mielellään vaihtavat mielipiteitä kollegojen kanssa ja keskustelevat ryhmässä. Siksi ryhmähaastattelu, joka on luonteeltaan enemmänkin keskusteleva kuin monologinen, loisi haastatteluilmapiiristä rennon ja innostavan. Lisäksi useiden keskustelijoiden läsnäolo takaisi myös sen, että asioita tarkasteltaisiin eri näkökulmista. Joku opettaja saattaisi ottaa esille asian, jota toinen opettaja ei muuten muistaisi. Kolmanneksi haastateltavat saattaisivat tuoda esiin asioita, joita haastattelija ei tullut ajatelleeksi kysymyksiä valmistellessaan, ja näistä uusista asioista voisi heti saada monen opettajan mielipiteen.

Opinnäytetyön alkuvaiheissa rajasin kohderyhmäksi ala-asteen innokkaat opettajat, niin

sanotut tulisielut, jotka suhtautuvat intohimoisesti taiteeseen ja kulttuuriin ja käyvät oppilaidensa kanssa usein konserteissa, museoissa, näytelmissä ja oopperassa. Ohjaajani ehdotuksesta otin mukaan myös verrokkiryhmän: ei-niin-innokkaat opettajat, jotka käyvät harvoin, jos koskaan, oppilaidensa kanssa kulttuuritapahtumissa. Heiltä voisi saada eri näkökulmia kuin tulisieluilta, ja erilaisia vastauksia vertailemalla olisi mahdollista ymmärtää, miksi toiset opettajat on helppo saada osallistumaan tapahtumiin ja toisia opettajia ei. Tämä tuottaisi myös enemmän tutkimusaineistoa.

Tätä kahtiajakoa ei ollut kuitenkaan helppo saada onnistumaan. Ala-asteen opettajien haastatteluryhmän (yhdeksän opettajaa) sain kerättyä helposti kokoon muutaman tutun opettajan ja heidän kontaktiverkostojensa avulla. Verrokkiryhmä oli paljon vaikeampaa koota. Haastattelutilanteessa kävi ilmi, että Espoossa ei ole kovin monta ala-asteen opettajaa, jotka eivät käy konserteissa ja museoissa, sillä suuressa osassa ala-asteita KULPSI-tapahtumiin osallistuminen katsotaan lähes pakolliseksi kaikille opettajille ja oppilaille.

Haastatteluissa selvisi kuitenkin, että on olemassa yksi opettajaryhmä, joka osallistuu harvoin kulttuuritarjontaan: yläasteen opettajat. Syyksi alhaiseen osanottoon ala-asteen opettajat epäilivät yläasteen kurssimuotoista opiskelua ja jäykkää opintosuunnitelmaa. Näin ollen päädyin kokoamaan verrokkiryhmän yläasteen opettajista. Tämän ansiosta saatoin vertailla eri kouluasteiden opettajien vastauksia ja koettaa löytää niistä molemmille kouluasteille yhteisiä ongelmia ja ratkaisuja niihin.

Haastattelukysymyksiä laadin alun perin 16 (ks. liite), joista ryhmähaastattelussa kysyin noin kymmenkunta. Osaan kysymyksistä opettajat ehtivät vastata kysymättä tai osana jonkin toisen kysymyksen vastauksia. Jaoin kysymykset teemoittain viiteen eri ryhmään: tiedotus, tarjonta/sisältö, KULPSI!, koulujen arki ja kehitysehdotukset. Käytännössä keskustelu eteni vapaasti rönsyillen, mikä on ryhmähaastatteluille tyypillistä.

Jotta haastattelut tuottaisivat mahdollisimman paljon erilaisia kehitysehdotuksia, halusin antaa opettajille itselleen tilaisuuden esittää ideoita. Niinpä haastattelun loppuvaiheessa kysyin opettajilta, miten lastenkulttuurin tarjontaa tulisi kehittää, ja sain paljon hyviä ehdotuksia. Näin saatujen kehitysideoiden lisäksi esitän myös omia kehitysideoitani. Niissä korostuu hiljaisen tiedon määrä, jota minulle on kertynyt työvuosinani lastenkulttuurin tuottajana.

4.3 TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ YLEISÖTYÖ

Kirjassa *Kehittämistyön menetelmät* esitellään tutkimuksellisen kehittämistyön luonnetta ja sen eroja tieteellisen tutkimukseen. Tärkeimmät erot löytyvät teorian ja käytännön

alueelta. Kirjassa kerrotaan, että ”tieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan tieteellisen tutkimuksen traditiota eli perinteitä. Olennaista siinä ovat tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja niihin vastaaminen yleisesti hyväksytyjä menetelmiä käyttämällä”. Vastaa- vasti ”tutkimuksellinen kehittämistyö voi saada alkunsa erilaisista lähtökohdista, kuten organisaation kehittämistarpeista tai halusta saada aikaan muutoksia. Tutkimukselliseen kehittämistyöhön kuuluu siis yleensä käytännön ongelmien ratkaisua ja uusien ideoiden, käytäntöjen, tuotteiden tai palvelujen tuottamista ja toteuttamista”. (Ojasalo–Moilanen–Ritalahti 2009, s. 18–19.)

Tutkimukselliselle kehittämistyölle tyypilliseen tapaan (ks. Ojasalo ym., 2009, ss. 18–19) opinnäytetyöni lähtökohta on konkreettinen: haluan selvittää, miten koulut saataisiin osallistumaan aktiivisemmin Sellosalin lastenkulttuuritarjontaan. Tavoitteenani on hankkia tietoa haastatteleamalla opettajia ja tutkia heidän vastauksiaan. Niistä on tarkoitus nostaa esiin keskeisimmät kehitysehdotukset ja muuntaa ne konkreettisiksi toimenpiteiksi käytännön tasolla.

Opinnäytetyöni käytännönläheisyydestä johtuen teoreettisen viitekehyksen muodostaminen ei ollut helppoa. Aiempaa tutkimusta Sellosalin tai espoolaiskoulujen näkökulmasta ei ole. Tutkimuksen viitekehykseksi valikoitui lopulta yleisötyö. Vaikka tutkimukseni tavoitteena ei ole luoda Sellosalille omaa yleisötyöohjelmaa tai tutkia yleisötyön historiaa ja sovellettavuutta, yleisötyössä käsitellään samoja yleisön osallistumiseen ja aktivointiin sisältyviä haasteita, joita kohtaan työssäni koulujen kanssa.

4.4 YLEISÖTYÖSTÄ YLEISESTI

Yleisötyön (myös yleisöyhteistyö, yleisökasvatus; eng. *audience development, audience education*) juuret ovat Britanniassa, jossa jo 1940-luvulla esitettiin ajatuksia koulun ja taidelaitosten yhteistyön tärkeydestä ja taideaineiden merkityksestä osana lasten kasvatusta. Arts Council of Great Britain aloitti *Opera for all* -hankkeen vuonna 1949. Sen tarkoituksena oli viedä pienimuotoisia oopperaesityksiä eri puolille maata. 1960-luvun lopulla maassa oli jo kolme *Opera for all* -keskusta, joiden järjestämät kiertueet tavoittivat tuhansia ihmisiä. Suurin osa Britanniassa tällä hetkellä toimivista orkestereiden, oopperoiden ja teatterien yleisötyöosastoista on perustettu 1980-luvun alussa. (Hietanen 2010, s. 4.)

Yleisötyö tuli Suomeen vasta 10 vuotta myöhemmin, ja siitä on kirjoitettu kotimaisessa kulttuurialan kirjallisuudessa aktiivisesti vasta 1990-luvun alusta lähtien. Marjukka Lampo lainaa Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön laitokselle tekemässään kartoituksessa Raija Airaksista, joka määritteli yleisötyötermin vuonna 2005 seuraavasti: ”Yleisö-

työllä on kolme keskeistä tavoitetta. Ensinnäkin uuden yleisön luominen ja yleisöpohjan laajentaminen. Toinen tavoite on nykyisen yleisömäärän vakiinnuttaminen ja kasvataminen. Kolmantena tavoitteena on katsomiskokemusten syventäminen ja olemassa olevan yleisön osallistumisen tapojen monipuolistaminen”. (Lampo 2009, s. 6.)

Lampo esittelee myös brittiläisen tutkijan Heather Maitlandin määritelmän yleisötyöstä, joka hänen mukaansa riippuu siitä kuka sen laittaa alulle. Käynnistäjänä voivat olla taidekasvattajat (eng. *education workers*), jotka ovat kiinnostuneita yksilön kehittymisestä. Yleisötyötä voivat tehdä myös taiteilijat (eng. *artists*), jotka pyrkivät lisäämään yleisön ymmärrystä taiteellista prosessia ja omia töitään kohtaan. Kolmanneksi yleisötyötä voivat aktiivisesti tehdä markkinoijat (eng. *marketers*), joiden ensisijainen pyrkimys on lisätä katsojamääriä. (Lampo 2009, s. 7.)

Ammattiteattereiden yleisötyön kehittämishankkeen (YLÖS) loppuraportin mukaan yleisötyö on laaja kokonaisuus erilaisia toimintatapoja, joiden päämääränä on syventää teatterin ja yleisön välistä suhdetta. Keinoja tavoitteen saavuttamiseen on monia: raportin mukaan yleisötyön muotoja teatterissa ovat esimerkiksi toiminnalliset työpajat, yhteistyö kummikoulujen kanssa, yleisön ottaminen mukaan taiteelliseen luomisprosessiin ja osallistava toiminta erityisryhmille. (YLÖS 2010, s. 2.)

Yleisötyön avulla kulttuurilaitoksesta voi tulla entistä avoimempi ja helpommin lähestyttävä paikka niille, jotka eivät ole aiemmin käyneet siellä. Yleisötyö voi houkuttaa teatteriin, museoon tai konserttitaloon aivan uusia katsojia tai saada nykyiset kävijät entistä innokkaammin osallistumaan talon toimintaan. (YLÖS 2010, s. 9.) Nykyisen yleisön vakiinnuttaminen ja katsojakokemuksen syventäminen ovat myös keskeisiä yleisötyön tavoitteita. Niitä voidaan toteuttaa mm. teosesittelyjen ja tekijähaastattelujen avulla. Näiden toimenpiteiden avulla pyritään tarjoamaan vakikävijöille ”jotain ekstra” kuin pelkkä esitys tai käynti olisi tarjonnut.

Yleisötyötä tehdään aktiivisesti, koska sillä katsotaan olevan sosiaalisia, taiteellisia kuin taloudellisiakin vaikutuksia. Sosiaaliset vaikutukset näkyvät ihmisten uusina ja mielekkäinä kokemuksina. Yleisötyöhön osallistuvat yksilöt luovat omakohtaisen suhteen taiteeseen ja saavat kokemuksestaan iloa, itsetuntoa ja esiintymistaitoa. Hyvässä yleisötyöprojektissa toteutuvat monet positiiviset sosiaaliset vaikutukset: toisista ihmisistä kiinnostuminen ja välittäminen, nähdäksi ja kuulluksi tuleminen ja toimiminen osana yhteisöä. (YLÖS 2010, s. 9.)

Sellosalin kaltaisten alueellisten kulttuuritalojen lastenkulttuuritarjonta liittyy ennen kaikkea edellä mainittuihin sosiaalisiin vaikutuksiin. Katsomiskokemusten tavoitteena on

lapsikatsojan totuttaminen erilaisiin taidemuotoihin, lapsen oman luovuuden ja itseilmaisun vahvistaminen sekä vuorovaikutustaitojen kehittäminen.

Kansallisoopperassa pitkään yleisötyötä tehnyt Ulla Laurio kertoo, että oopperan lapsille suuntaamassa yleisötyössä on oleellista tekeminen lasten ehdoilla: se, että lapsille annetaan tilaa ja mahdollisuus kokea esitys kokonaisvaltaisesti. Lapsikatsojat pidetään lähellä esiintyjä ja katsojamäärät pidetään pieninä, jotta lasten tunnereaktiot saavat purkautua fyysisesti – he voivat reagoida joko surusta kiemurrellen tai ilosta pomppien. Laurion mukaan Kansallisoopperan yleisötyöprojektit kehittävät lasten sosiaalisia taitoja ja luovuutta sekä vahvistavat kulttuuri-identiteettiä. (Hietanen 2010, s. 45.)

Yleisötyön taiteellisista vaikutuksista hyötyvät YLÖS-raportin mukaan ennen kaikkea taiteen tekijät, jotka saavat yleisötyön myötä uudenlaisen kanavan kohdata ympäröivä yhteiskunta ja sen eri ilmiöt tavallisten ihmisten kautta. Ajassa kulloinkin liikkuvia ilmiöitä voidaan käsitellä yhdessä yleisön jäsenten kanssa. Yleisön ottaminen mukaan esimerkiksi teatterin tekemiseen luo mahdollisuuksia yllättäville kohtaamisille ja uudellisille taiteellisille työprosesseille. (YLÖS 2010, s. 10.)

Yleisötyön taloudelliset vaikutukset ovat myös kiistattomat, sillä yleisötyö avaa kulttuuriorganisaatiolle usein aivan uusia rahoitusmahdollisuuksia ja se sitouttaa yleisöä uskolliseksi ja aktiiviseksi kävijöiksi. Yleisötyön myötä taiteen tekijöiden toimintakenttä laajenee, ja taidepedagogien, yleisötyöntekijöiden ja taiteilijoiden ammatilliset ja liiketoimintavalmiudet kehittyvät ja työllistymismahdollisuudet paranevat. Lisäksi esimerkiksi työskentely erityisryhmien kanssa luo kulttuurilaitokselle hyvää imagoa yhteiskunnallisena toimijana. (YLÖS 2010, s. 10.)

4.4.1 YLEISÖTYÖ SELLOSALISSA JA ESPOOSSA

Sellosalilla ei ole omaa yleisötyöohjelmaa, yleisötyövastaavaa tai erillistä yleisötyöbudjettia. Muutaman kerran vuodessa saatetaan järjestää koululaisille suunnattuja työpajoja, mutta aloite tulee yleensä artistilta tai talon ulkopuoliselta taholta, joka on vastuussa tapahtuman sisällöstä. Sellosali on näissä mukana vain tilat tarjoavana tahona.

Toistaiseksi Espoon kaupunki ei ole velvoittanut konserttisalejaan aloittamaan säännöllistä yleisötyötoimintaa. Se saattaa johtua siitä, että ne käyttävät paljon ulkopuolisia esiintyjä eivätkä toteuta tapahtumia vain oman henkilökuntansa voimin kuten museot, teatterit ja orkesterit. Esimerkiksi Tapiola Sinfonietalla ja kaikilla näyttelykeskus Wee-Geessä sijaitsevilla viidellä espoolaismuseoilla (Espoon modernin taiteen museo EMMA,

Espoon kaupunginmuseo KAMU, Helinä Rautavaaran museo, Suomen Lelumuseo Hevosenkä ja Suomen Kellomuseo) on erilliset yleisötyöohjelmat, joista monet liittyvät Kulttuuri- ja liikuntapolku KULPS!:iin. Nämä laitokset tekevät aktiivista yleisötyötä ja niillä katsotaan olevan siihen velvollisuus, koska niiden toiminta rahoitetaan julkisista varoista.

Tapiola Sinfonietassa yleisötyötä on tehty vuodesta 1995 lähtien. Yleisötyön taustalla oli Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen syksyllä 1994 käynnistämä 1,5 vuoden mittainen ns. education-alan pilottiprojekti, jossa myös Tapiola Sinfonietta oli mukana kolmen muusikon voimin. Projektin tavoitteena oli luovan musiikkikasvatustoiminnan liittäminen suomalaisten orkestereiden toimenkuvaan. Pilottiprojektin myötä Tapiola Sinfonietta aloitti yleisötyön kouluissa syksyllä 1995. Nykyään Sinfoniettan ja Espoon kaupungin väliseen KULPS!-sopimukseen kuuluu useita koululaiskonsertteja kaudessa pääasiassa 2.- ja 7.-luokkalaisille koululaisille. Mahdollisuuksien mukaan pyritään järjestämään myös konsertteihin liittyviä työpajoja, jotka ovat erittäin suosittuja erityisesti ala-asteiden keskuudessa. Kun esimerkiksi syksyllä 2009 Tapiola Sinfonietta avasi internetiin mahdollisuuden ilmoittautua 35:een erilaiseen työpajaan, ne kaikki varattiin täyteen muutamassa tunnissa. (Råman 2012.)

Tapiola Sinfoniettan näkökulmasta KULPS!-järjestelmä ja OpiT-sivusto toimivat päällisin puolin hyvin. Haasteita ovat yläasteiden aineenopetus- ja opettajakohtaiset lukujärjestykset (toisin sanoen konserttievailua järjestävä opettaja joutuu neuvottelemaan muiden aineenopettajien kanssa oppilaiden poissaoloista) ja koulujen niukat matkarahat. Jälkimmäinen ongelma asettaa espoolaiset koulut eriarvoiseen asemaan, kun esimerkiksi lähellä Tapiolaa sijaitsevien koulujen ryhmät voivat saapua Tapiola Sinfoniettan konserttiin maksuttomasti (kävelen tai polkupyörillä), kun taas kauempaa tulevat ryhmät joutuvat turvautumaan julkiseen liikenteeseen, jonka käyttöä varten on annettava koululta matkarahaa. (Råman 2012.)

4.4.2. YLEISÖTYÖN NYKYTILA JA HAASTEET KANSALLISTEATTERISSA

Suomen Kansallisteatterin teatterikuraattori Prijo Virtanen kertoo, että suomalaisissa teattereissa on järjestetty koululaisnäytöksiä ja kulissivierailuja jo 100 vuoden ajan. Yleisötyöstä alettiin kuitenkin puhua vasta paljon myöhemmin ja järjestelmällinen koulutus alalla alkoi vasta, kun Teatterikorkeakoulun Täydennyskoulutuskeskus alkoi kouluttaa yleisötyön asiantuntijoita vuonna 1995 ja ensimmäinen kurssi valmistui 1996. Aluksi yleisötyön asiantuntijat olivat usein yleisötyöstä innostuneita näyttelijöitä tai teatterisihteereitä, jotka hoitivat yleisötyötä oman työnsä ohessa. Myöhemmin yleisötyön merkitys sijoituksena tulevaisuuden yleisöön ja kävijöiden sitouttamiseen on huomattu

laajemminkin, ja nykyään lähes kaikilla suurilla teattereilla on yleisötyövastaava, joka keskittyy yleisötyöhön joko puolipäiväisesti tai kokopäiväisesti. Teatterit ja muut esittävän taiteen laitokset alkavat nyt olla yleisötyön laajuudessa ja resursseissa sillä tasolla, jolla museot ovat jo pitkään olleet. (Virtanen 2011.)

Yleisötyön tämänhetkisiä suuntauksia ovat esimerkiksi kouluille suunnatut paketit. Niissä yleisötyö sidotaan kiinteästi osaksi jotain kouluainetta (esim. äidinkieli, historia) ja sen ympärille koostetaan selkeä opetuspaketti, joka opettajan on helppoa ottaa käyttöön ja nivoa osaksi opetustyötään. Näitä paketteja markkinoitaessa pyritään ilmoittamaan selvästi, mitä kokonaisuus maksaa koululle ja paljonko se vie aikaa – opettajien pyynnöstä. Kiireisten opettajien ja rehtorien on helpompaa päättää yleisötyöhön osallistumisesta, kun tarjolla on valmiiksi rakennettuja, hinnoiteltuja ja aikataulutettuja kokonaisuuksia. (Virtanen 2011.)

Koulujen osallistumiseen vaikuttaa taloudellisten resurssien lisäksi myös oppisisältö, vierailukohteen sijainti ja jopa ruokailu, jos osallistuva koulu joutuu saapumaan pitkien matkojen takaa ja näkemään paljon vaivaa koululaisten ruokailun järjestämiseksi. Tämän takia myös yleisötyön tavoitteellisuus korostuu: kun kouluryhmä saapuu paikalle, yleisötyön ei haluta olevan ”virikepläjäys” tai hupihetki, vaan paljon painoa pannaan yleisötyön hyödyllisyydelle opetuksen kannalta. (Virtanen 2011.)

Kansallisteatterin teatterikuraattori Pirjo Virtanen nostaa esiin aktiiviopettajat, niin sanotut tulisielut. On tärkeää pitää heidät sitoutuneina teatterin toimintaan ja vaikkapa palkita heidät aika ajoin ilmaislipuilla näytöksiin tai vastaavilla pienillä huomionosoituksilla. He toimivat ammattikentällä ensiarvoisen tärkeinä innostajina ja suosittelijoina, jotka levittävät yleisötyöprojektien ilosanomaa kollegojensa joukkoon ja saavat rehtorit vakuuttumaan yleisötyön tärkeydestä. He myös käyvät paljon teatterissa vapaa-ajallaan ja tuovat mitä todennäköisimmin myös ystäviä ja työtovereita mukanaan. (Virtanen 2011.)

Toinen yleisötyössä pinnalla oleva asia ovat erityisryhmät, joille yleisötyötä halutaan erityisesti suunnata. Näitä ryhmiä ovat muun muassa maahanmuuttajat, 10-luokkalaiset ja seniorekansalaiset. Kansallisteatterin Virtanen kertoo, että erityisryhmien kanssa on vireillä niin paljon erilaisia projekteja, että ”normaalit ryhmät” tuntuvat välillä unohtuvan kokonaan. Ei pidä unohtaa, että myös nämä ”normaalit ryhmät” hyötyvät yleisötyöstä. (Virtanen 2011.)

Myös Kansallisteatterin näkökulmasta yleisötyön suurimmat haasteet ovat aikataulut (vs. opetussuunnitelmat), ryhmien liikkuminen ja rahoitus. Rahoitus on näistä ratkaisevin. Sen perusteella koulut joko osallistuvat tai eivät osallistu yleisötyöprojekteihin. Rahoitus vaihtelee kunnittain ja vaikuttaa projekteihin osallistuvien oppilaiden määriin. Yleisö-

työtä järjestävät tahot pyrkivät tarjoamaan työpajoja ja projekteja mahdollisimman huokeasti tai joskus jopa ilmaiseksi. Niistä koituu kuitenkin aina henkilö-, tila- ja materiaalikustannuksia, jotka on katettava joko osallistumismaksuina, omalla rahoituksella tai ulkopuolisilla avustuksilla. (Virtanen 2011.)

Vaikka yleisöyötahtumat olisivat ilmaisia, saattaa koululaisten kuljettaminen nousta kynnyskysymykseksi. Koulujen budjetit laaditaan nykyään hyvin tiukoiksi ja rahaa ylimää räisiin projekteihin ei juurikaan ole. Oppilaiden kuljettaminen julkisilla liikennevälineillä tai vuokrabussilla ei ole halpaa, jos kysymyksessä on useamman osallistumiskerran vaativa yleisöyöprojekti. Toinen huomioitava tekijä ovat kuljetusetäisyydet: jos yhdensuuntaiseen matkaan kuluu tunti, saattaa muutaman tunnin mittainen työpaja viedäkin matkoineen kokonaisen koulupäivän. (Virtanen 2011.)

Kuljetukset liittyvät läheisesti kolmanteen yleisöyön haasteeseen, koulujen aikatauluihin. Yleisöyö, joka on viime kädessä kuitenkin ”jotain ekstra” oppilaille, on aina alisteinen koulujen opetussuunnitelmille ja aikatauluille. Opetussuunnitelmissa olevista tuntikehyksistä ja pedagogisista tavoitteista pidetään kiinni ja siirtyminen pois luokasta on aina pois oppitunneista. Mitä ylemmille luokka-asteille mennään, sitä vähemmän opetussuunnitelmissa on liikkumavaraa osallistua koulun ulkopuolella tapahtuvaan tarjontaan. (Virtanen 2011.) Sama ilmiö on havaittu myös Sellosalissa.

Haasteista huolimatta Kansallisteatterin teatterikuraattori Pirjo Virtanen näkee yleisöyön tulevaisuuden valoisana. Yleisöyön merkitys tunnustetaan kummallakin puolella kenttää, sekä teatterien että koulujen ja muiden laitosten keskuudessa. Yleisöyöllä luodaan ryhmähenkeä ja vahvistetaan osallistujien omaa luovuutta, itseilmaisua ja sosiaalisia taitoja. Tulevaisuudessa yleisöyöprojekteja tehdään yhä enemmän ja laajemmin – jos vain kuntien nykyinen rahoitus kouluille ja valtion rahoitus kulttuurilaitoksille pysyy nykyisellä tasolla tai kasvaa. Pirjo Virtanen toivoo, että yleisöyö pääsisi vielä paremmin integroitumaan koulujen opetussuunnitelmiin ja lukujärjestyksiin. (Virtanen 2011.)

4.4.3. ESIMERKKI IRLANNISTA: THE ARK JA MODERNIN TAITEEN MUSEO

Ulkomailla kulttuurilaitokset ja koulut tuntuvat painivan samanlaisten haasteiden kanssa kuin Suomessa. Esimerkiksi Irlannissa kahden museon tekemässä yhteistutkimuksessa kävi ilmi, että koululaisten tekemät retket museoihin ja siellä kulloinkin esillä olevien näyttelyiden käyttäminen luokkien opetusympäristönä koettiin kiehtovana ja tehokkaana opetusmetodinä, mutta niiden järjestäminen paikoitellen hankalana. Kustannukset, kuljetukset, oppilaiden valvonta ja koulujen aikataulut olivat tärkeimmät kulttuuriosallis-

tumisen esteet. (MacQuarrie 2010, s. 5.)

Dublinissa sijaitsevien The Ark-lastenkulttuurikeskuksen (The Ark, A Cultural Centre for Children) ja Modernin taiteen museon (Irish Museum of Modern Art) tekemään haastattelututkimukseen osallistui 16 rehtoria ja ala-asteen opettajaa kaupungin eri kouluista. Siinä todettiin yksikantaan, että koulujen tekemät retket edellä mainittuihin museoihin ovat sekä oppilaille että opettajille valtavan opettavaisia kokemuksia. Museoiden käyttäminen oppimisympäristönä antoi lapsille uusia ideoita ja vapautti heidät kokeilemaan asioita, joita koulussa ei voinut tehdä. Opettajat saivat nähdä oppilaiden aktivoituvan kokeilemaan uusia asioita ja toimivan koulua vapaammassa ympäristössä. Moni havaitsi myös, että retkillä oppilaat, joilla on koulussa vaikeuksia selvittää tehtävistään, vapautuivat toimimaan uudella tavalla. Luovuuden katsottiin myös säteilevän takaisin kouluarkeen. (MacQuarrie 2010, s. 7.)

Irlantilaiset rehtorit ja opettajat nimesivät museoiden yleisötyöhön osallistumisen esteiksi pitkälti samoja tekijöitä kuin suomalaiset yleisötyön ammattilaiset. Ensimmäiseksi mainittiin raha. Tutkimusraportin kirjoittamisen aikaan Irlannissa oli – ja on osaksi edelleen – käynnissä syvä talouskriisi, jonka pelättiin vähentävän sekä kouluille että museoille osoitettuja määrärahoja. Niinpä rahojen riittäminen bussikuljetuksiin ja pääsylippuihin oli suurin huolenaihe. Lisäksi opettajat kokivat kiusallisena pääsylippurahojen pyytämistä oppilaiden vanhemmilta, sillä Irlannissa vanhemmat osallistuvat jo muutenkin rahallisesti mm. koululaisten kirjojen, taidetarvikkeiden ja urheiluvälineiden hankintaan. (MacQuarrie 2010, s. 10.)

Myös kuljetus ja oppilasvalvonta koettiin haasteina. Pitkien matkojen takaa saapuville kouluille yksityisbussien vuokraaminen on kallista, kuten myös ylimääräisten valvojien, joita laki velvoittaa ottamaan mukaan koulun ulkopuolelle suuntautuville retkille. Oppilasvalvonnassa opettajat joutuvat turvautumaan yhä enemmän lasten vanhempiin aktiivisemmän osallistumisen toivossa. (MacQuarrie 2010, s. 10.)

Neljäs esille tullut haaste oli aika tai oikeastaan sen puute. Nykyiset opintosuunnitelmat koettiin jo valmiiksi hyvin kireinä ja ylimääräisten retkien suunnittelemisen ja toteuttamisen niiden puitteissa työläitä. Lisäksi talouskriisin uhatessa taide- ja urheiluaineet ovat usein ensimmäisiä vähennettävien resurssien joukossa. Tällä taas on vaikutusta opettajien motivaatioon. (MacQuarrie 2010, s. 10–11.)

4.4.4 RIITTÄÄKÖ YLEISÖTYÖHÖN RAHAA TULEVAISUUDESSA?

Yleisötyö on nykyään olennainen osa monien kulttuuri- ja taidelaitosten toimintaa – niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Sen sosiaaliset, taiteelliset ja taloudelliset hyödyt tunnustetaan laajalti ja sitä halutaan kehittää yhä toimivampaan suuntaan. Lapsille ja nuorille suunnatussa yleisötyössä on kuitenkin esteitä, jotka vaikuttavat ryhmien osallistumiseen. Suurin osa esteistä liittyy päiväkotien ja koulujen arkeen: kustannuksiin, kuljetuksiin, aikatauluihin ja henkilökunnan määrään. Näiden esteiden poistaminen ei ole yksinkertaista, sillä monet niistä liittyvät kuntien varhaiskasvatukseen ja opetustoimen taloudellisiin taloudellisiin resursseihin ja edelleen valtion opetus- ja kulttuuripolitiikkaan. Lopulta kaikki tuntuu palaavan paljon esillä olevaan julkisen sektorin rahoitusvajeeseen.

Timo Kukkasmäki pohtii kirjassaan *Kulttuuritoiminnan käsikirja* kulttuuripolitiikan ja kulttuurin demokratisoimisen käsitteitä ja julkisen sektorin haasteita. Hänen mielestään kulttuuripoliittinen päätöksenteko on valtion ja kuntien tasolla periaatteessa demokraattista, mutta todellisuudessa tämän demokratian vaikuttavuus ja tuloksellisuus on vähäistä, koska käytettävissä olevat taloudelliset resurssit ovat huomattavasti vähentyneet. (Kukkasmäki 2004, s. 15.) Kukkasmäki toteaa, että suomalainen hyvinvointivaltio rakennettiin aikana, jolloin sitä oli mahdollista pitää yllä. Sittemmin julkinen sektori on laajentunut nopeasti ja siitä on tullut liian kallis. Julkisia palveluja tullaan lakkauttamaan, mutta vielä ei ole päätetty mitkä niistä. (Kukkasmäki 2004, s. 76.) Kukkasmäki peräänkuuluttaa arvokeskustelua, jonka pohjalta uutta yhteiskuntamallia tulisi lähteä hahmotamaan, ja korostaa valtion ja kuntien merkitystä tulevaisuuden kulttuuripoliittisessa keskustelussa. (Kukkasmäki 2004, s. 74 & 76.)

Päiväkotien ja koulujen osallistuminen kulttuuritarjontaan ja yleisötyöhön voi olla hyvinkin haasteellista tulevaisuudessa, jos niiden resursseista ei pidetä riittävästi huolta. Sama koskee myös kulttuurilaitoksia, jotka tekevät yleisötyötä. Jos teattereiden, orkestereiden ja museoiden talous joutuu ahdinkoon, on hyvin houkuttelevaa aloittaa säästötoimet juuri yleisötyön osastolta, joka kaikesta tärkeydestään huolimatta ei kuulu niiden ydintoimintoihin.

Katseet kääntyvät valtioon ja kuntiin sekä kulttuuripoliittisiin päätöksiin, joita tulevaisuudessa tehdään. Jos kulttuurin demokratiaa ja lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta pidetään tärkeinä, niihin täytyy osoittaa tarpeeksi resursseja.

5 TUTKIMUSAINEISTO JA SEN ANALYYSI

Tässä osiossa käsittelen tutkimusaineistoni, joka koostuu kahdesta ryhmähaastattelusta. Olen ryhmitellyt aineiston eri teemojen mukaisiksi kokonaisuuksiksi. Mukaan olen liittänyt lainauksia, jotka esitän anonyymeina haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi. Käsittelen aineiston kahdessa erässä: ensin ala-asteen opettajien ryhmähaastattelun ja sitten yläasteen opettajien ryhmähaastattelun. Samalla analysoin aineistoa ja muotoilen kehitysehdotuksia, mistä syystä tämä osio menee osaksi päällekkäin viimeisen, kehitysehdotuksia käsittelevän osion kanssa.

Huomautan myös, että ala-asteen opettajien vastausanalyysi on pidempi kuin yläasteen opettajien vastaava, sillä a) ala-asteen haastatteluryhmä oli suurempi ja haastattelumateriaalia oli enemmän, b) pureudun jo ala-asteen osiossa syvemmälle eräisiin ongelma-kohtiin ja käsittelen niitä siksi laajemmin ja c) yläasteen haastatteluosiossa tulee esiin samoja haasteista ja aihealueita kuin ala-asteen osiossa, joten en katsonut tarpeelliseksi käydä niitä yhtä tarkasti läpi toista kertaa.

Kaikki osioissa 5.1.1–5.1.4 esitetyt lainaukset ovat peräisin ala-asteen opettajien ryhmähaastattelusta, joka pidettiin 9.1.2012, ja osioissa 5.2.1–5.2.4 esitetyt lainaukset yläasteen opettajien ryhmähaastattelusta, joka pidettiin 7.3.2012.

5.1 ALA-ASTEEN OPETTAJIEN VASTAUKSET

Ensimmäisenä suoritettussa ala-asteen opettajien ryhmähaastattelussa oli läsnä yhdeksän eri-ikäistä opettajaa. Haastattelua varten keräämistäni taustatiedoista käy ilmi, että muutamalla opettajalla oli vain parin kolmen vuoden mittainen kokemus toimimisesta opettajana Espoossa. Osa taas oli toiminut opettajana Espoossa jo yli 15 vuotta, kokenein jopa 18 vuotta. Aktiivisin heistä oli osallistunut luokkansa kanssa kolmeen koululaisille tarkoitettuun tapahtumaan kuluneen syksyn aikana, suurin osa yhteen tai kahteen. Muutama opettaja ei ollut osallistunut yhteenkään tapahtumaan. Eräs opettaja mainitsi yrittäneensä kaksi kertaa ilmoittautua KULPSI!:in kautta onnistumatta siinä. Yli puolet opettajista ilmoitti saaneensa tiedon tapahtumista internetin kautta, pääasiassa Opitin KULPSI!-osioista. Loput olivat saaneet tiedon painetusta esitteestä.

Vapaa-ajallaan nämä ”tulielut” harrastivat aktiivisesti kulttuuria: taustatiedoissa mainittiin mm. konsertit, elokuvat, teatteri, kirjallisuus, taidenäyttelyt ja ooppera. Eräät osallistuivat kulttuuritapahtumiin viikoittain, eräät muutaman kerran vuodessa. Suurin osa opettajista ilmoitti saavansa tiedot vapaa-ajan kulttuuritapahtumista joko lehdistä,

netistä tai ystäviltaan.

5.1.1. TYÖPAJOILLA LISÄÄ SYVYYTTÄ KONSERTTIEN SISÄLTÖÖN

Aloitan vastausten purkamisen esitysten tarjonnasta ja sisällöstä. Heti aluksi haluan kertoa opettajien **positiivisia kokemuksista aiheesta**. Kysymykseen, mistä esityksistä oppilaat olivat innostuneet erityisesti, tuli paljon erilaisia vastauksia. Eräs opettaja mainitsi Sellosalin Puhaltimet tutuiksi -konsertin, jossa soitettiin puhallinsoitinmusiikkia ja kappaleiden lomassa esiteltiin oppilaille erilaisia puhallisoittimia. Opettaja kertoo:

”... Sellosalin tällaisesta lehtisestä just katsottiin, oli ilmaiskonsertti ‘Puhaltimet tutuiksi’. Ja me käveltiin tuolta Lintulaaksosta eskarilaisten kanssa keväällä toukokuussa tänne ja sitten meillä oli eväät mukana. - - - Se oli ihan mielettömän hieno. Lapset puhuivat siitä pitkään. Ja sekin, että pienet eskarilaiset kävelevät siis Lintuvaarasta tänne, niin minusta se oli tosi hieno homma.”

Yksi opettaja mainitsi mieleenpainuvana kokemuksena helsinkiläisessä Diana-teatterissa nähdyn *Koirien Kalevala* -esityksen, toinen *Korvat kävelylle* -koulukonserttiviikon maaliskuulta 2011 ja sieltä erityisesti ruotsalaisen lyömäsoitinyhtye Komodon esityksen. Korvat kävelylle -konserttiviikko oli kotimaisen Konserttikeskuksen organisoima tapahtuma, jonka järjestämiseen osallistuin itsekkin Sellosalin tuottajana. Pidän sitä itsekin hyvin mieleenpainuvana tapahtumana, jonka parasta antia olivat nimenomaan ulkomaiset vierailijat: edellä mainittu huima Komodo-ryhmä sekä ala-asteikäisiä koululaisia naurattanut norjalainen Klangbein-duo, jonka komiikka perustui miimiseen toimintaan ja kommunkointiin pelkän trumpetin ja bassoklarinetin avulla.

Myös oopperasta opettajilla on hyviä kokemuksia. Yksi opettajista kertoi vieneensä oppilaitaan monena vuonna seuraamaan Kansallisoopperan yleisölle avoimia kenraaliharjoituksia ja saaneensa monen ”oopperanvastaisen oppilaan” mielen muuttumaan niiden käyntien aikana. Toisella opettajalla oli tuoreessa muistissa Kansallisoopperan yleisöyhteistyöosaston kanssa tehty *Auringonkukat*-koululaisooppera ja sen hänelle ja oppilaille tuomat positiiviset kokemukset.

Eräs opettajista nosti esille kotimaisen tanssiteatterin pioneerin, Tanssiteatteri Raatikon, ja sieltä saadut hienot kokemukset. Raatikolla on niin hyvä kokonaispalvelupaketti bussikuljetuksineen kaikkineen, että tämä opettaja oli valmis käyttämään koko kauden rahat vierailuun siellä:

”Raatikossa on hyviä tällaisia tanssiteatteriesityksiä. Ja sieltä nyt tulee parhaimpana mieleen tämä *Hui kauhistus*, mutta sitten siellä on myös ohjelmistossa semmoista osallistavaa ja jotka on myös olleet kivoja. Ja se, että vaikka se maksaa 10 euroa, mutta siellä bussi tuo ja vie perille asti, niin se on ollut [hienoa]. Että me olemme yleensä se 10 euroa mitä vuodessa saadaan, käytetty sitten tähän hupiin.”

Vastausten perusteella suurimmalla osalla opettajista – ja heidän oppilaistaan – on ollut positiivisia ja mieleenpainuvia kokemuksia käynneistä kulttuuritapahtumissa. Näitä positiivisia kokemuksia opettaja voi käyttää arkisessa opetustyössään. Taitava opettaja voi soveltaa vaikkapa konsertissa kuultua kappaletta tai museossa nähtyä veistosta monen eri kouluaineen kohdalla ja auttaa lapsia muistamaan ja yhdistämään tämän yhteisen positiivisen kokemuksen johonkin ongelmanratkaisutilanteeseen. Samalla hän tulee luoneeksi tärkeää yhteishenkeä.

Tässä kohtaa kulttuurituottaja voi auttaa opettajaa hankkimalla kulttuuritaloon esityksiä tai teoksia, joissa käsitellään ajankohtaisia aiheita, kuten ystävyyttä, suvaitsevaisuutta tai vaikkapa koulukiusaamista. Aiheen käsittelyä voi auttaa kokoamalla sen yhteyteen opetuspaketin, josta teatterikuraattori Pirjo Virtanenkin haastattelussa puhuu (ks. s. 23). Näin koululuokat voivat opettajan avustuksella käsitellä aihetta ennen tai jälkeen esityksen.

Kun haastattelussa kysyttiin opettajilta, mikä sisällöllinen seikka saa heidät lähtemään katsomaan jotakin esitystä, ilmiselviä menestystekijöitä ei tullut esiin. Enemmänkin päätökseen lähteä katsomaan esityksiä vaikuttavat **käytännön seikat**, kuten vaikkapa oppilasryhmän koostumus, koulupäivän aikataulu tai esitysten kellonajat. Käsittelen niitä tarkemmin tuonnempana.

Sen sijaan kävi ilmi toinen tarjontaan liittyvä seikka: **oppilailla ei juurikaan ole sananvaltaa** siihen, mikä esitys valitaan. Haastattelutilanteessa opettajat naurahtivat hyväntahtoisesti tälle kysymykselle. Tärkein syy oppilaiden sananvallan puutteeseen lienee se, että esityksiin on jo lähtökohtaisesti niin vaikea päästä – joko aikataulujen, rahanpuutteen tai varauspaikkojen vähyyden takia – että oppilaiden mielipiteellä ei ole juuri merkitystä. Eräs opettaja kertoi:

”Mutta eihän se mene, että ’tässä on nyt nää 10 (esitystä), mä olen kaikkiin näihin päässyt teidän kanssa ja nää on kaikki ilmaisia, että valitaanpas nyt näistä’. Kun mä olen moneenkin (esitykseen) yrittänyt tänäkin syksynä, en ole päässyt. Ei kyllä oppilaat ole päässeet vaikuttamaan siihen.”

Opettajat olivat panneet merkille myös, että **ala-asteille tarjontaa on enemmän kuin yläasteille:**

”Tarjonta on mun mielestä aika usein suunnattu pienemmille oppilaille, että yläkoululukio-osastolle ei niinkään paljon ole, että sitä ehkä toivoisi lisää.”

”No, KULPSissahan on kyllä musiikkia ja kulttuuria myös, mutta se suppenee ehkä se tarjonta mitä ylemmille luokille mennään.”

Ala-asteille ja yläasteille suunnatun kulttuuritarjonnan epätasapainoon viittasin jo

opinnäytetyön alkuosassa (ks. luku 3.1) ja käsittelen sitä lisää tuonnempana yläasteen opettajien vastausosiossa. Nämä haastattelulainaukset osoittavat kuitenkin, että tarjonnan epätasapaino on huomattu myös ala-asteen opettajien keskuudessa.

Sen sijaan kun opettajilta kysyttiin onko kouluille suunnattu kulttuuritarjonta riittävää nykyisellään vai pitäisikö jotain taidemuotoa olla enemmän tai vähemmän, kävi ilmi, että **opettajat eivät niinkään toivoneet vaihtelua sisältöön kuin esimerkiksi lisää valinnanvaraa esitysaikoihin.** Nykyisellään konsertista järjestetään esimerkiksi Sellosalissa vain yksi esitys tiettyyn kellonaikaan. Jos tämä aika ei käy jonkun koululuokan kyseisen päivän aikatauluun, he jättävät tulematta esitykseen. Opettajat ovat aivan oikeassa: ”yhden esityksen politiikka” on ongelma.

Tapahtumatuottajan näkökulmasta useamman esityksen järjestäminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista. Oletetaan, että Sellosali järjestää kouluille suunnatun lastenkonsertin ja ostaa lastenmusiikkiyhtyeen esiintymään saliin. Opettajien toiveesta konsertteja järjestetään kaksi: ensimmäinen kello 10 aamulla ja toinen kello 13 iltapäivällä. Tämä antaa opettajille valinnanvaraa ja osa heistä valitsee aamukonsertin ja osa iltapäivän konsertin. Mutta jos käykin niin, että aamukonserttiin saapuu 200 kuulijaa ja iltapäiväkonserttiin 150 kuulijaa, tuottaja toteaa, että tämä 350 kuulijan määrä olisi mahtunut yhdellä kertaa 400 hengen saliin. Toisin sanoen kuulijamäärään nähden yksi konsertti olisi riittänyt. Kahdesta konsertista tuottaja joutuu luonnollisesti maksamaan esiintyjille enemmän kuin yhdestä konsertista – joskus jopa tuplakorvauksen. Kahden konsertin järjestäminen sitoo myös konserttitilan sekä teknisen henkilökunnan ja aulapalveluhenkilökunnan paljon pidemmäksi ajaksi kuin yhden konsertin järjestäminen. Lisäksi ”kahden konsertin taktiikka” ei ole välttämättä esiintyjänkään kannalta paras mahdollinen. Vaikka esiintyjät saavatkin kahdesta konsertista isomman korvauksen, se ei välttämättä ole heidän kannaltaan tehokkain tapa työskennellä, sillä he joutuvat pitämään aamu- ja iltapäiväesitysten välillä parin tunnin tauon, jonka aikana he eivät juurikaan ehdi tehdä muuta kuin käydä syömässä tai hoitaa juoksevia asioita puhelimen tai tietokoneen avulla. Yksi konsertti aamupäivällä vapauttaisi heidät muuhun toimintaan loppuksi päivää ja saattaisi olla heillekin tehokkaampi tapa työskennellä.

Tätä opettajien toivetta tuottaja ei siis pysty täyttämään helposti kustannustehokkuussyistä. Yksi konsertti on halvempi järjestää kuin kaksi ja useampia konsertteja, jos lisäksi oletetaan, että tämä ainoakaan konsertti ei tule täyteen. Kyse on paitsi rahasta myös salin käyttö- ja täyttöasteesta, joihin nykyään kiinnitetään hyvin paljon huomiota. Jos Espoon kaupunki haluaisi parantaa koululaiskonserttien saavutettavuutta ja kannustaa konserttitaloja järjestämään yhdestä tapahtumasta useita esityksiä, sen tulisi osoittaa lisää määrärahoja kohonneisiin kustannuksiin, joita konsertit aiheuttavat.

Nykyresursseilla useampien esitysaikojen tarjoaminen ei ole mahdollista. Tällä hetkellä tuottaja joutuu ajattelemaan kustannustehokkaasti, jolloin tuottaja järjestää tapahtumasta toisen esityksen vasta, kun ensimmäinen esitys on viimeistä paikkaa myöten loppuunmyyty ja jos lisäkonsertin edullisesta optiosta on sovittu esiintyjän kanssa etukäteen. Kyse ei siis ole strategisesta valinnasta vaan ammatillisen kokemuksen tuomasta reagointikyvystä kysynnän ja tarjonnan lakiin.

Eräs resursseihin liittyvä kysymys ovat myös **työpajat**, joita haastatellut opettajat toivoivat lisää. Kaksi otetta haastattelusta:

”Että välillä on ihan kiva nähdä se esitys ja sitä voi työstää oman luokan kanssa koulussa sitten sen verran kun jaksaa. Mutta sitten rinnalle, että olisi myös näitä työpajoja, että [siihen] kuuluu ne työpajat, koska kyllähän se sitten saattaa olla hyvinkin enemmän tällaista syväpureutuvampaa otetta.”

”Niin ja sitten tavallaan jos siinä on joku – jos se on joku vaikka klassinen musiikki ja siihen liittyvä joku työpaja – niin antaahan se paljon enemmän. Samalla vaivalla, kun sä kerran tulet vaikka kolmen bussin kanssa tänne näin, niin samaan hintaan tulisi vielä se työpaja, niin sehän on ihan lottovoitto.”

Työpajat liittyvät kiinteästi yleisötyön aiheeseen, jota käsittelemme luvussa 4. Useat lastenkulttuuriin erikoistuneet artistit tarjoavat erilaisia esitykseen liittyviä työpajoja, joissa pureudutaan syvemmälle esityksessä käsiteltyihin teemoihin, tutustutaan konsertissa kuultuihin musiikkityyleihin ja soittimiin tai askarrellaan yhdessä erilaisia soittimia tai rooliasuja. Työpajojen tarkoitus on syventää esityskokemusta ja antaa lasten ja nuorten aktiivisesti osallistua esillä olleen aiheen käsittelyyn. YLÖS-loppuraportti mainitsee, että lähtökohta esimerkiksi soveltavan teatterin tekemisessä on avata ja laajentaa osallistujan kokemusta, kannustaa osallistujia omiin tulkintoihin ja erilaisten näkökantojen hyväksymiseen (YLÖS 2010, s. 30). Parhaimmillaan työpajat voivat olla lapsille ja nuorille hyvin innostavia kokemuksia ja saattavat kannustaa vaikkapa soitin- tai näytelmäharrastuksen aloittamiseen.

Työpajojen järjestämiseen liittyy kuitenkin haasteita. Ensinnäkin työpajat aiheuttavat lähes aina lisäkustannuksia. Tuottajan on harkittava, kuinka paljon rahaa voidaan panna muutamille kymmenille lapsille suunnattuihin työpajoihin, jos niiden hinnalla voisi järjestää lisää konsertteja, joihin mahtuisi mahdollisesti satoja lapsia.

Toinen haaste on työpajojen kapasiteetti ja työpajojen vaatima tila. Työpajatoiminta on pienryhmätyöskentelyä, joka ei onnistu satojen lasten yleisön edessä. Yleensä työpajaryhmät ovat 10–20 hengen kokoisia. Jos esimerkiksi Sellosalissa järjestetään 400 hengen lastenkonsertin jälkeen kaksi työpajaa lämpiössä, niihin voidaan ottaa korkeintaan 10 prosenttia konsertin kävijämäärästä. Suuri osa halukkaista jää ulkopuolelle, eikä se ole

reilua kaikkien kannalta. Sellosalissa myöskään ei ole sopivia tiloja, sillä 400 hengen sali ja suuri yleisölämpö eivät sovellu pienryhmätyöskentelyyn. Tässä kohtaa voi toki harkita yhteistyötä samassa rakennuksessa sijaitsevan musiikkiopisto Juvenalian kanssa, jolla on tiloissaan useita pieniä luokkahuoneita. Toinen vaihtoehto on jakaa kokonaisuutta niin, että työpajat pidetään koulussa ja työpajoihin liittyvä esitys Sellosalissa. Tämäkin voisi ratkaista tilakysymykseen liittyvät ongelmat.

Kaikista haasteista huolimatta katson tuottajana, että kysyntään olisi vastattava ja työpajoja järjestettävä tulevaisuudessa enemmän. Työpajat syventävät koululaisten konserttikokemusta, mikä on yleisötyön keskeisiä tavoitteita ja suurimpia hyötyjä - ajatellaanpa vaikka Kansallisteatterin tai dublinilaismuseoiden tapauksia (ks. luku 4).

Nostan esille vielä yhden tarjontaan liittyvän asian, jota opettajat pitivät tärkeänä: **esitysten ja konserttievailujen järjestämisen kouluilla.** Haastateltavien keskuudessa vallitsi yksimielisyys siitä, että konsertteja ja esityksiä tulisi järjestää nykyistä enemmän kouluissa. Kun esiintyjä saapuu koulun liikuntasaliin konsertoimaan, kaikki luokkien liikkumiseen, pääsylippuihin ja aikatauluihin liittyvät ongelmat jäävät pois. Kaksi opettajaa kuvailee:

”Minä olen ajatellut, että tämä pointti pitää tuoda esille, että se olisi hirveän paljon helpompi, jos [esitys] olisi koululla. Esimerkiksi meilläkin voitaisiin ykkösestä kolmoseen pistää samaan näytökseen ja nelosesta kuutoseen toiseen näytökseen - - - ”

”Niin sanotaan, että se helpottaisi meidän sitä työpäivää ja sitä arkea ihan hirveästi kuin, että aina lähdetään.”

Opettajien huomio on myös tuottajan näkökulmasta ymmärrettävä. Kun muistetaan, että kuljetusten järjestäminen ja rahoittaminen on suurimpia kulttuuritapahtumiin osallistumisen esteitä (ks. luvut 4.4.2 ja 4.4.3. ja edempänä luku 5.1.2), on opettajien kaikin tavoin helpompi osallistua konserttiin, joka järjestetään omassa koulussa, kuin lähteä esimerkiksi Sellosaliin. Tästä syystä KULPS!:iin on kehitetty oma Konserttipolku, joka nojaa vahvasti Konserttikeskuksen ylläpitämään *Konsertti joka kouluun* -toimintamalliin. Kyseessä on vuonna 2008 pilottihankkeena käynnistynyt hanke, jonka pitkän aikavälin tavoitteena on tarjota koulukonsertti jokaiselle Suomen peruskoululaiselle ainakin kerran lukuvuodessa. *Konsertti joka kouluun* -toimintamallissa toisena sopijaosapuolena ovat kunnat, jotka sitoutuvat sopimuksen myötä tarjoamaan jokaiselle peruskoululaiselle vuosittain ainakin yhden Konserttikeskuksen järjestämän koulukonsertin. Kunta maksaa konserteista 1,35 euroa oppilasta kohden, ja Konserttikeskus kattaa kaikki loput kulut, mikä tekee järjestelystä kunnille hyvin edullista. (Konserttikeskus 2012, internet-sivut.)

Konserttikeskuksesta on artistirosterissaan laaja valikoima taitavia esiintyjiä, joiden tilaaminen nettisivujen kautta on helppoa ja halpaa. Konserttien tilaaminen kouluun on kiinni oikeastaan vain rehtorin ja opettajakunnan aktiivisuudesta. Eräs opettaja kuvailee:

”Joo, mäkin järjestin yhden sellaisen [konsertin] syksyllä. Meidän koululle pyysin yhden orkesterin tai bändin. Kaksi esitystä, niin koko meidän alakoulu pääsi näkemään sen. Ja se oli tosi jees. Ja ruokailut soljuivat siinä välissä.”

Lastenkulttuurin ammattilaisena minulla ei ole mitään *Konsertti joka kouluun* -mallia vastaan. On hienoa, että konserttikokemus tehdään helpoksi oppilaille ja opettajille tuomalla se tuttuun ympäristöön: omaan kouluun. Tuottajan näkökulmasta *Konsertti joka kouluun* -malli on kuitenkin Sellosalin suora kilpailija, sillä jokainen koulussa järjestettävä konsertti on pois Sellosalin kävijämääristä. Kuten haastatteluaineistosta käy ilmi, opettajat toivovat näitä omassa koulussa järjestettäviä konsertteja, sillä heidän kannaltaan järjestely on hyvin helppo. Miksi lähteä vaivalloisesti toiselta puolelta Espoota Sellosaliin, jos konsertin voi kokea pari kerrosta alempana omassa liikuntasalissa?

Vaikka kyse on viime kädessä samoista Espoon kaupungin rahoista, on selvää, että jos kouluissa järjestettävät konsertit lisääntyvät tulevaisuudessa ja Sellosalin konserttikävijät vähenevät, Sellosalin on pohdittava, kannattaako sen järjestää koululaisille suunnattuja konsertteja enää ollenkaan. Tämä kysymys ei kuulu pelkästään Sellosalille vaan myös muille espoolaisille konserttisaleille. Se voidaan nostaa myös ylemmälle tasolle, koulutoimen ja kulttuuritoimen väliseksi kysymykseksi.

Itse haluaisin nähdä koululaiskonsertteja edelleen järjestettävän Sellosalissa ainakin kahdesta eri syystä. Ensinnäkin on esiintyjän kannalta miellyttävämpää tulla esiintymään oikeaan konserttisaliin kuin kouluun. Konserttisalissa esiintyjällä on käytössään huppeat tilat sekä huipputekniikka äänentoiston ja esiintymisvalojen suhteen. Kouluissa esiintymisareena on yleensä arkisesti valaistu liikuntasali, jossa tapauksesta riippuen on tai ei ole minimivaatimukset täyttävä esiintymistekniikka. Konserttisalissa esiintyjää palvelevat tapahtumatekniikan ammattilaiset, kun taas koulussa esiintyjä joutuu itse pystyttämään ja purkamaan laitteet. Olen kuullut monen Sellosalissa konsertoineen lastenorkesterin jäsenen suusta, kuinka mukavaa on vaihteeksi esiintyä ihan oikeassa salissa.

Toiseksi konsertti konserttisalissa on myös lapsille kokonaisvaltaisempi kokemus. Sekä oppilaat että opettajat pääsevät hetkeksi pois arkisesta kouluympäristöstä toiseen, jännittävään paikkaan. Käydessään muualla konsertissa lapset oppivat myös käyttäytymisen perussääntöjä: ulkovaatteet jätetään naulakkoon, salin ovella odotetaan rauhassa kunnes ovet avataan, ja penkissä ollaan hiljaa ja kuunnellaan musiikkia. Olen ollut usein

paikalla koululaisesityksissä, kun salivalot himmenevät, puheensorina vaimenee ja esitys käynnistyy. Silloin pienten koululaisten kihelmöivä jännitys on lähes käsinkosketeltavaa. Siinä on jotain maagista, jonka voi mielestäni kokea vain aidossa konserttiympäristössä.

Koululaiskonserttien järjestäminen palvelee myös konserttitalojen yleisötavoitteita – erityisesti kun puhutaan uuden yleisön hankkimisesta. Kun lapset alaluokilta lähtien tottuvat käymään konserttitaloissa, muodostuu heille luonteva suhde kulttuuri- ja taidelaitoksiin, ja se toivon mukaan jatkuu myös nuoruus- ja aikuisiässä. Säännöllisillä konserttikäynneillä on suuri merkitys kulttuurimyönteisen asenteen kehittymisessä ja ylläpitämisessä – niin lapsille kuin kulttuuritaloillekin.

5.1.2. RAHAN PUUTE RAJOITTA ALA-ASTEIDEN ARKEA

Kuten aiemmillä sivuilla on käynyt ilmi, koulujen arjessa on paljon haasteita, jotka opettajan pitää ratkaista ennen kuin oppilaat pääsevät lähtemään kulttuuritapahtumaan. Suurimpana haasteena ala-asteen opettajat pitivät **rahaa ja sen puutetta**. Jos rahaa pääsylippuihin, työpajoihin, vierailuihin tai bussikuljetuksiin ei ole, eivät koulut pysty osallistumaan niihin.

Haastatteluissa opettajat puhuivat ”retkirahasta”, joka on 10 euroa oppilasta kohti vuodessa. Summa ei ole kovinkaan suuri, ja sillä on katettava yhden oppilaan pääsylippu- ja matkakulut lukuvuoden aikana. Tämän takia KULPS!:in kaltainen järjestelmä, joka takaa koululaisille ilmaisen sisäänpääsyn tilaisuuksiin, on tärkeä.

Toiseksi suurin haaste vaikuttivat olevan **aikataulut** eli opetustuntien ja koulupäivän järjesteleminen niin, että osallistuminen tilaisuuteen sekä matkat edestakaisin sujuisivat mahdollisimman helposti ja tehokkaasti. Osalle opettajista se on hankalampaa kuin toisille:

”Eli meillä on eri kouluissa vähän eri ajat, että koska tunti alkaa ja koska se päättyy. Sitten jos on musiikinopettajana pelkästään, niin kuin mä olen, niin mun pitäisi sumplia muiden opettajien kanssa, että mä voin sen ryhmän kanssa lähteä ja itselleni varata sijainen. Siinä on yllättävän monta [tekijää]. Mutta tietysti luokanopettajana on paljon helpompi sitten liikkua sen luokkansa kanssa.”

Koulupäivään kuuluu myös ruokailu, jonka ajat vaihtelevat koulusta toiseen ja luokkasteesta toiseen. Aikaisimmillaan kouluruokailut alkavat jo kello 10.30 ja yleensä ne päättyvät kello 12. Opettaja voi tarvittaessa siirtää koululaisten ruokailuja aiemmaksi tai myöhemmäksi, jos tarvetta ilmenee, mutta yleensä kello 12:n jälkeen koulun keittiö menee kiinni eikä ruokailu enää onnistu. Eräs opettaja selvittää:

”Mutta sanotaan, että kello 11–12 se on semmoinen kriittinen väli, jolloin pitäisi olla jo syöty. Kello 12 pitäisi olla koululla jo takaisin, jos menee sinne syömään yhdentoista jälkeen, puoli kaksitoista. Silloin [esityksen] pitäisi loppua yhdentoista aikaan.”

On vielä huomattava, että ala-asteella koulupäivä saattaa päättyä jo kello 13. Tässä valossa on helppoa ymmärtää, miksi aikataulut ovat niin suuri haaste opettajille.

Aikataulut ovat haaste myös tapahtumajärjestäjille. Haastatteluaineiston valossa sopivimmat aikavälit koululaisesitysten järjestämiseen ovat aamupäivällä kello 9–11 ja iltapäivällä kello 12–13. Tämä tarkoittaa yhteensä 3:a tuntia, joiden aikana esitys on pidettävä. Musiikki- ja teatteriesityksissä mukaan pitää laskea vielä 1–1,5 tuntia rakentamiselle ja soundcheckille ennen esitystä sekä vajaa tunti purkamiselle esityksen jälkeen.

3 tuntia ei ole ongelma, jos 45 minuutin mittaisia esityksiä on vain yksi. Mutta jos niitä on kaksi tai useampia, tulee asiasta heti astetta haastavampi. Esitysten välillä on nimitäin pidettävä vähintään 30 minuutin tauko, jotta esiintyjä/esiintyjäryhmä saa hetken levätä ja tekninen henkilökunta tehtyä pakolliset valmistelut uuden esitystä varten. Lisäksi pienten lasten kohdalla puoli tuntia riittää nipin napin siihen, että ensimmäisen konsertin yleisö saadaan pois katsomosta ja toisen konsertin yleisö tilalle. Kuten lasten tapahtuman tuottaja voi havaita, mitä pienempiä oppilaat ovat, sitä kauemmin ulkovaatteiden riisuminen ja pukeminen kestää. Monet oppilaat tarvitsevat opettajan tai kouluavustajan apua vaatteiden kanssa.

Rahan ja aikataulujen lisäksi **koulujen sijainti ja kulkumatkat ovat haaste**. On selvää, että jos koulu sijaitsee lähellä museota tai konserttitaloa, koululaisryhmä voi kulkea edestakaisin helposti kävellen tai hyvän kelin salliessa vaikkapa polkupyörillä. Mutta jos koulu sijaitsee kymmenien kilometrin päässä, liikkuminen koululaisryhmän kanssa ei ole helppoa. Silloin joudutaan joko vuokraamaan yksityisbussi – mikä kasvattaa kustannuksia – tai käyttämään useita eri julkisen liikenteen välineitä – mikä tekee liikkumisesta hitaampaa. Eräs opettaja kertoo:

”Jos esimerkiksi [esitys] on tässä [Leppävaarassa], on hirveän paljon helpompaa tulla Kilonpuistosta, mutta jos se on esimerkiksi Tapiolassa, niin se [kulkeminen] on yhtä väen-tää lähteä sinne bussilla ja näin. Ja sitten siihen menee tuhattomasti aikaa [verrattuna] siihen, että kipaisisi tuosta 20 minuuttia.”

Kun koululaiset lähtevät pois koulun alueelta, opettajan on hankalampaa valvoa ryhmää ja vastuu oppilaista käy painavammaksi kuin koulun piirissä. Eräs opettaja kertoo:

”Harvemmin ne [retket] on opettajille semmoisia rentoja lomapäiviä, että ’mennään vähän kuuntelemaan musiikkia.’ Se on oikeastaan kaikkea muuta. Ja semmoinen, joka mulle tuli mieleen, on se vastuu. Me olemme vastuussa niistä oppilaista. Se on huomattavasti helpompaa tutussa ympäristössä koulussa kuin että lähdet vaikka kolmella julkisella [kulkuneuvolla] tuonne keskustaan, mikä tarjoaa enemmän mahdollisuuksia tapahtumille.”

Haastatellut opettajat tuntuivat olevan yhtä mieltä siitä, että koulujen **rehtoreiden asenteella** on merkitystä siihen, miten aktiivisesti tai ei-aktiivisesti opettajat osallistuvat kulttuuritapahtumiin. Jos rehtorilla on myönteinen ja kannustava asenne esim. KULPSI-retkiä kohtaan, on selvää, että opettajat tekevät niitä mielellään. Mutta kuten eräs opettaja kertoo, loppujen lopuksi kaikki on kiinni opettajasta itsestään:

”Mä mietin tuossa sitä, että tottakai tiedonkulku on varmaan parempi, jos se rehtori on kovasti kulttuurimyönteinen ja näin ollen syöttää meille [sitä tietoa, että] käykää katso-massa, että tällainen olisi tai jotain muuta. Mutta kyllä se meistä itsestämme on kaikista eniten sitten kiinni kuitenkin, että kuinka paljon me sitä käytetään.”

Yksi opettaja nostaa esille osallistumisen haasteena **oppilaiden asenteen**: jos oppi-laista on ikävää lähteä katsomaan kulttuuria ja taidetta tai luokka on muuten meluava ja rauhaton, opettajan on paljon helpompaa jäädä kouluun kuin lähteä viemään ryhmää koulun ulkopuolelle. Ryhmähengellä on merkitystä:

”Se mitä mä olen paljon pohtinut, on siis sellainen oppilaiden myönteisyys retkiin, kon-sertteihin ja kulttuuriasioihin. Se on kuin kivirekeä perässä vetää, jos lähtee sellaisen porukan kanssa. ’Onks meidän pakko’ ja ’Miks taas näin’. Sitten kun sulla on sellainen ryhmä, jotka haluavat mennä ja osaavat käyttäytyä, niin onhan se nyt ihan eri. Silloin, kun sä itse panostat siihen asiaan, niin silloin ne lapsetkin, jos ne on sun kanssa samaa mieltä, se on paljon kivempaa.

Eräs kouluarjen haaste, joka nousi esiin vasta ryhmähaastatteluissa, on **maahan-muuttajien osallistuminen kulttuuritarjontaan**. Eräs opettaja kertoo:

”... esimerkiksi mulla on sellaisia oppilaita – mulla on lähes aina aböut puolet luokasta – joko kokonaan tai osittain ulkomaalaistaustaisia lapsia, joilla on sitten hirveästi näitä, että saako mennä konserttiin, saako mennä teatteriin, ei saa mennä, tämä saa mennä. Ja se vähän tahtoo olla, se valahtaa [nousee?] se kynnyks lähteä, kun miettii, että mihin hittoon mä tungen nämä lapset siksi aikaa kun mä menen noiden kanssa tuonne.”

Maahanmuuttajalasten vanhemmat saattavat kieltää lapsiaan osallistumasta taide- tai kulttuuritapahtumiin vedoten joko omaan uskontoonsa tai oman kulttuurinsa tapoihin. Tämä on selvästi arkipäivää yhä useammassa suomalaisessa koulussa, vaikka en itse ollut tullut ajatelleeksi asiaa. Opettaja joutuu päättämään, jättääkö koko kulttuurita-pahtuma väliin vai lähteäkö vain tietyn osan kanssa ja jättää kouluun toisen opettajan valvottavaksi ne, jotka eivät saa lupaa vanhemmiltaan. Tilanne on hankala.

Lisäksi ulkomaalaistaustaisten oppilaiden erikoistarpeet esimerkiksi uskonnonopetuksen suhteen saattavat vaikeuttaa luokkien osallistumista kulttuuritapahtumiin:

”Ja sitten myöskin se, että onko mulla sinä päivänä omia tunteja niin paljon, kun on se tarjottu päivä. Esimerkiksi torstai on meillä mahdoton sen takia, että kun meillä on näitä vieraita uskontoja niin paljon, niin meillä on suositeltu, että torstaina ei mentäisi mihin-kään, että näiltä tunneilta ei porukat olisi pois. Ja niin edelleen, kun [vieraiden uskonto-jen] opettajat tulee sinne kouluun.”

Maahanmuuttajalasten osuus oppilaiden määrästä kasvaa vuosi vuodelta, ja opettajat joutuvat pohtimaan yhä tarkemmin, miten eri kulttuurien ja uskontojen vaatimukset saadaan sovitettua suomalaisten koulujen arkeen. Tässä on myös tulevaisuuden haaste kulttuuritapahtumia järjestäville tuottajille.

5.1.3 PUSKARADIO JA SÄHKÖPOSTI PARHAAT TIEDOTUSKANAVAT

Luvussa 2 totesin, että Espoon kaupungin kulttuuripalvelut ja kaupunkikulttuuriyksikkö kokoavat kaiken koululaisille suunnatun tarjonnan kahdesti vuodessa Opiit-sivustolle ja kulttuurikoontikirjeeseen, joka postitetaan jokaiseen espoolaiskouluun. Näiden lisäksi jokainen kaupunkikulttuuriyksikkö tiedottaa omista esityksistään parhaaksi katsomallaan tavalla, esimerkiksi lähettämällä sähköpostia lähialueensa koulujen rehtoreille ja koulu-sihteereille tai lähettämällä kouluihin julisteita.

Haastatteluun osallistuneiden ala-asteen opettajien mielestä tietoa esityksistä on riittävästi tarjolla, mutta sen hakeminen ja hyödyntäminen on kiinni opettajien omasta aktiivisuudesta:

”Tietoa on, mutta se on oman aktiivisuuden takana. Että on niitä semmosia esitteitä ja muita, mutta kyllä sun pitää itse olla tietoinen ja aktiivinen, jotta sä osaat niitä löytää ja kattoo. Ja netissä niitä on.”

Tilanne lastentapahtumien kohdalla on Sellosalin kannalta sama kuin klassisen musiikin tai rytmimusiikin kohdalla: tarjontaa on runsaasti ja sitä markkinoidaan aktiivisesti, mutta viime kädessä kaikki on kiinni yleisön aktiivisuudesta tiedonhaun ja osallistumisen suhteen. Jos esityksen ajankohta on huono, esiintyvä artisti (tai esitettävä teos) ennestään tuntematon tai samaan aikaan toisaalla on jotain mielenkiintoisempaa tarjolla, saattaa osallistuminen olla epätodennäköisempää. Koululaisesityksiin pätevät siis samat lainalaisuudet kuin muihinkin esityksiin.

Eräs opettaja toi esiin erään toisen tiedotukseen liittyvän seikan:

”Ja se mikä me ollaan huomattu, niin pitää olla tosi nopea, jos tietää, että on tulossa ohjelmistoon joku tietty juttu mihin haluaisi ehdottomasti päästä. Meillä pistetään ainakin puskaradio soimaan, että ehtisi vaan nopeasti ne ilmoittautumiset täyttää.”

Edellä mainittu **puskaradio** eli opettajalta toiselle kulkeva tiedotus onkin yksi tärkeimmistä ja toimivimmista tiedotuskanavista. Markkinoinnin asiantuntijat ovat tienneet jo kauan, että mikään ei ole tehokkaampi markkinointitapa kuin ystävän suositus. Samaa sanovat opettajatkin:

”Ehkä sitten sellainenkin, että on paras, jos oma kollega tulee kehuaan ja sanomaan, että: ‘hei tää oli tosi hyvä. Että tänne kannattaa oikeasti mennä’, niin minun mielestäni se on kanssa yksi sellainen juttu.”

Kun yksi aktiivinen opettaja saa tietoonsa mielenkiintoisen esityksen ja innostuu siitä, hän saattaa kertoa siitä koulun sisällä usealle opettajakollegalleen ja saada heidätkin innostumaan esityksestä. Tätä kautta hän mobilisoi oman luokkansa lisäksi myös monta muuta luokkaa lähtemään katsomaan esitystä. Yksi tulieluinen opettaja saattaa siis tuoda kolmin- tai nelinkertaisen määrän oppilaita kuin olisi yksinään tuonut. Siksi nämä tulielut ovat tapahtumatuottajille äärimmäisen tärkeitä kontakteja. Tuottajien kannattaa etsiä heitä joka koulusta, pitää heihin aktiivisesti yhteyttä ja tiedottaa heille tulevasta tapahtumasta. Tämä erityinen asiakastyö näkyy toivottavasti suurina ja uskollisina osallistujamäärinä. Tämän kaltaiseen suhdetoimintaan ja sen hyödyllisyyteen viittaa myös Kansallisteatterin Pirjo Virtanen yleisötyötä käsittelevässä luvussa 4.

Kaikissa kouluissa on tätä nykyä kulttuurivastaava- tai KULPS!:sta vastaava opettaja, jonka tehtävänä on tiedottaa sisäisesti tarjolla olevista kulttuuritapahtumista (Salonen 2012). On kuitenkin myös kouluja, joissa tieto ei kulje yhtä hyvin ja **opettajat tuntevat olevansa pimennossa** tai jatkuvasti myöhässä ilmoittautumisten kanssa:

”Meillä taas isossa koulussa se tiedonkulku on sellainen, että... Minusta se on vähän ongelma, että tietoa saa milloin mistäkin sattuu saamaan. Ja sitten kun se tieto ehtii sinulle saakka, sä ehdit juuri avata sen sähköpostin kolmantena päivänä, että aha, tänne on taas tullut jotain ja kuten nytkin, yritin sinne Planetaarioon ilmoittautua, niin ei siellä ollut yhtään aikaa enää sellaista...”

Toisaalta Espoossa on kouluja, joissa sisäinen tiedotus on viety hyvinkin pitkälle:

”Me olemme jakaneet [vastuuta]. Mä itse vastaan WeeGee-talon ja nimenomaan [Helinä] Rautavaara -museon [tarjonnasta] ja sitten on muita opettajia, joilla on muut lähialueen kulttuuripaikat, josta he tiedottaa. Heureka on yksi semmoinen – vaikka se siellä Vantaalla onkin – hän hoitaa sieltä tulevat postit. Sitten meillä on aktiivinen koulusihteeri, joka lähettelee sinne meidän Opitiin niitä [tiedotteita].”

Kouluihin ei ole luotu yhtenäistä tapaa hoitaa sisäistä tiedotusta kulttuuritarjonnasta vaan jokainen koulu järjestää sen parhaaksi katsomallaan tavalla. Luulen, että se johtuu siitä, että se ei kuulu opettajan (tai rehtorin) ydintehtäviin vaan oman työn ohessa hoidettaviin ylimääräisiin tehtäviin. Jos koulujen arki on yhtä kiireistä kuin tutkimusaineistoni antaa ymmärtää ja jos tiedotusvastuussa oleva opettaja ei satu olemaan tulieluinen kulttuuri-ihminen, on selvää, että tällaiset ylimääräiset sisäiset tiedotusasiat saattavat jäädä retuperälle.

Kysymykseen, onko koululaistarjonnasta tarpeeksi tietoa saatavilla, tuli kahdenlaisia vastauksia. Eräiden opettajien mielestä **tietoa varmaankin on, mutta se on hanka-**

la löytää ja sen etsiminen vie aikaa. Toisten opettajien mielestä **tietoa on hyvin tarjolla ja sen löytää helposti** esimerkiksi Opitin sivustoilta. Kaksi opettajaa mainitsi erikseen Sellosalin kausiesitteet ja nettisivut, joista esimerkiksi KULPSI!-tapahtumia on helppo etsiä.

Opettajilta kysyttiin myös, kumpaa tiedotuskanavaa he pitävät parempana: paperista kulttuurikoontikirjettä vai netissä olevaa Opit-sivustoa. Tässäkin kohtaa äänet jakautuivat kahtia. Osa opettajista piti paperista vihkoa parempana, sillä sitä on helppo lukea opettajahuoneessa esimerkiksi tauon aikana:

”Mutta kyllä tällainen vihkonenkin, koska tavallaan jos on sellainen ihminen, joka mieluummin katsoo paperista, niin kuin lukee Hesarinkin paperista, niin kuin minä, niin sitä saattaa siinä katsella, aha, nyt tuolla on tulossa tuommoinen ja sit mä tiedän vähän varautua.”

Myös painetun vihkon visuaalisuutta pidettiin tärkeänä, sillä se kertoo nopeasti kiireiselle opettajalle mistä esityksessä on kyse:

”Ja monestihan Sellosali, te laitatte aina kuvan ja tekstiä, mikä on tosi hyvä juttu. Että se pelkkä teksti ei välttämättä avaa sitä sitten. Ehkä se visuaalinen kuva siitä, että ketä siellä [esityksessä] on hyvä.”

Osa opettajista epäili paperisen vihon tehokkuutta, sillä vihko saattaa helposti hävitä opettajanhuoneen suuren paperimäärän keskellä. He pitivät Opit-sivustoa selkeämpänä tapana hakea tietoa.

Yhdestä asiasta useimmat opettajat olivat samaa mieltä: **tietoa kulttuuritapahtumista olisi hienoa saada suoraan työsähköpostiin.** Se saavuttaisi heidät parhaiten. Eräs opettaja toivoi napakkaa sähköpostitiedotetta, jossa tärkein sisältö käy ilmi jo otsikosta:

”Että se otsikko on hirveän tärkeä, että miten se on otsikoitu. Että se otsikon mukaan sitten miettii, että avaako sen postin ja meneekö se suoraan roskiin.”

Tuottajalle tällainen ”suorapostituskanava” on helposti toteutettava kehitysidea ja esittelen sitä tarkemmin kehitysideaosiossa. Mutta täysin ongelmaton tällaisen suorapostituskanavan luominen ei ole. Ensinnäkään Espoossa toimivilla kulttuurituottajillta ei ole käytettävissä valmista postituslistaa espoolaisista opettajista vaan jokaisen tuottajan täytyy halutessaan koota sellainen alusta loppuun asti itse. Jos tällainen satojen opettajien sähköpostilista saataisiinkin aikaan, sitä olisi haasteellista pitää ajan tasalla. Opettajien vastuulla olevat ikäryhmät vaihtuvat joka vuosi, ja tuottaja ei voi olla varma, meneekö hänen neljäsluokkalaisten tarkoitettu viestinsä juuri neljäsluokkalaisten opettajille. Tässä tilanteessa tulisielut, koulusihteerit ja rehtorit ovat sähköpostien helpoimmin

tavoitettava kohderyhmä. Se ei ole suurin mahdollinen reitti, mutta tuottaja voi vain toivoa, että viestit välitetään eteenpäin kaikille niille opettajille, joita asia koskettaa.

5.1.4 KULPS!:IN TIUKAT LUOKKARAJAT ÄRSYTTÄVÄT

Kun kysyin haastattelutilanteessa opettajilta, kuinka monta heistä käyttää aktiivisesti KULPS!-tarjontaa, kuusi kättä yhdeksästä nousi ylös. (Yksi opettajista opettaa esikoulu-luokkia, jotka eivät kuulu KULPS!:in piiriin eikä siksi nostanut kättään.) KULPS! on siis otettu aktiivisesti käyttöön espoolaisopettajien keskuudessa – jopa niin aktiivisesti, että **ilmaiset KULPS!-tapahtumat tuntuvat usein olevan kouluille ainoa vaihtoehto:**

”Niin, niin, mutta senpä takia KULPSia käytetään, kun se on ilmainen. Elikkä mä katson sieltä aina sen, mikä minun luokka-asteelleni on mahdollista. En mä tavoittele mitään muuta, kuin sitä mikä on ilmaiseksi tarjolla.”

”Niin ja tää taitaakin olla se ydinongelma, että otetaan ilmaiseksi.”

”Niin, koska ei ole rahaa.”

Tässä jälleen haaste kulttuurituottajille: miten saada opettajat innostumaan muista kuin KULPS!-tarjottimella olevista tapahtumista? Kaikki tapahtumat eivät nimittäin mahdu KULPS!:iin. KULPS!:in tarjonnasta ja rahoituksesta vastaavat tahot Espoon kulttuuripalveluissa valitsevat kaikista ehdotetuista tapahtumista vain osan, joka laitetaan tarjolle kunkin kauden KULPS!-ohjelmaan (ks. luku 2). Loput tapahtumat kulttuuritalot rahoittavat itse. Nämä menot pyritään kattamaan pääsylipputuloilla, mutta siitä seuraa kysymys: kuinka monella koululla on rahaa pääsylippuihin? Jos kouluilla on KULPS!:in kautta mahdollisuus tarjota oppilaille ilmainen sisäänpääsy yhteen konserttiin, miksi kukaan maksaisi pääsylipuista johonkin toiseen konserttiin?

Kysyinkin ala-asteen opettajilta myös, kuinka paljon he ovat valmiita maksamaan koulu-laisten pääsylipuista esityksiin. Yleinen mielipide oli, että **viisi euroa oppilasta kohti on korkein hinta**, joka pääsylipusta voidaan maksaa. Sitä korkeampiin hintoihin ei kouluilla tunnu olevan rahaa.

Koulut voivat myös kerätä rahaa koululaisten retkiä varten. Yksi tapa on aktiivisten vanhempainyhdistysten talkootyö tai varainkeruu, josta yhdellä opettajalla oli hyviä kokemuksia:

”Ja tämän takia sitten olen ainakin huomannut, että jos on aktiiviset vanhemmat apuna ja haluaa kerätä sellaista rahastoa, luokkarahastoa ja on sellainen toive jo vanhempainillassa, että halutaan tehdä retkiä, niin mä olen ainakin pyytänyt ja käynyt sellaista keskustelua, että vanhemmat sitten tukisivat tätä asiaa. Koska muuten se on näillä resursseilla aika mahdotonta.”

Vaikka KULPSI-järjestelmä koetaan päällisin puolin hyvänä ja toimivana tapana viedä luokkia kulttuuri- ja liikuntatapahtumiin, sillä on muutamia ominaisuuksia, joita opettajat pitävät hankalina. Esimerkiksi **tiukat luokkarajat koetaan ongelmallisina**. Jos KULPSI-esitys kuuluu vaikkapa neljäsluokkalaisten KULPSI-valikoimaan, kolmannen luokan opettaja ei pääse oppilaineen ilmaiseksi tapahtumaan, vaan hänen luokkansa on maksettava esityksestä normaali pääsylippuhinta. Eräs opettaja kertoo:

”Mua jotenkin tökki siinä, kun se KULPSI tuli, niin heti kärkeen se jäykkyys, mikä siinä oli. Että nämä (esitykset) ovat vaan ekaluokkalaisille ja nämä nyt vaan kolmasluokkalaisille. Ja sitten jos olisi halunnut esimerkiksi mennä työtoverin kanssa, lähteä kolmoset ja neloset yhdessä, ei käy. Mun mielestä sen pitäisi olla joustavampi.

Joustavuudella opettaja tarkoittaa, että liian tiukat luokkarajat pitäisi poistaa, jotta esityksiin voisivat osallistua esimerkiksi kolmannet ja neljännet luokat yhdessä – ovathan 10- ja 11-vuotiaat lapset oppimistaidoiltaan ja muilta valmiuksiltaan hyvin lähellä toisiinsa. Tuottajana olen opettajan kanssa samaa mieltä: KULPSI-rajojen höllentäminen olisi helppo tapa lisätä koulujen osallistumista tapahtumiin.

Toinen asia, jonka osa opettajista koki KULPSI:ssä hankalaksi, on **ilmoittautuminen tapahtumiin**. Tässä yksi mielipide haastattelusta:

”Jotenkin se on vähän turhan hankalaksi tehty. No, hankalaksi. Sen pitäisi olla jotenkin selkeämpi. Että mä ainakin huomaa, että opettajat tulee aina kysymään, että mitäs tämä nyt pitääkään tää ilmoittautuminen hoitaa. Mä ymmärsin näin, että täytyy ensin ottaa yhteyttä tiettyyn henkilöön ja sitten vasta - - - Että siinä on tällainen turhan monimutkainen systeemi. Sitä pitäisi jotenkin selkeyttää.”

Opit-sivuston KULPSI-ilmoittautumisohjeissa pyydetään ensin ottamaan yhteyttä vierailukohteeseen ja sopimaan vierailusta ja sen jälkeen täyttämään internetkaavake. Ymmärrän, että tämä järjestely on hieman hankala, sillä lomaketta ei voi oikeastaan täyttää ennenkuin on ottanut yhteyttä vierailukohteeseen ja saanut varmistuksen, että kyseisessä tapahtumassa on tilaa. Jos opettaja tiedustelee asiaa sähköpostilla, saattaa vastauksen saaminen kestää useita päiviä. Esimerkiksi Sellosaliin sähköpostilla tulevat KULPSI-tiedustelut ohjataan yleiseen sellosali@espoo.fi-osoitteeseen, jota aulavahtimestari ja lastenkulttuurista vastaava tuottaja eivät lue päivittäin, vaan 2–3 kertaa viikossa. Käytössä on myös puhelinnumero, mutta siihen kehoitetaan soittamaan vain aulavahtimestarin työaikana tiistaista perjantaihin kello 14–16. Tämä saattaa olla opettajien työaikojen kannalta hankala aikaväli.

Osa opettajista tunnusti haastattelussa kiertäneensä ilmoittautumisohjetta jättämällä nettikaavakkeen täyttämättä – joko tarkoituksella tai muistamattomuuttaan. He lähettävät ilmoittautumisensa sähköpostilla, ja jos he saavat myöntävän vastauksen tapahtumajärjestäjältä, he eivät murehdi asiaa enää sen enempää. Mikään taho ei ole kysellyt

täyttämättömän nettikaavakkeen perään.

KULPSI-ilmoittautumista voisikin yksinkertaistaa jättämällä nettikaavakkeen pois. Jos tapahtumiin voisi ilmoittautua virallisesti yhdellä sähköpostilla tai puhelinsoitolla tapahtumajärjestäjälle, se helpottaisi opettajien työtä ja lisäksi KULPSI:in käyttöä entisestään.

5.2. YLÄASTEEN OPETTAJIEN VASTAUKSET

Yläasteen opettajien ryhmähaastattelussa oli läsnä neljä espoolaisopettajaa. Tämä ryhmä oli selvästi ala-asteen haastatteluryhmää varttuneempi ja kokeneempi. He olivat toimineet opettajina keskimäärin 17 vuotta. Kolme heistä oli musiikinopettajia ja yksi ilmaisutaidon opettaja.

Oppilaiden kanssa he olivat osallistuneet vaihtelevasti yläasteille tarjottuihin kulttuuri-tapahtumiin. Kaksi opettajaa ei ollut käynyt yhdessäkään tapahtumassa, kun taas yksi opettaja listasi käyneensä syksyllä oppilaidensa kanssa kahdessa tapahtumassa ja keväällä (2011) kolmessa tapahtumassa. Näiden tapahtumien joukossa olivat mm. Tapiola Sinfoniettan konsertti, teatteriesitys Espoon Kulttuurikeskuksen Louhialissa ja vierailu oopperassa.

Kysymykseen ”mistä saitte tiedon näistä tapahtumista”, kaikki opettajat vastasivat ”sähköposti”. Lisäksi yksi opettaja mainitsi Opit-sivuston ja toinen opettaja KULPSI-tarjottimen. Vain yksi opettaja mainitsi ”esitteet” tiedonlähdelistassaan. Paperisia kulttuuri-koontikirjeitä ja muita esitteitä ei näemmä yläasteen opettajien keskuudessa seurata.

Aivan kuten ala-asteen haastatteluryhmä, tämäkin ryhmä kulutti kulttuuria aktiivisesti vapaa-ajallaan. Eräs opettaja mainitsi käyvänsä Musiikkitalon konserteissa ja oopperassa keskimäärin yhden kerran kuussa. Toinen opettaja listasi vapaa-ajanvietto tavoikseen oopperat, teatteriesitykset, elokuvat ja konsertit keskimäärin kaksi kertaa kuussa. Kolmas opettaja taas kävi hyvin usein teatterissa: noin 20 kertaa vuodessa. Tietoa vapaa-ajan kulttuuritapahtumista nämä opettajat hakivat internetistä (mainittu kaikissa vastauksissa) sekä lehdistä, esitteistä ja ystäviltä.

5.2.1. ELOKUVIA JA MAAILMANMUSIIKKIA ENEMMÄN TARJOLLE

Aloitan yläasteiden tarjontaan ja sisältöön liittyvän osion purkamisen mieleenpainuvista kokemuksista, joita opettajilla ja oppilasryhmillä on ollut. Yksi opettajista mainitsi heti

kärkeen ruotsalaisen lyömäsoitinryhmä Komodon esityksen ”Kabaree Kalabalik”, joka esitettiin Sellosalissa maaliskuussa 2011. Kyseinen esitys on ollut erityisen mieleenpainuva, sillä se mainitaan myös ala-asteen opettajien haastatteluissa, sivulla 19. Mieleenpainuvia esityksiä ovat olleet myös Sellosalissa vuosien mittaan toteutetut pienoisoopperat, jotka hän nosti esille.

Hän myös kertoi, että aina yläasteikäisistä nuorista ei pysty sanomaan, mikä on mieleenpainuva esitys ja mikä ei, sillä teini-ikäisten oppilaiden tunnereaktiot eivät ole samalla tavalla välittömiä kuin ala-asteikäisten lasten:

”Tai mistä minä tiedän. Sehän voi olla, että niille se voi olla todella ainutkertainen kokemus, mutta kun katsoo niiden kasvoja, niin siitä sen lähinnä pystyy sen tulkitsemaan.”

Teini-ikäiselle tunteiden näyttäminen, erityisesti useiden satojen samanikäisten ympäröimänä, voi olla hankalaa ja kiusallista. Toinen opettaja jatkaa:

”Ja musta tuntuu, että yläasteikäiset oppilaat ei ihan hirveesti niitä, lähde niitä tunnelmaan kauheasti jakamaan. Että kyllä se just on vähän tällaista aistimista sitten.”

Sen sijaan opettaja saattaa konserttitilanteessa helposti tarkkailla oppilaiden keskittymistä ja päätellä siitä kiinnostaako tarjottu sisältö heitä vai ei:

”Ja se keskittyminen. Miten ne siihen tilanteeseen todellakin saattaa jotenkin jähmettyä ja todella kuuntelee. Sitten jos se on tosi tylsää, sitten siinä ruvetaan... Se näkyy kropan liikekielessä.”

Eräs opettaja kertoi huomanneensa yhden mielenkiintoisen seikan, joka vaikuttaa oppilaiden keskittymiseen ja kiinnostukseen:

”Mä olen huomannut sen, että jos esiintyjät ovat, mitä lähempänä ne ovat tavallaan sitä oppilaiden omaa ikää, niin se on aina semmoinen, mikä on selkeästi sitä keskittymistä lisää. Koska sen vertailukohta on niin paljon lähempänä kuin tuommoiset aikuiset taiteilijat tavallaan.”

Haastatellut opettajat ovat sitä mieltä, että **mitä lähempänä esiintyvän artistin ikä on oppilaiden omaa ikää, sitä paremmin oppilaat samaistuvat artistiin** ja sitä paremmin he keskittyvät esitykseen. Kaksi opettajaa muisteli pari vuotta sitten koettua Tapiola Sinfoniettan konserttia, jossa solistina oli ollut seitsemäsluokkalainen viulistikko. Oppilaat olivat heränneet huomaamaan, että tämä taitava nuori artisti oli samanikäinen kuin he ja kiinnostus konserttia kohtaan oli ollut erityisen suuri.

Sisällöistä keskusteltaessa tuli esiin kahdenlaisia mielipiteitä. Yksi opettajista piti kaikista mielenkiintoisimpina valtavirran ulkopuolelta tulevia **”poikkitaiteellisia”, ja ”ovelina” esityksiä**. Toinen opettaja taas peräänkuulutti ihan tavallisia **”peruskonsertteja”,**

sillä elämishakuiselle nuorisolle on vaikea tarjota mitään ennenkokematonta ja tajunnan räjäyttävää:

”Mutta kyllä tässä on semmoinen asia, että aina ei voi mun mielestä lähteä siitä, että mistä ne (oppilaat) nyt ihan hirveesti tykkää, että toki se on tärkeätä, että on niitä sellaisiakin tarjolla, mutta kyllä musta on vaan tärkeätä mennä, käydä ihan tavallisissa peruskonsertissakin. Koska nykyään lapset kokevat ja näkevät niin hirveästi, että se, että sä pystyt heille tarjoamaan jotain aivan poikkeuksellista ja ainutkertaista, joka nyt jäisi heidän mieleen hirveän vahvasti, niin se on aikamoinen haaste.”

Samaan tapaan kuin ala-asteella, myös yläasteella **oppilaiden mielipiteillä ei tunnut olevan vaikutusta** siihen mihin tapahtumiin opettajat päättivät luokan viedä. Poikkeuksena oli ilmaisutaidon aine, jossa opettaja ja oppilaat pohtivat yhdessä mahdollisia vierailukohteita. Sen sijaan **rehtorin asenteella** on merkitystä opettajien vierailuaktiivisuuteen, kuten koko **opettajakunnassa vallitsevalla asenteella:**

”... että oikeastaan se riippuu, ei pelkästään rehtorista, vaan ylipäättänsä koko opettajakunnasta. Eli ettei siihen tule vielä semmoinenkin vaikeusmomentti, että opettajat rupeavat sanomaan: ‘taas ne oppilaat on poissa ja miten me nyt taas tehdään ja oliko ne taas viime viikollakin siellä ja milloin ne menee ensi viikolla.’

”Koska on tätä perusopetusta?”

”Joo, ‘Milloin me saadaan pitää näitä normaaleja tunteja?’ Että jos tämmöistä tulee jatkuvasti palautetta opettajilta, niin sitä ei jaksa kyllä. Mutta että kun on ylipäättänsä kulttuurimyrönteinen koulu, niin se on ihan todella iso asia.”

On selvää, että opettajien on helpompi viedä oppilaita kulttuuritapahtumiin, jos heidän rehtorinsa ja opettajakollegansa suhtautuvat kulttuuriin myönteisesti. Jos asenne on negatiivinen ja oppilaiden poissaolot ja sijaisjärjestelyt koetetaan ylipääsemättömän hankaliksi, on opettajan helpompi jättää kulttuurivierailut väliin ja jäädä oppilaineen koululle. Silloin edellä mainittu ”perusopetus” voittaa, mutta oppilaiden mahdollisuus kokea kulttuuria vähenee. Tästä lisää myöhemmin osiossa ”Koulujen arki”.

Käsittelen sisältöosuuden lopuksi vielä toiveita, joita yläasteen opettajat esittivät sisällön laajentamiseksi. Ensinnäkin **toivottiin lisää teatteria, improvisaatiota ja stand-up-komiikkaa**. Nämä ovat hyviä ehdotuksia, mutta niiden tarjonta on melko vähäistä. Teini-ikäisille suunnattuja näytelmiä tehdään jonkun verran, mutta improvisaatiota ja stand-upia en ole nähnyt tarjottavan missään. Haasteena lienee pedagogisen sisällön lisääminen näihin ensisijaisesti viihteeksi tarkoitettuihin genreihin.

Musiikkitarjonnan puolella toivottiin lisää **maailmanmusiikkia ja kansanmusiikkia** – ylipäättänsä sellaista musiikkia, jota nuoret eivät juurikaan kuuntele. Nuorilla on nimittäin omat suosikkibändinsä, joita he kuuntelevat vapaa-ajallaan. Mutta nämä bändit saattavat edustaa vain yhtä hyvin kapeaa musiikkityyliä, että nuorilta jää pimementoon kokonaisia musiikinlajeja, joihin heidät olisi hyvä tutustuttaa:

”Se on semmoista musiikkia vielä, jota ne eivät missään tapauksessa tule kuulemaan mistään milloinkaan. Ne eivät kuule niitä (radiosta), eivät ne aukaise mitään semmoista kanavaa suurin osa. 80% ei tiedä. Sitä ei kuule radiosta eikä mistään muusta. Eli kansanmusiikki, maailmanmusiikki.”

Ja olipa genre mikä tahansa, yksi opettaja toivoi, että **konsertit olisivat mietittyjä ja pedagogisesti rakennettuja kokonaisuuksia**. Esitettävien kappaleiden määrällä ei ole niin paljon merkitystä kuin sillä, mitä niistä kerrotaan ja miten ne alustetaan koululaisyleisölle. Opettajat toivovat konsertteihin yleisökasvatuksellista aspektia.

Kolmantena esiinnousseena toiveena olivat **elokuvat**. Tilausta hyvälle, nuorisoa kiinnostaville ja hyvin alustetuille elokuville on haastateltujen mukaan jatkuvasti. Samalla toivottiin myös elokuvien parempaa saavutettavuutta. Esimerkiksi elokuussa järjestettävään Espoo Ciné -elokuvatapahtumaan kuulemma osallistuttaisiin paremmin, jos kaikki näytökset eivät olisi Tapiolassa, jonne on vaikea liikkua syrjemällä sijaitsevista kouluista. Tuottajana pohdin, että tässä kohtaa Sellosali voisi ottaa vastuuta tarjonnasta, sillä sali on varusteltu elokuvaprojektorilla, blu-ray-soittimella ja Dolby Surround -äänijärjestelmällä. Lisäksi kulkuyhteydet esimerkiksi Pohjois-Espoosta ovat helpommat. Käsittelen tätä asiaa lisää lopun kehitysosiossa.

Yläasteen opettajat esittivät myös toiveen saada **”tekijät lähemmäs oppilaita”** eli esiintyjä ja taiteentekijöitä kouluille esiintymään ja kertomaan työstään. Tämä toive tuli esille myös ala-asteen opettajien haastattelussa ja käsittelin sitä sivuilla 32–34. Palaan siihen vielä lopun kehitysosiossa.

5.2.2. KURSSIMUOTOISUUS SUURIN HAASTE YLÄASTEOPETTAJIEN ARJESSA

Kuten opinnäytetyöni alkupuolella mainitsin, yläasteet osallistuvat kaikista koululaisryhmistä huonoiten Sellosalin lapsille ja nuorille suunnattuun kulttuuritarjontaan. Tärkeimmät syyt tähän ovat **yläasteiden aineopetus ja kurssimuotoisuus**, jotka määrittelevät oppilaiden opiskelua ja koulupäivän rytmiä tiukemmin kuin ala-asteella.

Ala-asteella koulupäivät ovat lyhyempiä, oppiaineita vähemmän ja jokaisella luokalla on oma luokanopettaja, jonka kanssa oppilaat viettävät suurimman osan koulupäivästä. Tämä antaa opettajalle mahdollisuuden järjestellä vapaammin yksittäisten koulupäivien ja -viikkojen opetusohjelmaa ja täten ala-asteet voivat joustavammin lähteä pois koulusta vierailemaan kulttuuritapahtummin.

Yläasteella oppiaineita on enemmän ja jokaisessa oppiaineessa on erillinen opettaja.

Jos esimerkiksi musiikinopettaja haluaa viedä jonkun luokan kulttuuritapahtumaan, joka tapahtuu muuna aikana kuin hänen omana opetusaikanaan, hänen täytyy sopia tästä toisen opettajan kanssa ja hankkia itselleen sijainen. Juuri nämä **sijaistukset** ja niiden järjestäminen tuntuvat olevan suurin haaste yläasteen opettajille lähteä kulttuuritapahtumiin:

”... jos ruvetaan puhumaan työn määrästä, niin suurin työn määrä mun mielestä ja mulle ainakin on just tää sijaistuksien (löytäminen), kun mä lähden jonkun ryhmän kanssa, niin se on aina iso työmaa. Että kaikki pelaa, sitten kun olen pois.”

Ja yksi opettajista, jonka koulussa ei ole musiikkiluokkia, kokee asian vielä hankalammaksi:

”Mutta tämä (keskustelu) palautuu siihen, että teillä on musiikkiluokat, jolloin ne on kokonaisina ryhminä. Mä esimerkiksi, kun mä lähden ensi viikolla valinnaisaineryhmän kanssa, niin olen just laskenut, että ne on kuudelta eri luokalta. Ja sitten mun tarvitsee selvittää, että kenellä on kokeita ja siellä on tietenkin kuusi eri opettajaa ja siellähän on sitten vaan kustakin heidän ryhmästä muutama pois, että eihän heistä voi kukaan sijaistaa mun tuntia...”

Moni opettaja kokeekin, että kulttuuritapahtumiin on helpompi lähteä, jos ne voi järjestää ”omalla ajallaan” eli sellaisena ajankohtana, jolloin itsellään ei ole tunteja. Silloin sijaistusongelma jää kokonaan pois.

Kysyttäessä mikä on hyvä ajankohta päivästä järjestää kulttuuritapahtumia yläasteikäisille, yläasteen opettajat vastasivat iltapäivä, sillä se on luonteva hetki lopettaa koulupäivä. Kello 13 tai 14 koettiin hyväksi alkamisajoksi. Yläasteelaiset eivät erään opettajan mukaan protestoi, vaikka joku esitys kestäisikin yli kolmeen tai jopa neljään iltapäivällä – varsinkin, jos sen pystyy korvaamaan seuraavalla viikolla vaikkapa vapaatunnilla.

”Joo ja sitten mähän olen tehnyt kanssa sitä, että siis kun nämä valinnaisaineet, nehan ovat usein päivän päässä, sitten jos ne menee heidän omalle ajalle, sitten mä annan niille vapaatunnin, että se on tietenkin ihan toimiva systeemi.”

Yksi opettajista koki myös illat hyväksi ajankohdiksi, mutta silloin kyseessä on usein ilmaisutaidon kaltainen valinnaisaihe ja silloin myös osallistumisen täytyy olla vapaaehtoista, sillä se tapahtuu kouluajan ulkopuolella.

Jos koulupäivän joustavuus on suurin erottava tekijä ala- ja yläasteiden välillä, on molemmissa luokka-asteissa myös yhteneviä haasteita. Kuten ala-asteen haastattalussa myös yläasteella **ruokailu koettiin ”työlääksi”** ja koulupäivän joustavuutta rajoitettavaksi tekijäksi. Opettajat kuitenkin ymmärtävät sen olevan lakisääteinen osa koulupäivää ja kaikki koulun ulkopuolella tapahtuva ohjelma on pidettävä ennen tai jälkeen ruokailun.

Myös **matkat ja liikkuminen sekä niihin kuluva aika** koettiin haasteeksi niin yläasteen kuin ala-asteen haastatteluissa. Eräille kouluille esimerkiksi Tapiolan kaupunginosa voi olla todella hankala paikka saavuttaa – hyvistä liikenneyhteyksistä huolimatta. Eräs opettaja kertoo:

”Esimerkiksi ne KULPS-teatterit (esitykset), mitkä on (kello) kymmeneltä ja yhdeltä, niin ne kymmenen esitykset ei koskaan käy meille, kun ne on Tapiolassa. Tapiola on meille ihan mahdoton paikka. Nyt kun me mentiin kaikki ysit ja kympit sinne, niin se on semmoinen operaatio lähtee tuolta koululta, että meidän pitää varata matkoihin ihan hillittömästi aikaa.”

Ja kolmas arjen haaste on tietenkin **raha**, jonka puute rajoittaa osallistumista kulttuuritapahtumiin. Tuttu ongelma myös ala-asteille. Tosin yläasteilla on kehitetty erilaisia musiikkirahastoja, joiden avulla kerätään varoja oppilaiden yhteisiin projekteihin. Eräs opettaja selventää:

”Meillä on kanssa samalla tavalla kuin teillä on, musiikkiyhdistys, joka on musiikkiluokista koostettu – niiden (oppilaiden) vanhemmista (koostettu) – musiikkiyhdistys, joka pyörittää tätä rahaliikennettä. Mutta siis meillä on vaan ysillä maksullinen se musikaali, se Vantaan Vaskivuoren, se on sen vitosen.”

Tällainen yhdistystoiminta on kuitenkin kiinni oppilaiden vanhempien aktiivisuudesta ja vapaaehtoisuudesta ja siksi sen varaan ei voi laskea ainoana rahoitusmuotona. Tämän takia KULPS!:in kautta tarjottavat maksuttomat esitykset ja esimerkiksi Kansallisoopperan ilmaiset pääharjoitukset ja kenraalinäytökset ovat tärkeitä kouluille myös tulevaisuudessa.

Kysyttäessä koulujen ”kipurajaa” pääsylippujen hinnoille yläasteen opettajat asettivat sen samaan hintaluokkaan kuin ala-asteen kollegansa: **5 euroa per oppilas**. Eräs opettaja kertoo:

”Että mä lähtisin siitä liikkeelle, jos se maksaa jotain, niin sitten se on siinä, tosiaan alle 5 euron, 4–3 euroa. Että en mä... Jos lähtee tuomaan isompaa porukkaa, niin se on iso lovi kumminkin sitten jo.”

5.2.3 TIETOA SÄHKÖPOSTILLA JA OPITIN KAUTTA

Keskusteltaessa tiedotuksesta vain yksi opettaja mainitsi esitteet ensisijaisena tiedonsaantikanavanaan. Hän mainitsi nimeltä Sellosalin, Espoon Kulttuurikeskuksen, Radion Sinfoniaorkesterin, Helsingin Kaupunginorkesterin ja Kansallisoopperan esitteet ja sanoi, että niiden kautta tietoa on paljon tarjolla.

Kun kysyin paperisesta **kulttuurikoontikirjeestä**, huomasin, että se **ei selkeästi-kään ollut tuttu yläasteen opettajille**. Yksi opettajista muisti nähneensä sellaisen

opettajahuoneessa ja lukeneensa sen kerran läpi. Hän mainitsi, että on saanut samaisen kulttuurikoontikirjeen myös pdf-liitetiedostona, mutta mainitsi myös, että tuo pdf "on hirveän pitkä, ei sitä jaksakaan aukaista."

Sähköposti ja Opit-sivusto mainittiin parhaina tiedotuskanavina. Kaksi opettajaa kertoo:

"Oon ainakin sitä mieltä, että sähköpostitse on kaikista paras (tapa saada tietoa), mitä mä katson (=seuraan), mä olen kirjoittanut tänne (lomakkeeseen) myös "lehti", mutta lehdestä en katso paljoakaan, mä en jaksakaan katsoa niitä kulttuurisivuja tai sieltä missä on ne mainokset, se jää multa ohi. Esitteet mä katson kyllä läpi. Mutta sitten kanssa siinä vaiheessa, kun sitä rupeaa pläämään, se on pikkuisen semmoista... tavallaan ylitsepusuavaa..."

"Sähköposti, Opit. Mulla on ainakin nuo kaksi, mitä mä seuraan."

Haastattelutilanteessa halusin vielä selventää tätä aihetta ja kysyin, että eikö heillä ole mitään sitä vastaan, että he saisivat sähköpostitiedotteita tulevista konserteista suoraan omaan työsähköpostiinsa ja eikä kukaan tuntunut pitävän sitä häiritsevänä. Tästä päätelen, että **sähköpostitse tapahtuva tiedotus on alue, jota tulisi ehdottomasti kehittää**. Palaan siihen kehitysohjelmaan.

5.2.4 LISÄÄ VALINNANVARAAN YLÄASTEIDEN KULPS!:IIN

KULPS!:iin haastatellut yläasteen opettajat tuntuivat olevan **sangen tyytyväisiä** – sekä järjestelmän käytettävyyteen että tapaan, jolla tapahtumiin ilmoitaudutaan:

"Mun mielestä se on tosi kätevä."

"Mun mielestä se toimii hyvin. Mulla ei ainakaan ole mitään - - - Se toimii tosi erittäin hyvin."

Tosin KULPS!:in **tiukat luokkarajat** tuntuivat myös ärsyttävän – aivan kuten ala-asteen haastattelussa. Eräs opettaja kertoo:

"Ainoa mikä mua lievästi ärsyttää on se semmoinen, kun se on niin ohjeistettu, että sillä luokalla pitää mennä tähän ja tällä luokalla tuohon ja sitten tuolla luokalla tuohon ja tavallaan ne on pakko mennä, että joku tulee kysymään, että 'onko sun luokka käynyt KULPS!:issa tarpeeksi monta kertaa'. Että se vähän ärsyttää ikään kuin ne olisi nyt ainoita kulttuuritapahtumia. Kun täällä on siis kulttuuritarjontaa ihan hirveästi."

Opettajat kertoivat myös huomanneensa, että **ala-asteelle on enemmän tarjontaa kuin yläasteelle**. Kuten jo aiemmin mainitsin, tämä lienee suurimmaksi osaksi seurausta siitä, että ala-asteet osallistuvat tarjontaan aktiivisemmin kuin yläasteet ja siksi tarjontaa on suunnattu sinne.

Kaksi opettajista kertoi kehittäneensä oman systeemin, jossa he kierrättävät kunkin ikäryhmän aina opetussuunnitelman mukaisesti läpi käyttäen hyväksi KULPS!:ia ja pääkau-punkiseudun muuta musiikkitarjontaa:

”Mulla on ollut semmoinen systeemi jo muutaman vuoden, että mä olen seiskaluokkalaisille – mulla on musaluokat myös koulussa, niin mä en oikein pääse kuin musaluokkien kanssa (retkille), mä en kerkeä enää muiden kanssa – niin mä olen rajannut sen niin, että mä käyn seiska-musaluokkien kanssa, käydään aina tämä KULPS!:i elikkä tämä Tapiola Sinfonietta ollaan nyt käyty useampana vuotena.

Kasiluokkien kanssa, kun me käsitellään silloin taidemusiikkia vähän enemmän, me käydään ooppera/baletti, päästään niihin kenraaleihin yleensä mukaan, pääharjoituksiin. Ja sitten ysien kanssa, kun ne tekee omaa musikaalia, niin sitten me käydään (katsomassa) Vantaan Vaskivuoren tuottamassa sitten nämä musikaalit, mitkä on tuolla Martinus-salissa. Mulla tämä (järjestely) pyörii vuodesta toiseen. Että nämä on ne kolme, missä mä käytän (luokkia) säännöllisesti. Valitettavasti ei ole aikaa hirveästi muualla enää sitten.”

”Mulla on täysin sama systeemi, että mulla on ollut tää jo parinkymmenen vuoden ajan tämä kolmijako, että joka vuosi mennään yhteen (paikkaan). Ja sitten jos päästään, niin mä katselen koko ajan teidän (Sellosalin) tuotantoa ja tulen heti, kun vaan näyttää siltä, että se on sopiva...”

Toisaalta nämä samaiset opettajat kaipasivat **lisää vaihtelua ja valinnanvaraa** KULPS!:iin. Musiikin suhteen esimerkiksi seitsemäsluokkalaisille on KULPS!-tarjottimella vain Tapiola Sinfoniettan konsertti eikä muuta. Toinen opettajista kertoo:

”Joo, itseasiassa semmoinen tuli mieleen tuossa tosiaan, että kun seiskalle on oikeastaan vaan tämä Tapiola Sinfonietta taitaa olla lähes ainut, olisko? Että se voisi olla ehkä laajempikin genre, että siellä voisi olla jotain maailmanmusiikkikonsertteja, sitten voisi olla jotain kevyen musiikin konsertteja. Se voisi valita, että onko se sitten klasarimaailman musiikkia vai kevyen musiikin genre mihin voisi mennä.”

Sellosalin tuottajana olen samaa mieltä opettajien kanssa: seitsemäsluokkalaisten KULPS!-tarjontaan voisi tuoda lisää vaihtoehtoja. Tällä hetkellä tilanteessa vallitsee Tapiola Sinfoniettan ”monopoli” eikä Sellosali tai mikään mukaan taho voi KULPS!:in puitteissa tarjota muita vaihtoehtoja.

Väheksymättä yhtään Tapiola Sinfoniettan hienoa ja arvokasta yleisötyötä espoolaiskoulujen keskuudessa, olisi syytä harkita myös toisenlaisten musiikillisten vaihtoehtojen tuomista klassisen musiikin rinnalle yläastealaisten KULPS!-tarjontaan. Vaihtoehtojen määrä saattaisi innostaa yläasteet osallistumaan aktiivisemmin kulttuuritapahtumiin. Ja tässä kohtaa Sellosali voisi jälleen ottaa aktiivisen roolin tapahtumajärjestäjänä: sali sopii mitä parhaiten esimerkkinä mainittujen maailmanmusiikin ja kevyen musiikin esitysareenaksi. Artisteja voisi lisäpalkkion turvin houkutella esiintymään kahdesti: iltapäivästä 45 minuutin verran yläastenuorille ja illalla täyden konsertin verran aikuisyleisölle. Siitä hyötyisivät kaikki tahot: esiintymisareena, koululaisyleisö sekä aikuisyleisö.

6 KEHITYSEHDOTUKSET

Seuraavassa osiossa esittelen kehitysehdotuksia, jotka ovat tulleet joko suoraan opettajilta haastatteluissa tai minulta itseltäni analysoidessani haastatteluvastauksia. Osan kehitysideoista esitän seuraavassa osiossa vasta ensimmäistä kertaa. Ne perustuvat työssäni kerääntyneeseen hiljaiseen tietoon sekä kehityspohdintoihini, joita opinnäytetyön aikana olen jatkuvasti tehnyt.

Olen koostanut kehitysehdotukset samojen teemojen alle kuin vastausanalyysissäkin: 1) tarjonta/sisältö, 2) koulujen arki ja haasteet lähtee kulttuuritapahtumiin, 3) tiedotus ja 4) KULPS!. Jokaisesta kategoriasta olen poiminut muutaman tärkeimmän esille tulleeseen asiaan – lähinnä niitä, jotka ovat tulleet ilmi sekä ala- että yläasteen opettajien haastatteluista – ja esitän niihin liittyviä kehitysehdotuksia. Korostan jo tässä vaiheessa, että osaan kehitysehdotuksista minun on Sellosalin kulttuurituottajana helpompi saada muutos aikaan (esim. esitysajat) kuin toisiin (esim. koulujen sijainti ja matkat). Mutta en anna reaali maailman tosiasioiden rajoittaa minua esittämästä kehitysideoita haastavimpinkaan kehitysaieheisiin. Opinnäytetyön kaltaisella foorumilla on hyvä antaa ideoiden lentää vapaasti.

6.1 TARJONNASSA HUOMIO YLÄASTEISIIN JA TYÖPAJOIHIN

Espoolaiskouluille suunnattujen kulttuuritapahtumien tarjontaan ja sen sisältöön minulla on Sellosalin tuottajana parhaimmat mahdollisuudet vaikuttaa. Joka syys- ja kevätkausi järjestän lapsille ja nuorille lähes viikottain tapahtumia, joten haastatteluissa esille tulleita toiveita vaikkapa konserttien sisällöiksi tai esitysajoiksi pystyn helposti ottamaan huomioon jo ensi kautta suunnitellessa. Tässä mielessä tämän osion kehittämisideat nivELYVÄT parhaiten käytännön työhöni. Huomautan kuitenkin, että tämän osion kehitysehdotukset menevät osaksi päällekkäin KULPS!-osion kehitysehdotusten kanssa, sillä kuten haastatteluissa kävi ilmi, KULPS!:in luokkarajat ja järjestelmän takaama maksuttomuus ohjaa hyvin vahvasti koulujen osallistumista tarjontaan. KULPS!:in takia osa kehitysehdotuksista on hankalampi toteuttaa.

Ensin käsittelen kuitenkin ala-asteen ja yläasteen tarjonnan epätasapainoa, jonka molemmat haastatteluryhmät ovat pistäneet merkille. Esimerkiksi Sellosalissa ala-asteille on tällä hetkellä enemmän tarjolla kulttuuritapahtumia kuin yläasteille – ja luulen, että tilanne on sama muutamassa muussakin yksikössä Espoossa. Kuten jo aiemmin opinnäytetyössäni selitin, tämä epätasapaino johtunee pitkälti siitä, että ala-asteet osallistuvat paremmin heille suunnattuun tarjontaan. Ala-asteen opettajat pystyvät järjestä-

mään koulupäivät vapaammin ja joustavammin kuin yläasteen kollegansa ja siksi heidän on helpompi ottaa osaa koulujen ulkopuolella tapahtuviin tilaisuuksiin. Vastaavasti tuottajana minun on mielekkäämpää järjestää tilaisuuksia, joihin saapuu satoja koululaisia kuin muutamia kymmeniä koululaisia. Se on tilojen käytön kannalta tehokkaampaa, siitä kertyy enemmän lipputuloja talolle ja esiintyvälle artistillekin on motivoivampaa esiintyä suurelle joukolle kuin pienelle. Tämän takia ala-asteille (ja tietenkin päiväkodeille) on mielekkäämpää järjestää tilaisuuksia kuin yläasteille.

Mutta tämä ei liene kuitenkaan tarkoituksenmukaista. Yläasteen oppilaat ovat osallistujina yhtä tärkeitä kuin päivähoitoikäiset lapset ja alakoululaiset. Heille tulisi tarjota sama määrä taidetta ja kulttuuria kuin muillekin ryhmille. Murrosikävaihetta elävät nuoret ovat yksilöinä aivan eri kehitysvaiheessa kuin nelivuotiaat päivähoitoikäiset, mutta kulttuuri ja taide pystyvät tarjoamaan kummallekin ikäryhmälle yhtä suuria tunne-elämyksiä ja yhtä suuren määrän välineitä, joiden avulla he pystyvät rakentamaan omaa identiteettiään ja jäsentämään omaa suhdetta ympäröivään todellisuuteen.

Yläasteikäisten aktiivisempi osallistuminen toimisi myös yleisökasvatuksen ja yleisötyön näkökulmasta. Sellosalin kannalta olisi tärkeää, että myös teini-ikäinen kohderyhmä pysyisi kiinteänä osana yleisörakennetta. Yläastetta käyvillä nuorilla ei ole kovin montaa vuotta oppivelvollisuutta jäljellä, ja jos he siinä vaiheessa vieraantuvat konserteissa käymisestä, voi olla etteivät he myöhemminäkään vuosina osallistu kulttuuritilaisuuksiin.

Tässä ensimmäinen kehitysehdotus: **Sellosalin tulee lasten ja nuorten tapahtumatarjonnassaan lisätä yläasteille suunnattujen tapahtumien määrää.** Sellosalin tulee etsiä ja löytää keinoja, jolla lisätä laadukasta ohjelmistoa, joka kiinnostaa yläasteiden opettajia ja oppilaita ja johon heidän on helppo osallistua.

Jos tätä tarkastelee KULPS!:ia vasten, se onnistuu parhaiten elokuvien kautta, sillä elokuvat kuuluvat 8.-luokkalaisten KULPS!-tarjontaan. Sellosalissa on tekniset valmiudet näyttää eri formaateissa olevia elokuvia, joten kyse on lähinnä löytää hyviä elokuvia, jotka kiinnostavat nuoria ja puhuttelevat heitä sisällön puolesta. Niihin on tärkeää löytää myös haastatteluissa peräänkuulutettuja esittelyjä tai alustuksia, jotta opettajat ja oppilaat saavat paremmin kiinni elokuvanäytöksen pedagogisista tavoitteista. Elokuvanäytöksiin voidaan myös sisällyttää työpajatoimintaa, joissa esimerkiksi elokuvan ohjaaja tai näyttelijä olisi paikalla elokuvan jälkeen ja käsittelisi yhdessä oppilaiden kanssa elokuvan esille nostamia teemoja. Tämä palvelisi myös yleisötyössä esille nostattuja tavoitteita, joiden päämääränä on syventää teoksen ja yleisön välistä suhdetta.

Tuottajana voin ottaa yhteyttä Espoo Cinén, Koulukinon tai KAVAn (Kansallinen audiovi-

suaalinen arkisto) kaltaisiin elokuvaorganisaatioihin ja ehdottaa yhteistyötä niiden kanssa. Niiltä löytyy paitsi asiantuntemusta ja näkemystä myös elokuvia, jotka Sellosalin on helppo vuokrata ja palauttaa takaisin. Ja jos haastattelussa opettajat totesivat iltapäivät parhaimmiksi ajankohdiksi lähteä kulttuuritapahtumiin, alkaa ajatus esimerkiksi kerran kuussa iltapäivästä järjestettävistä yläasteiden elokuvanäytöksistä olla täysin realistinen vaihtoehto ottaa osaksi Sellosalin tulevien kausien ohjelmistojä.

Musiikin puolella yläasteen opettajat toivoivat lisää maailmanmusiikkia ja kansanmusiikkia. Näidenkin tarjontaa voisi esimerkiksi Sellosalin ohjelmistossa kasvattaa. Mutta jos asiaa tarkastellaan jälleen KULPS!:in kautta, se ei olekaan niin yksinkertaista. Nykymuodossaan KULPS!:issa musiikkitarjontaa on vain 7.-luokkalaisille ja silloinkin se käsittää vain ja ainoastaan Tapiola Sinfoniettan KULPS!-konsertit. Mitään muuta musiikkitarjontaa KULPS! ei tarjoa yläasteille, mikä tekee tarjonnasta hyvin yksipuolista. Toki Sellosalin kaltaiset kulttuurilaitokset voivat järjestää konsertteja KULPS!:in ulkopuolella, mutta ilman KULPS!:in tarjoamaa maksuttomuutta kasvaa riski siitä, että yläasteet eivät osallistu niihin, koska heillä ei ole rahaa pääsylippuihin. Käsittelen tätä asiaa tarkemmin KULPS!:in kehitysosiossa.

Myös haastatteluissa esille tulleet toiveet teatterista, stand up -komiikasta ja improvisaatiosta on syytä ottaa vakavasti, sillä ne ovat sellaisia esittävän taiteen genrejä, joiden avulla nuoret on helppo saada innostumaan.

Teatteri kuuluu 9.-luokkalaisten KULPS!-tarjontaan ja esimerkiksi Espoon Kaupunginteatteri järjestää espoolaiskouluille KULPS!-teatterinäytöksiä. Myös Sellosalissa voisi olla nuorille suunnattuja, laadukkaita näytelmiä, jotka voisivat käsitellä nuorille tärkeitä asioita. Mutta niiden ottamista mukaan ohjelmistoon rajoittaa eräs käytännön seikka: teatteriesitysten rakentaminen Sellosalin kaltaiseen konserttisaliin on aina työläs operaatio ja vaatii yleensä yhden erillisen rakennuspäivän. Ja yksi erillinen rakennuspäivä (ja sen vaatima teknisen henkilökunnan tarve) on aina pois varsinaisista esityspäivistä ja siten salin täyttöasteesta. Siksi erillistä lava- ja valorakennusta vaativien teatteri-, musikaali- ja oopperaesitysten ottamista mukaan ohjelmistoon täytyy aina punnita useasta tuotannollisesta näkökulmasta eikä yksi tuottaja voi tehdä päätöstä perustuen omiin mieltymyksiinsä.

Kuten aiemmin mainitsin stand up -komiikka- ja improvisaatioesitykset ovat lähtökohteisesti viihdepainotteisia genrejä, joihin ei ole ollut tapana lisätä pedagogisia sisältöjä – jotka taas ovat opettajille tärkeitä motivaattoreita osallistua tapahtumaan. Mutta ehkäpä stand up ja improvisaatio toimisivatkin paremmin työpajamuodossa. Taitava koomikko tai kokenut improvisaationäyttelijä saattaisi työskennellä hyvinkin tehokkaasti parinkymmenen nuoren kanssa ja saada heidät ilmaisemaan itseään uusilla tavoilla

ja opettaa heille sosiaalisen kanssakäymisen eri muotoja. Työpajat puolestaan toisivat yleisötyöaspektin mukaan alueellisen kulttuuritalon tarjontaan.

Tästä päästäänkin kahteen seuraavaan tarjontaa ja sisältöä koskevaan kehitysehdotukseen: **työpajatoiminnan lisäämiseen** ja **esitysten tuomiseen kouluille**. Jälkimmäistä kehitysehdotusta käsittelin jo laajemmin sivuilla 32–34, joten tyydyn vain kertaamaan oman kantani asiaan: ymmärrän opettajien halukkuutta saada esityksiä ja konsertteja kouluihin, sillä silloin kaikki haasteet, jotka liittyvät aikatauluihin, ruokailuihin, pääsylippuihin ja liikkumisiin jäävät pois. Mutta alueellisten kulttuuritalojen kannalta kouluilla järjestettävät esitykset ovat ongelmallinen asia, sillä silloin opettajat ja oppilat jäävät kouluihin eivätkä osallistu kulttuuritalojen tapahtumiin. Ja jos koulut eivät enää osallistu lastentilaisuuksiin, on esimerkiksi Sellosalin pakko vähentää niiden määrää ja suunnata tarjontaansa niille ryhmille, jotka osallistuvat tilaisuuksiin paremmin. Tätä emme tietenkään haluaisi tehdä, vaan haluamme tarjota tilaisuuksiamme mahdollisimman monelle erilaiselle kohderyhmälle.

Tuottajana koen, että Sellosali ja muut konserttitalot puoltavat paikkaansa koululaisille suunnattujen tapahtumien areenana. Ensinnäkin niiden puitteet palvelevat ammattilaisesiintyjä paremmin kuin koulun jumppasali: pelkästään Sellosalin audiovisuaalinen varustelu on artistien näkökulmasta huippuluokkaa. Ja toiseksi aito konserttiympäristö hyvine penkkeineen, upeine valoineen ja huippuäänentoistoinen tarjoaa myös koululaisille paremman ja kokonaisvaltaisemman konserttikokemuksen kuin kouluympäristö. Aidon konserttitalon katsomossa on helppo keskittyä kuuntelemaan ja katselemaan esitystä. Konserttikäynnillä lapset myös oppivat tapakasvatusta ja käyttäytymisen perussääntöjä.

Työpajatoiminnan määrää Sellosalissa tulee lisätä jatkossa. Työpajat ovat hyviä tapoja syventää konserttikokemusta ja antaa oppilaille tiivis, yhteiseen tekemiseen perustuva pedagoginen hetki ammattilaisen seurassa. Lisäksi tämä palvelee yleisötyön tavoitteita. Alkupuolen teoriaosuudessa esittelin yleisötyön keskeisiä tavoitteita, joista yksi oli ”uuden yleisön luominen ja yleisöpohjan laajentaminen” ja toinen ”yleisön osallistumisen tapojen monipuolistaminen” (Koko kansan olohuone, 2009, s. 6). Työpajoihin saapuvat koululaiset ovat nimenomaan tätä ”uutta yleisöä” ja toiminta, johon osallistuvat työpajoissa on osallistumisetapojen monipuolistamista.

Työpajoihin liittyy Sellosalin kohdalla haasteita, jotka koskevat tiloja ja oppilaskapasiteettia. Sellosalissa ei ole useita työpajatyöskentelyyn soveltuvia ryhmätyötiloja. Mutta ehkäpä niitä olisi mahdollista ”lainata” musiikkiopisto Juvenalian opetusluokista, jotka sijaitsevat samassa rakennuksessa kuin Sellosali. Asiasta voidaan neuvotella Juvenalian kanssa.

Työpajojen pieni oppilaskapasiteetti (usein maksimissaan 20 henkeä) on toinen haaste, sillä usein työpajoihin on enemmän tulijoita kuin pystytään ottamaan. Mutta ehkä tähän vastaus löytyisi erityisistä työpajapäivistä, jolloin Sellosalissa ei järjestettäisikään konserttia vaan pelkästään useita työpajoja samaan aikaan eri puolilla taloa. Yksi työpajaohjaaja pystyisi vetämään 2–4 työpajaa yhden päivän aikana ja jos ohjaajia olisi useampia, saatettaisiin työpajojen oppilaskapasiteetti nostaa yli 100:aan.

Toinen mahdollisuus olisi järjestää työpajat kouluilla ennen tai jälkeen konsertin. Oppilaat voisivat ammattilaisesiintyjän kanssa käydä omassa luokassaan läpi vaikkapa konserttiin liittyviä musiikkityylejä ja tulla sitten samalla viikolla Sellosaliin, jossa nämä musiikkityylit esitetään konserttitilanteessa.

Työpajojen lisääminen Sellosalin lastenohjelmistossa on kehitysalue, johon pystyn tuottajana aktiivisesti vaikuttamaan. Itse asiassa se on alue, jota olen jo alkanut kehittää ja viedä käytäntöön: olen alustavasti neuvotellut erään muusikon kanssa erillisen rumpu-työpajan järjestämisestä syksyllä 2012. Pyrkimyksenä on järjestää yhden päivän aikana 2–3 rumpu-työpajaa ja saada ne osaksi KULPS!-in 4.-luokkalaisten tarjontaa. Työpajoihin ei liittyisi konserttia, joten se ei myöskään vaatisi suuria tila- tai henkilökuntaresursseja. Työpajat ovat askel oikeaan suuntaan, kun Sellosalin lastenkulttuurin tarjontaa ja sisältöä lähdetään kehittämään kohti espoolaiskoulujen tarpeita ja syvempää kumppanuussuhdetta.

6.2 KUINKA VAIKUTTAA KOULUJEN ARKEEN?

Koulujen arki ja arjessa olevat esteet osallistumiselle ovat mielenkiintoinen kehitysalue, jossa riittäisi tutkittavaa erillisen opinnäytetyön verran. Se on valitettavasti myös alue, johon Sellosalin tuottajalla on hyvin vähän vaikutusmahdollisuuksia. Tuottaja ei pysty vaikuttamaan koulujen rahoitukseen, sijaintiin, lukujärjestyksiin, opintosuunnitelmiin tai ruokailujärjestelyihin. Myös mahdollisuudet vaikuttaa koulujen rehtorien ja opettajien asenteisiin ovat hyvin vähäiset. Aion kuitenkin käydä seuraavassa osiossa läpi keskeisimmät haastatteluissa esille tulleet haasteet koulujen arjessa ja pohtia miten alueellisen kulttuuritalon tuottaja voisi ottaa nämä huomioon tarjontaa rakentaessaan.

Raha eli koulujen taloudelliset resurssit tuntuivat olevan suurin haaste opettajille koulujen arjessa. Haastatteluista päätellen kouluilla on melko vähän rahaa kustantaa oppilaiden pääsylippuja tai bussikuljetuksia tapahtumiin. Kireä kuntatalous ei juurikaan salli ylimääräisiä varoja koulujen käyttöön. Koulujen taloudellisten resurssien kasvattaminen kuuluu korkeampien tasojen poliittisiin päätöksiin ja yhteiskunnalliseen arvokeskuste-

luun siitä mihin hyvinvointivaltiolla on varaa ja mihin ei.

Yksittäisellä kulttuurituottajalla ei juurikaan ole mahdollisuuksia vaikuttaa koulujen taloudellisiin resursseihin – paitsi tietysti epäsuorasti: tarjoamalla tapahtumia halvalla tai ilmaiseksi. Pääsymaksuttomat tai muutaman euron hintaiset pääsyliput varmasti lisäävät koulujen mahdollisuuksia osallistua tapahtumiin. Mutta samalla tuottajan tulisi varautua siihen, että suurin osa näistä tapahtumista tuottaa tappiota, kun tuotantokustannuksia ei pystytä kattamaan kokonaan tai edes osittain pääsylipputulolla. Esimerkiksi Sellosali ei nettobudjetoituna yksikkönä voi lähteä täydellisen maksuttomuuden linjalle. Sellosali pyrkii kattamaan esityksistä koituvia palkkio- ja muita kustannuksia pääsymaksujen avulla, oli kyseessä klassinen musiikki, rytmimusiikki tai lastentapahtumat. Toki lastentapahtumien pääsylippujen hinnat pyritään pitämään suhteellisen alhaisina, jotta osallistuminen niihin olisi kaikille mahdollista. Mutta täysin pääsymaksuttomia tilaisuuksia Sellosalissa tarjotaan vain silloin, kun ohjelman sisältö saadaan ilmaiseksi käyttöön. Espoossa toimivaa lastenkulttuurituottajaa auttaa onneksi Kulttuuri- ja liikuntapolkusuunnitelma KULPS!. Sen avulla tuottaja voi tarjota tapahtuman maksuttomasti yhdelle ikäryhmälle ja silti kattaa koituneet kustannukset osittain tai kokonaan.

Itse näen, että kulttuuritapahtumien maksuttomuus tai maksullisuus ei ole yksittäisen tuottajan määriteltävissä, vaan kyseessä on korkeamman tason strategisista linjauksista. Jos julkisen sektorin toimija (esimerkiksi kunta tai valtio) tekee strategisen päätöksen pitää kaikki sen eri yksiköiden kautta tarjotut kulttuuritapahtumat pääsymaksuttomina, sen pitää myös varautua maksamaan kustannukset, joita tästä seuraa. Sen tulee lisätä rahoitusta näille yksiköille, niin että nämä pystyvät ottamaan huomioon budjeteissaan pääsymaksuttomuuden aiheuttamat kustannukset.

Koulujen **aikataulut** ovat toinen haaste. Koulupäivän alkamista ja loppumista säätelevät lukujärjestykset ja opintosuunnitelmat ja kouluarkeen kiinteästi kuuluva ruokailu on lailla säädetty osa koulupäivää. Näihin tuottaja ei voi vaikuttaa. Sen sijaan tuottaja voi vaikuttaa järjestämiensä tapahtumien alkamis- ja loppumisaikoihin, jotta ne sopisivat mahdollisimman hyvin koulujen aikatauluihin.

Haastatteluissa kävi ilmi, että ala-asteen kohdalla aamupäivät kello 9 ja 11 välillä ovat parhaimpia aikoja osallistua tilaisuuksiin. Yläasteen opettajat puolestaan pitivät iltpäivällä kello 13 tai 14 alkavia tilaisuuksia vastaavasti parhaimpina heidän ryhmilleen. Näiden tietojen perusteella pystyn kehittämään kouluille tarjottavien tilaisuuksien rakenus- ja esitysaikatauluja, niin että ne palvelevat paremmin espoolaiskoulujen arkea.

Opettajien haastatteluissa kävi ilmi, että **koulujen sijainnilla ja matkoihin kuluval-**

la ajalla on merkitystä osallistumiselle kulttuuritapahtumiin. Jos koulu sijaitsee lähellä kulttuurilaitosta ja sinne on hyvät julkisen liikenteen yhteydet, on opettajien helpompi tuoda ryhmänsä sinne. Vastaavasti kauempana ja huonompien liikenneyhteyksien päässä sijaitsevat koulut joutuvat näkemään enemmän vaivaa ja varaamaan enemmän aikaa, jos ne haluavat osallistua kulttuuritapahtumiin koulun ulkopuolella.

Koulujen sijainnille kulttuurituottaja ei voi mitään. Mutta hän voi etsiä luovia ratkaisuja ongelmaan ja esimerkiksi selvittää paikallisten liikennöitsijöiden halukkuutta tarjota ilmaisia kuljetuksia syrjäisempien koulujen oppilaille. Jos jokin bussifirma näkisi tällaisessa kyytisponsoroinnissa mahdollisuuden kantaa yhteiskuntavastuutaan ja parantaa julkista imagoaan, hyötyisivät siitä kaikki: bussiyritys saisi positiivista PR:ää itselleen, koulut säästäisivät matkakustannuksissa ja kulttuurilaitos saisi lisää yleisöä tapahtumiansa. Tämä saattaisi toimia lähtölaukauksena myös muunlaisille sponsori- ja yhteistyökuvioille yksityisten yritysten, koulujen ja kulttuurilaitosten kesken. Toinen mahdollisuus olisi sisällyttää bussikuljetuksiin tarvittavat rahat mukaan KULPS!:iin, jolloin KULPS! toimisi kokonaisvaltaisena reittinä koulun pihalta konserttitalon ovelle ja takaisin.

Viimeisenä koulujen arjen haasteena nousi haastatteluissa esille **rehtorien ja opettajien asenne** kulttuuritapahtumia ja niihin osallistumista kohtaan. Vaikka suurin osa haastatelluista opettajista piti oman koulunsa rehtorin ja koulussaan yleisesti vallitsevaa asennetta kulttuurimyönteisenä, kannattaa tämä aihe silti nostaa esille. Jos koulussa vallitsee yleisesti hyvin myönteinen asenne kulttuuria ja taidetta kohtaan, sillä on epäilemättä positiivinen vaikutus koulujen osallistumiseen erilaisille retkille koulun ulkopuolelle. Vastaavasti negatiivinen tai ambivalentti asenne ei kannusta opettajia näkemään vaivaa järjestää retkiä.

Tuottaja ei voi vaikuttaa rehtorien ja opettajien asenteisiin oikeastaan muuten kuin tarjoamalla kouluille onnistuneita ja kokemuksellisia kulttuuritapahtumia. Jos opettajat kokevat saavansa hyvää palvelua, laadukkaita esityksiä ja näkevät myös oppilaiden innostumaan niistä, he tulevat varmasti uudelleen ja kehuvat käyntikokemukstaan myös kollegoilleen ja rehtorille. Yhden opettajan positiiviset kokemukset toivottavasti kannustavat muita osallistumaan aktiivisemmin tapahtumiin. Taitava tuottaja myös kyselee ja kuuntelee tapahtumiin osallistuvien opettajien toiveita ja palautetta, ja pyrkii reagoimaan niihin niin, että tapahtumien puitteita ja sisältöjä jatkuvasti kehitetään eteenpäin.

6.3 SÄHKÖISEN TIEDOTUKSEN KEHITTÄMINEN TÄRKEÄÄ

Tiedotus on aihealue, johon tuottaja pystyy vaikuttamaan – joskus enemmän, joskus vähemmän. Espoon kulttuuripalvelujen ja kaupunkikulttuuriyksikön yhdessä tuottama

kulttuurikoontikirje on esimerkki tiedotuskanavasta, joka on palvelee hyvin kaupungin kulttuurituottajia ja heidän tarvettaan tiedottaa kunkin kauden tapahtumatarjonnasta espoolaisille varhaiskasvatuksen ja opetusalan ammattilaisille. Tuottajalla on mahdollisuus koota kirjeeseen kaikki tulevan kauden lasten ja nuorten tapahtumat, liittää mukaan kuvia ja kohdistaa tiedot vielä erikseen päiväkodeille, ala-asteille ja yläasteille. Lisäksi kulttuurikoontikirje postitetaan hyvin kattavasti edellä mainituille tahoille.

Se mihin tuottaja ei voi vaikuttaa on että, luetaanko kulttuurikoontikirjettä ollenkaan. Haastattelujen perusteella kirjeen tunnettuus on ainakin yläasteen opettajien keskuudessa huomattavasti suurempi kuin ala-asteen opettajien keskuudessa. Mutta tunnettuus ei aina ole sama kuin aktiivinen käyttö. Jos opettaja lehtelee kirjeen läpi alkukaudesta, mutta unohtaa sen sitten loppuvuodeksi, ei kirje silloin täysin täytä tehtäväänsä tapahtumatarjonnan tiedotuskanavana. Kulttuurituottajan toiveena on, että kirje plärätään hiirenkorville heti ilmestyessään ja sieltä poimitaan monia mielenkiintoisia tapahtumia ja niihin ilmoitaudutaan saman tien.

Yksi kehitysehdotus, joka minun mielestäni tulisi toteuttaa on **kulttuurikoontikirjeen tunnettuuden mittaaminen ja parantaminen**. Kulttuurikoontikirjeen toimivuudesta ei ole tutkittua tietoa, vaikka se kootaan, taitetaan, painetaan ja postitetaan kaksi kertaa vuodessa. Hyvinkin yksinkertaisella ammattimaisella tutkimuksella tai vaikkapa ammattilaisen ohjaamana oppilastyönä voitaisiin kartoittaa kirjeen nykyinen tunnettuus ja käyttötavat espoolaisopettajien (ja päivähoitoalan ammattilaisten) keskuudessa. Silloin saataisiin tietoa siitä, kuinka paljon kirjettä käytetään ja onko siitä todellista hyötyä tiedotuskanavana. Tämän tiedon perusteella kulttuurikoontikirjettä voitaisiin edelleen kehittää ja toimivuutta parantaa.

Toinen mahdollisuus olisi ottaa kirjeestä tavallista suurempi painosmäärä ja postittaa se pienen esittelyviestin kera jokaiselle opettajalle kotiin, jolloin opettajat melko varmasti lukisivat sen läpi. Suuri painosmäärä ja suorapostitus edellyttäisi erityistä rahallista panostusta Espoon kaupungin puolelta, mutta vastineena olisi kulttuurikoontikirjeen tunnettuuden varma kasvu.

Samalla kun kulttuurikoontikirjettä tutkitaan, voitaisiin myös tutkia Opit-järjestelmää ja sen käyttöä. Yläasteen opettajat mainitsivat ryhmähaastattelussa, että Opit ja sähköposti ovat heidän mielestään parhaimmat tiedotuskanavat kulttuuritarjonnalle, mutta ala-asteen opettajien passiivisuutta järjestelmän käytön suhteen voisi selvittää. Kuten vastuualuepäällikkö Asko Lippo sivulla 5 kertoi, opettajat käyttävät Opit-järjestelmää aktiivisimmin yläasteella ja lukiossa ja passiivisimmin ala-asteen ensimmäisillä luokilla. Syyt tämän jälkimmäisen ryhmän passiivisuuten olisi tärkeää tietää, jotta järjestelmää voitaisiin kehittää edelleen.

Ehdottomasti tärkein tiedotusta koskeva kehitysehdotus on **sähköpostitse tapahtuvan tiedotuksen kehittäminen**. Molemmissa haastatteluryhmissä tuli ilmi opettajien halu saada tietoa tulevista kulttuuritapahtumista suoraan omaan sähköpostiin. Luulen, että tässä toiveessa on mukana paitsi aito tiedotuksellinen tarve, myös tarve saada muistutus lähestyvistä tapahtumista. Haastattelujen perusteella opettajien työpäivät ovat nykyään hyvin hektisiä ja he joutuvat pitämään paljon asioita mielessään. Siksi sähköpostitse saapuvat viestit auttaisivat heitä muistamaan ilmoittautua lähiajan tapahtumiin.

Kaikilla espoolaisopettajilla on sähköpostiosoite, mutta kaupungin sisällä ei ole käytössä sähköpostilistaa tai uutiskirjejärjestelmää, jonka avulla heille voisi ”massapostittaa” tai ”täsmäpostittaa” tiedotteita. Kuten aiemmin opinnäytetyössäni mainitsin, että jos tuottaja haluaa lähettää tiedotteita vaikkapa lähikoulun opettajille, on hänen joko lähetettävä viesti rehtorille tai koulusihteerille ja pyydettyä heitä välittämään viesti eteenpäin. Tai hänen on kerättävä jokaisen opettajan sähköpostiosoite erikseen koulun yhteystietosivulta ja koostettava itse sähköpostilista opettajista. (Tähän lienee hyvä kysyä lupa vielä jokaiselta opettajalta erikseen.)

Minun mielestäni tapahtumatiedotusta palvelevan sähköpostilistan tai uutiskirjejärjestelmän luominen – ja yleensäkin koko tiedotusalueen kehittäminen – on Espoon kaupungin koulutoimen tehtävä. Sillä on käytössään internetissä toimiva Opit-järjestelmä ja sen etusivulla oleva uutiset-osio tiedotusta varten. Mutta sekä opettajia että tapahtumatuottajia palvelisi paremmin vastaanottajien mukaan kohdistettava sähköpostilista tai uutiskirjejärjestelmä, jossa eri viestejä pystyisi kohdistamaan eri kaupunginosien kouluille ja eri luokka-asteiden opettajille. Luulisi, että tällaisen ominaisuuden lisääminen esimerkiksi Opit-järjestelmään ei olisi hankalaa. Espoon kaupunki maksavana tahona lienee oikeutettu vaatimaan tai ainakin ehdottamaan järjestelmän ominaisuuksien kehittämistä.

Sähköpostitiedotus on toinen konkreettinen kehitysehdotus, jonka olen jo vienyt käyttöön. Olen paitsi alkanut koostaa omaa sähköpostilistaa opettajista, joille voin lähettää viestejä suoraan työ sähköpostiin myös lähettänyt jo viestejä Sellosalin kulttuuritapahtumista heille. Aloitin sähköpostiosoitteiden keräämisen tammikuisen ryhmähaastattelun opettajista ja jatkoin sitä maaliskuisten ryhmähaastattelujen kohdalla. Aion jatkaa sähköpostilistan koostamista tänä keväänä ja tulevana syksynä ja tavoitteenani on koota vuoden loppuun mennessä kymmenien ellei satojen lähikouluissa toimivien opettajien sähköpostilista, joille voin lähettää ajankohtaista tietoa Sellosalin lasten ja nuorten tapahtumista.

6.4 KULPS!:IIN LISÄÄ JOUSTAVUUTTA JA MONIPUOLISUUTTA

Kulttuuri- ja liikuntapolkusuunnitelma KULPS! on Espoon kaupungin kulttuuripalvelujen alainen järjestelmä, joka on suunniteltu espoolaiskouluja varten. Kuten intendentti Milena Salonen opinnäytetyön osiossa 2 selittää, KULPS!:in vuosiluokkakohtaiset sisällöt on johdettu Espoon opetussuunnitelman tavoitteista ja nykyään KULPS! löytyy myös opetussuunnitelmasta (Salonen 2012). KULPS! on siis muokattu koulujen opetussuunnitelmien tarpeisiin ja yksittäinen tuottaja voi vaikuttaa vain osaan sen tarjonnasta. Mutta itse toimintamallissa ja sen ominaisuuksissa on kehitystarpeita, jos haastateltuja opettajia on uskomisen.

Haastattelujen perusteella **KULPS!:in luokkarajoja tulisi kehittää joustavimmiksi**. Sekä yläasteen että ala-asteen opettajat pitävät nykyisiä luokkarajajakoja liian tiukkoina. Jos esimerkiksi konsertti kuuluu vain neljäsluokkalaisten KULPS!-tarjontaan, sinne pääsevät maksutta vain neljäsluokkalaiset ja kolmas- tai viidesluokkalaiset joutuvat maksamaan pääsylipusta täyden hinnan. Ja jos ylimääräistä rahaa pääsylippuihin ei ole, jättävät koulut osallistumasta kokonaan. Opettajat haluaisivat mielummin, että KULPS!-tarjontaan voisi osallistua vaikkapa kolmannet ja neljännet luokat tai viidennet ja kuudennet luokat. Tämä luokkarajojen joustavuus tekisi osallistumisesta opettajille helpompaa. Useampien luokka-asteiden osallistuminen samasta koulusta tarkoittaisi suurempia ryhmiä ja esimerkiksi säästöä tilauskuljetusten suhteen.

Ala-asteen opettajat toivoivat myös tarjonnan tasaisempaa jakautumista eri luokka-asteiden välillä. Nyt saattaa olla tilanteita, että yhden lukukauden aikana esimerkiksi neljäsluokkalaisille on paljon tapahtumatarjontaa, mutta kolmasluokkalaisille ei juuri mitään. Luokkarajojen lieventämisellä tämäkin ongelma korjaantuisi.

Osa ala-asteen opettajista piti ilmoittautumista KULPS!:iin hankalana. Ehkäpä sitä voisi kehittää vielä nykyistä yksinkertaisemmaksi, jossa yksi sähköpostiviesti ilman ylimääräisiä kaavakkeiden täyttämistä riittäisi ryhmien ilmoittautumiseen. Itse tuottajana koen, että mahdollisimman yksinkertaiset toimintamallit ilman suurta byrokratiaa helpottavat sekä tapahtumatuottajan että osallistuvan yleisön elämää.

Yläasteen opettajat esittivät haastattelussa toiveen **yläasteen KULPS!:in musiikkitarjonnan monipuolistamisesta**. Tällä hetkellä ainoat vaihtoehdot ovat Tapiola Sinfoniettan konsertti 7. luokan keväällä ja 9.-luokkalaisille tarjottu tanssivaihtoehto, joka itseasiassa kuuluu liikuntapolkuun eikä kulttuuripolkuun. Opettajat toivoivat lisää esimerkiksi kansanmusiikin ja maailmanmusiikin tyylistä tarjontaa. Heidän mukaan tämä tutustuttaisi teini-ikäiset nuoret musiikkiin, jota nämä eivät yleensä kuule missään seu-

raamissaan medioissa. Tuottajana olen sitä mieltä, että Sellosali soveltuisi mitä parhaiten kansanmusiikin ja maailmanmusiikin esitysarokenaksi. Sellosali voisi ottaa vastuuta näiden musiikkityylien tarjonnasta, jos vain KULPS! sallisi lisää joustoa yläasteen tarjonnan suhteen.

Tuottajana minulla on melko vähän vaikutusmahdollisuuksia KULPS!:in toimintarakenteeseen, mutta pyrin silti viemään kehitysehdotukset käytännön tasolle. Olen jo puhunut alustavasti Espoon kulttuuripalvelujen johtajalle ja intendentille haastattelutulosten esitlemisestä, kun opinnäytetyö valmistuu. Aion tavata heidät ja esitellä heille tärkeimpiä kehitysehdotuksia, joita haastatteluissa ja omissa pohdinnoissani on tullut ilmi. Toivon, että he kuuntelevat ehdotuksia herkällä korvalla ja pyrkivät kehittämään KULPS!:ia eteenpäin, jotta se palvelisi tulevaisuudessa paremmin niin espoolaiskoulujen kuin espoolaisten kulttuuritahojenkin tarpeita.

7 YHTEENVETOA JA OMAN TYÖN ARVIOINTIA

Tässä osiossa käyn vielä läpi tärkeimmiksi katsomani kehitysehdotukset Sellosalin ja espoolaiskoulujen kulttuurikumppanuuden kehittämiseksi. Pohdin myös ehdotusten viemistä käytäntöön. Lopuksi arvioin, miten onnistuin opinnäytetyössäni ja miten opinnäytetyöni edistää ammatillista kehittymistäni.

Tämän työn aikana olen tarkastellut kouluille tarjottujen kulttuuritapahtumien haasteita pitkälti Sellosalin näkökulmasta, mutta olen varma, että monet esille nostetut haasteet ovat tuttuja myös muille koululaistapahtumien järjestäjille. Siksi monia tästä opinnäytetyöstä seuraavia kehitysehdotuksia voidaan soveltaa Sellosalin lisäksi muihinkin alueellisiin kulttuuritaloihin ja -laitoksiin pohtiessaan tiiviimpää yhteistyötä lähialueiden koulujen kanssa. Opinnäytetyöni toimii toivottavasti lähtölaukauksena jollekin suuremmalle kehitysprosessille, jossa mietitään miten kulttuurilaitosten tarjonta ja koulujen arki ja opintosuunnitelmat saataisiin tulevaisuudessa paremmin kohtaamaan.

Tekemieni haastattelujen perusteella on selvää, että espoolaisten koulujen ja kulttuurilaitosten välistä toimintaa, osallistumista ja tiedotusta tulee kehittää. Paljon asioita on tehty oikein, mutta on myös paljon asioita, joita voi parantaa. Jotta kulttuurilaitosten ja koulujen välille muodostuu luonteva kumppanuussuhde, on kummankin osapuolen kuunneltava toista ja pyrittävä ottamaan huomioon toistensa toiveet ja rajoitukset. Huomiota on kiinnitettävä tarjontaa, sisältöön, puitteisiin ja tiedotukseen.

Osiossa 6 esittelin tekijöitä, jotka vaikuttavat koululaisten kulttuuritapahtumiin osallistumiseen. Niistä voin tuottajana parhaiten vaikuttaa kulttuuritapahtumien tarjontaan ja sisältöön, vähiten taas koulujen arkeen. Kulttuuritapahtumista tiedottamiseen ja KULPS!iin voin tuottajana vaikuttaa jonkin verran.

Koulujen arkeen vaikuttavat koulun sijainti, kulkuyhteydet, lukujärjestykset, ruokailuajat ja rahoitus. Niihin en tuottajana voi juurikaan vaikuttaa. Tästä johtuen on myös hyväksyttävä, että toisille kouluille osallistuminen kulttuuritapahtumiin on hankalampaa kuin toisille. Tuottajana voin silti tiedottaa nämä arjen haasteet ja ottaa ne mahdollisimman hyvin huomioon esimerkiksi esitysaikoja suunnitellessani.

Tiedotus ja KULPS! ovat kehitysalueita, joihin voin vaikuttaa sekä suoraan että välillisesti. Esimerkiksi tiedotusta koulujen suuntaan voin parantaa opettajien toivomalla tavalla eli lähettämällä sähköpostia tapahtumista suoraan opettajille. Olen jo aloittanut erityisen sähköpostilistan kokoamisen tätä varten. Se onkin yksi konkreettinen esimerkki siitä, miten vien tutkimuksessa esille tulleita kehitysehdotuksia käytäntöön.

Mutta tiedän, että Espoon kaupungin palveluksessa on muitakin kulttuurituottajia, jotka hyötyisivät tällaisesta sähköpostilistasta. Siksi pyrinkin tapaamaan koulutoimen tiedotusosaston edustajia kertoakseni heille opinnäytetyössäni esille tulleista kehitysehdotuksista. Toivon, että ne saavat tiedotusosaston pohtimaan koko opettajakuntaa koskevan sähköpostilistan kokoamista ja sen luovuttamista kaupungin kulttuurituottajien käyttöön kokonaan tai osittain.

KULPS!-in kohdalla aion toimia samoin: tapaan KULPS!-ista päättävät henkilöt ja esittelen heille opinnäytetyöni tuloksia ja opettajien toiveita KULPS!-in luokkarajojen joustamista ja yläasteen musiikkitarjonnan monipuolistamisesta. Toivon, että voimme keskustella KULPS!-in kehittämisestä sekä opettajien että kulttuurituottajien näkökulmasta. Tällä tavalla voin olla välillisesti kehittämässä myös KULPS!-ia aiempaa toimivampaan suuntaan.

Tarjontaan ja sisältöön voin tuottajana vaikuttaa kaikkein parhaiten. Näissä kehityskohdeissa onkin helpointa siirtää kehitysehdotukset käytäntöön. Aion kehittää Sellosalin lasten ja nuorten tapahtumatarjontaa ensisijaisesti kahdella tavalla: 1) lisäämällä yläasteille suunnattua tarjontaa ja 2) lisäämällä työpajatoimintaa. Ensin mainittu eli yläastetarjonnan lisääminen onnistuu alkuvaiheessa helpoimmin KULPS!-in kahdeksaluokkalaisille suunnatun elokuvatarjonnan kautta. Aion selvittää yhteistyömahdollisuuksia Koulukinon ja Espoo Cinén kaltaisten elokuvaan erikoistuneiden organisaatioiden kanssa ja löytää toimivia tapoja tarjota espoolaisille yläasteille heitä kiinnostavia elokuvia. Tässä tehtävässä auttaa oma kiinnostukseni elokuvaa kohtaan.

Toinen helposti toteutettava kehitysehdotus on työpajojen järjestäminen. Olen jo neuvotellut 2–3 soitintyöpajan järjestämisestä Sellosalissa syyskaudella 2012. Uutta tässä on se, että työpajat eivät liity mihinkään Sellosalissa järjestettävään konserttiin vaan toimivat itsenäisinä opetushetkinä, joissa muusikot ja ala-asteen koululaiset syventyvät 45–60 minuutin ajan musiikki-instrumentin toimintaan ja musisoivat yhdessä. Jos tämä malli osoittautuu toimivaksi ja espoolaiskoulujen keskuudessa suosituksi, aion jatkaa työpajatoimintaa myös tulevana kautena. Tämä vastaa sekä opettajien esittämiin toiveisiin työpajojen lisäämisestä että Sellosalin tapaisten alueellisten kulttuuritalojen tarpeeseen tehdä yleisötyötä uusien kävijöiden houkuttelemiseksi.

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden lähtökohta on hyvin käytännönläheinen. Siinä opiskelijan tavoitteena on osoittaa, että hän osaa soveltaa tutkimustietoa ja käyttää erilaisia menetelmiä työelämälähtöisten ongelmien erittelyyn ja ratkaisemiseen. Tässä kohtaa se eroaa esimerkiksi yliopistojen pro gradu -tutkielmista, joissa opiskelija pyrkii osoittamaan, että hän hallitsee ennenkaikkea tieteellistä ja teoreettista tuntemus-

ta omasta alastaan. Yamk-opiskelijan oletetaan opinnäytetyön jälkeen osoittavan aitoa asiantuntijuutta omalla alallaan ja kykenevän innovatiiviseen toiminnan kehittämiseen.

Tässä suhteessa koen onnistuneeni opinnäytetyössäni hyvin. Olen kerännyt tietoa haastattelemalla Sellosalin lastenkulttuuripalvelujen käyttäjiä (ts. opettajia), analysoinut heidän vastauksiaan, siivilöinyt niistä esiin olennaisimmat ideat ja muokannut ne kehitysehdotuksiksi. Monet näistä kehitysehdotuksista pystyn tuottajana viemään käytännön työelämään heti ja ne alkavat vaikuttaa välittömästi. Tämä lienee suurin ja arvokkain hyöty, jonka minä ja työnantajani opinnäytetyöstäni saa.

Tutkimusaiheeni oli alusta pitäen hyvin käytännön läheinen ja tutkimusongelma hyvin konkreettinen. Nämä asiat sekä aiheen rajaaminen koskemaan Sellosalin lastenkulttuurin osa-aluetta auttoivat pitämään työn tavoitteet selkeänä ja aikataulussaan. Opinnäytetyöni ei missään vaiheessa lähtenyt rönsyilemään vääriin suuntiin. Ryhmähaastattelut osoittautuivat hyväksi menetelmäksi kerätä syvällistä ja täsmällistä tietoa koulujen arjesta, KULPSI-järjestelmän toimivuudesta ja opettajien toiveista tarjonnan suhteen. Onnistuin samaan molempiin haastatteluhin sanavalmiita ja näkemyksellisiä opettajia. Heidän kulttuurimyönteinen asenteensa saattoi ohjata vastauksia tiettyyn suuntaan, mutta he nostivat hyvin esiin esteitä, joita opettajat kohtaavat pyrkiessään tarjoamaan oppilaille innostavia kulttuurikokemuksia.

Yleisötyön valitseminen teoreettiseksi viitekehyksi tuntui aluksi ongelmalliselta, mutta tarkempi tutustuminen yleisötyön kenttään ja siellä vallitseviin haasteisiin sai minut huomamaan, että ongelmat siellä ovat samoja kuin omassa arkityössäni. Samalla sain huomata, että myös muualla pohditaan keinoja koulujen aktiivisempaan osallistumiseen kulttuuritarjonnan suhteen. Opinnäytetyöni ohjaaja antoi loppuvaiheessa arvokkaita neuvoja teoreettisen viitekehyksen, tutkimusmenetelmien ja kehittämiskohteen käsittelystä.

Koen, että yamk-tutkinnosta ja opinnäytetyöprosessista on ollut konkreettista hyötyä itselleni nykyistä työtä ja tulevia haasteita ajatellen. Se on opettanut minulle tutkimuksellista kehittämisotetta, lisännyt valmiuksiani toimia johtajana työyhteisössä ja vahvistanut omaa asiantuntijuuttani lastenkulttuurin tuottaja-ammattilaisena. Opinnäytetyöstäni hyötyvät myös muut: se auttaa Sellosalia kehittämään parempaa lastenkulttuuria ja vastaamaan paremmin espoolaiskoulujen kulttuuritarpeisiin. Samalla se toivottavasti auttaa kehittämään kaikkien muidenkin kulttuuritoimijoiden ja koulujen välistä yhteistyötä.

LÄHTEET

INTERNET-LÄHTEITÄ:

Aho, Suvi, 2009. Yleisötyö yhteiskunnallisena tehtävänä ja musiikkipedagogin työnkuvan rikastajana. Pdf-julkaisu, Metropolia, musiikin koulutusohjelma
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5338/aho_suvi.pdf?sequence=1
 Viitattu 4.3.2012

Espoon kaupunki 2012. KULPS!-internetsivut
http://www.espoo.fi/fi-FI/Kulttuuri_ja_liikunta/Kulttuuri/Kulttuuria_erityisryhmille/KULPS
 Viitattu 17.1.2012

Espoon kaupunki 2011. Tervetuloa ekaluokalle – lukuvuosi 2012–2013. Pdf-julkaisu. Espoon kaupungin suomenkielinen koulutoimi
<http://www.espoo.fi/download/noname/%7B8A8C1C4E-D2D5-4572-AE6E-EC208718E277%7D/11718>
 Viitattu 11.2.2012

Espoon kaupunki 2011. Tietoisku 7/2011 - Väestönmuutokset 2010. Pdf-julkaisu. Kehittämisen ja tutkimusyksikkö
<http://www.espoo.fi/download/noname/{FBE07D80-B43D-4EBA-8E63-321216EBD29E}/11074>
 Viitattu 27.4.2012

Halonen, Katri 2011. Kulttuurituottajat taiteen ja talouden risteyskohdassa. Pdf-julkaisu. Jyväskylän yliopisto.
<http://dissertations.jyu.fi/studeduc/9789513943202.pdf>
 Viitattu 6.5.2012

Hietanen, Sirpa (toim.) 2010. Kasvatuksesta yhteistyöhön. Pdf-julkaisu. Suomen Kansallisooppera
http://www.ooppera.fi/filebank/446-Kasvatuksesta_yhteistyohon.pdf
 Viitattu 4.3.2012

Konserttikeskus 2012. Internetsivut
<http://www.konserttikeskus.fi>
 Viitattu 4.3.2012

Lampo, Marjukka, 2009, Koko kansan olohuone – kartoitus yleisötyön tarjonnasta ja tarpeesta suomalaisissa ammattiteattereissa. Pdf-julkaisu. Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus
<http://www.yleisotyo.fi/uploads/pdf/Kokokansanolohuone.pdf>

MacQuarrie, Jeannie, 2010. A Primary Schools Audience Development Project. Pdf-julkaisu. The Ark, A Cultural Centre for Children & Irish Museum of Modern Art
http://ark.ie/downloads/Audience_Development_Project_Report.pdf
 Viitattu 11.2.2012

Opit-palvelu 2012. Internetsivut
https://opit.wsoy.fi/login/amm_0.htm?ml=0
 Viitattu 11.2.2012

Seirala, Viivi 2012. Eläköön taidekasvatus! Pdf-julkaisu. Suomen Kuntaliitto
http://shop.kunnat.net/download.php?filename=uploads/elakoontaidekasvatus_ebook.pdf
 Viitattu 6.5.2012

Ylös – ammattiteattereiden yleisötyön kehittäminen -hankkeen loppujulkaisu 2010. Torkko, Niina; Haapalainen, Arttu; Malte-Colliard, Katri; Himberg, Noora; Laiho, Marianna (toim.) Pdf-julkaisu, Tutkivan teatterityön keskus. Tampere.
<http://www.yleisotyo.fi/>
 Viitattu 4.3.2012

KIRJALLISIA LÄHTEITÄ:

Cantell, Timo; Silvanto, Satu & Linko, Maaria 2005. Alueelliset kulttuurikeskukset – kulttuuridemokratian keskukset. Teoksessa Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Toim. Satu Silvanto, Maaria Linko, Vesa Keskinen ja Timo Cantell. Helsinki: Helsingin kaupungin tieto-keskus.

Kukkasmäki, Timo 2004. Kulttuuritoiminnan käsikirja. UNIPress

Mäenpää, Pasi 2005. Lähiöiden tasa-arvosta urbaaniin kulutukseen. Teoksessa Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Toim. Satu Silvanto, Maaria Linko, Vesa Keskinen ja Timo Cantell. Helsinki: Helsingin kaupungin tieto-keskus.

Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu; Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät WSOYpro

Sellosalin kävijätilastot (ei-julkista materiaalia)

HAASTATTELUT

Lippo, Asko 2012. Vastuualuepäällikkö. Espoon kaupunki, Suomenkielisen opetuksen tulosityksikkö
Sähköpostihaastattelu: 12. helmikuuta, 2012

Pitkänen, Kaisa 2012. Tiedottaja. Espoon kaupunki, Suomenkielinen varhaiskasvatus,
Sähköpostihaastattelu: 3. helmikuuta 2012

Råman, Johanna 2012. Tuottaja. Tapiola Sinfonietta
Puhelinhaastattelu: 20. helmikuuta, 2012

Salonen, Milena 2012. Intendentti. Espoon kaupunki, Vapaa sivistystyö,
Sähköpostihaastattelu: 15. maaliskuuta, 2012

Virtanen, Pirjo 2011. Teatterikuraattori. Kansallisteatteri
Taustahaastattelu 22. marraskuuta, 2011

9 ala-asteen opettajaa 2012. Espoon kaupunki
Ryhmähaastattelu: 9.1.2012 (tallenne tekijän hallussa)

4 yläasteen opettajaa 2012. Espoon kaupunki
Ryhmähaastattelu: 7.3.2012 (tallenne tekijän hallussa)

LIITTEET

KYSYMYKSIÄ/TEEMOJA RYHMÄHAASTATTELUUN

Tiedotus

- Onko koululaisille tarjottavista esityksistä tarpeeksi tietoa saatavilla?
- Mistä haette/saatte tietoa?
- Saatteko tietoa kollegoilta vai saavatko kollegat tietoa teiltä?

Tarjonta/sisältö

- Onko koululaisille tarjottava esittävä taide tarjonnaltaan riittävää?
- Minkälaisia esityksiä pitäisi olla lisää?
- Mistä esityksestä muistatte koululuokkanne innostuneen erityisesti?
- Pitäisikö esityksiin liittää enemmän keskustelutilaisuuksia, taiteilijatapaamisia tai workshoppeja?
- Onko KULPS! teille tuttu käsite?
- Mitä mieltä olette KULPS!:in hyödyllisyydestä?

Koulujen arki

- Mitkä ovat suurimmat haasteet lähteä katsomaan koululaisesityksiä?
- Jos seuraavat "haasteet" tulisi laittaa tärkeysjärjestykseen, mikä järjestys olisi: rahat pääsylippuihin/koulupäivän joustavuus/liikenneyhteudet?
- Onko koululaisten mielipiteillä vaikutusta koululaisesitysten valitsemiseen?
- Vaikuttaako rehtorin asenne yleisesti ilmapiiriin lähteä katsomaan esityksiä?

Kehitysehdotuksia

- Miten espoolaisten kulttuurilaitosten ja koulujen välistä yhteistyötä voisi kehittää?
- Miten KULPS!:ia voisi kehittää?
- Miten opettajia voisi innostaa vierailemaan useammin Sellosalin tapaisissa kulttuurilaitoksissa?